

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Π.Μ.Σ. Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ

CLEMIS DANIEL NABIL KOURIEH

A.M.: 182008

ΕΡΓΑΣΙΑ

ΓΙΑ ΤΗ ΛΗΨΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΕΩΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

κ. Θωμάς Ιωαννίδης

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**«Ο άνθρωπος ως εικόνα και ομοίωση του Θεού
κατά τα έργα του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ
(συμβολή στον διαχριστιανικό διάλογο)»**

ΑΘΗΝΑ 2022

සමස්ත සිංහලයාට ම සිදුවූ විපත්
සිංහලයාට සිදුවූ - සිංහලයාට සිදුවූ
සමස්ත විපත් සිංහලයාට P.M.S. සිදුවූ

සමස්ත සිංහලයාට සිදුවූ

A.M.: 182008

සමස්ත සිංහලයාට සිදුවූ

සමස්ත සිංහලයාට සිදුවූ

සමස්ත සිංහලයාට සිදුවූ

සමස්ත සිංහලයාට සිදුවූ

සමස්ත සිංහලයාට සිදුවූ

(සමස්ත සිංහලයාට සිදුවූ)

සමස්ත සිංහලයාට සිදුවූ

Στη μνήμη του μεγάλου αγίου και διδασκάλου,
Mar Ιακώβου του Σαρρούτζ,
για τα χίλια πεντακόσια έτη από την κοίμησή του

ܟܘܢܐܘܬܐ ܩܘܡܐ ܟܟܘܢܐܘܬܐ ܟܠܟܘܢܐ ܟܘܢܐܘܬܐ
ܟܕܘܢܐܘܬܐ ܟܕܘܢܐܘܬܐ ܟܕܘܢܐܘܬܐ
ܘܕܘܢܐܘܬܐ ܕܘܢܐܘܬܐ ܕܘܢܐܘܬܐ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ’ ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ γῆς γῆς. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ’ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς» (Γεν. 1, 26–27).

Ἔχουν γραφτεῖ εκατομμύρια σελίδες, χιλιάδες ἄρθρα καὶ εκατοντάδες βιβλία, που ἐξηγοῦν καὶ ἀναλύουν τοὺς δύο αὐτοὺς στίχους, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται στὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐπεκτάθηκαν καὶ ἐμβάθυναν σχολιάζοντας, ἐρμηνεύοντας καὶ ἐξάγοντας τὶς σημαντικότερες θεολογικὲς καὶ ἐκπαιδευτικὲς, πνευματικὲς, ποιμαντικὲς καὶ λογοτεχνικὲς τοὺς σημασίες.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει στὴν Ἀνατολή καὶ στὴ Δύση συμφωνοῦν ὅτι ὑπάρχει σχέση μεταξύ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, ὅπως δημιουργεῖται κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ὁμοίωσή του, ἀλλὰ ἡ θεολογικὴ μέθοδος τῆς γνώσης τοῦ ἀνθρώπου (ἀνθρωπολογίας) διαφέρει μεταξύ Δύσης καὶ Ἀνατολῆς, χωρὶς ὠστόσο νὰ ἀντιφάσκει. Ἐνῶ δηλαδὴ ἡ δυτικὴ παράδοση ἔχει ὡς στόχο νὰ γνωρίσει τὸν Θεὸ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου, που δημιουργήθηκε κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ὁμοίωσή του, ἡ ἀνατολικὴ παράδοση καθορίζει τὴν ἀληθινὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ θεία ἀποκάλυψη γιὰ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ αὐτὸν στὴν ἀνακάλυψη τοῦ τι εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο στὴ θεία εἰκόνα, που ἐκτυπώνεται σὲ αὐτόν.¹

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, που ἀπέκτησε ἀπὸ τὴ δημιουργία, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ διαγραφεῖ, ἀλλὰ ἡ ὁμοίωση μπορεῖ νὰ χαθεῖ, ὅταν εὐρίσκεται σὲ κατάσταση ἀμαρτίας, καθὼς ἡ εἰκόνα σημαίνει τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ἡ ὁμοίωση σημαίνει τὶς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως διδάσκει ὁ ἅγιος Ἰάκωβος τοῦ Σαρροῦτζ, καὶ ἐπίσης διδάσκει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης νὰ φανταζόμαστε τὸν ἄνθρωπο κατ’ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὄχι νὰ

¹ Lossky, *Ἔρευνα στὴν σουφικὴ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς*, σ. 95 (αραβιστί).

φανταζόμαστε τον Θεό κατ'εικόνα του ανθρώπου. Έτσι, η δεύτερη προσέγγιση της Ανατολής ορίζει τη φύση του ανθρώπου με βάση την έννοια του Θεού, κατ' εικόνα του οποίου δημιουργήθηκε ο άνθρωπος.

Η περίληψη της χριστιανικής παράδοσης σχετικά με αυτό το θέμα είναι η ακόλουθη: *«Στην ανθρώπινη δημιουργία η εικόνα είναι το δώρο, που λαμβάνει ο άνθρωπος μόλις υπάρξει. Η ομοίωση του Θεού πρέπει να επιτευχθεί από το έργο του Αγίου Πνεύματος, με πλήρη εξάρτηση από το λυτρωτικό σώμα, μέσω της μίμησης του Χριστού, μέσω της ένωσης με τον Χριστό, στο οποίο εκπληρώνεται το μυστήριο της ενότητας με τον Θεό».*²

Εφόσον ο άνθρωπος έχει δημιουργηθεί κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Θεού, η καταγωγή της ανθρωπότητας είναι μία από την αρχή της δημιουργίας και τα ανθρώπινα όντα είναι ελεύθερα και ίσα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια ανεξαρτήτως των διαφορετικών χρώματος, φυλής, θρησκείας και πολιτισμού. Και, αν υπάρχει κάποια ποικιλομορφία και διαφορά μεταξύ των ανθρώπων, ειδικώς στο πλαίσιο της πίστης, του δόγματος και της θεολογίας ως αποτέλεσμα των συγκρούσεων και των διαιρέσεων στην όλη ιστορία του Χριστιανισμού, που δημιούργησαν πολλαπλές και διάσπαρτες Εκκλησίες, διαλύοντας έτσι το ένα και μυστικό σώμα του Χριστού, αυτή λοιπόν η ποικιλομορφία και η διαφορά μεταξύ των Εκκλησιών είναι αναμφισβήτητο γεγονός. Αυτή η διαφορά πρέπει να αντιμετωπισθεί έτσι, ώστε ο άνθρωπος να επιστρέψει στη λογική και στη σοφία της νοητικής και να αναγνωρίσει το δικαίωμα της διαφορετικότητας και την παρουσία της στη ζωή, να πιστεύει στη διανοητική ελευθερία του ανθρώπου και να αγωνίζεται με το πνεύμα της ταπεινότητας και της χριστιανικής αγάπης, για να φέρνουμε τις απόψεις πλησιέστερα. Αυτό είναι δυνατό να επιτευχθεί μόνο διά της συνάντησης, του διαλόγου και της γόνιμης επικοινωνίας ως ανθρώπινης αξίας.

Στο πλαίσιο αυτό επιθυμώ να υποβάλω την παρούσα διπλωματική εργασία υπό τον τίτλο *«Ο άνθρωπος ως εικόνα και ομοίωση του Θεού, κατά τα έργα του Αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ»* (συμβολή στον διαχριστιανικό διάλογο), η οποία αποτελεί μία προσπάθεια

² H. de Lubac, *Mistica e mistero Cristiano* (Jaca Book), Milano 1979, p. 19.

διείσδυσης και προσέγγισης στα συγγράμματα των Σύρων Πατέρων και μία απόπειρα μελέτης αυτών με μέθοδο περισσότερο ακαδημαϊκή. Ωστόσο, ένεκα της δυσκολίας της τυπικής Συριακής (αραμαϊκής) γλώσσας για όσους δεν την ομιλούν και την αγνοούν, η κληρονομιά και τα έργα των Σύρων Πατέρων είναι πλέον άγνωστα σχεδόν σήμερα στους περισσότερους σύγχρονους ερευνητές, φιλοσόφους, συγγραφείς και θεολόγους. Είναι πάντως απαραίτητο και υποχρεωτικό, για όσους κατέχουν αυτή τη γλώσσα, να εργάζονται, να ερευνούν και να μελετούν τους Συριακούς αυτούς θησαυρούς και αυτήν την κληρονομιά, και ακόμη να διαδίδουν αυτήν σε όλες τις γλώσσες και στα πανεπιστήμια ανά τον κόσμο, για να είναι προσιτή σε όλους, ώστε να γεύονται τη γλυκύτητα και το μεγαλείο των έργων των Σύρων Πατέρων, καθώς και την ορθόδοξη πίστη τους.

Είμαι πολύ χαρούμενος ότι, μετά από είκοσι έτη εγκατάλειψης των ακαδημαϊκών και πανεπιστημιακών σπουδών, λόγω της πνευματικής και ποιμαντικής μου υπηρεσίας στην ταλαιπωρημένη και διωκόμενη Μέση Ανατολή, έλαβα το πτυχίο της Θεολογίας από το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών το 2001. Χαίρομαι που μου δόθηκε αυτή η ευκαιρία να εκφράσω τη μεγάλη μου αγάπη και εκτίμηση για την Εκκλησία μου και για τους μεγάλους Σύρους ορθοδόξους Πατέρες της, καθώς και την αγάπη και την εκτίμησή μου προς τη Θεολογική Σχολή και τους αξιόλογους καθηγητές της, για τους οποίους είμαι υπερήφανος, και μάλιστα για όλους εκείνους, οι οποίοι μερίμνησαν για τη μεταπτυχιακή μου εκπαίδευση.

Από την θέση αυτή επιθυμώ να εκφράσω την ευγνωμοσύνη και τις θερμές ευχαριστίες μου προς την τριμελή εξεταστική επιτροπή, τον καθ. κ. Γεώργιο Σταυρόπουλο-Γιουσπάσογλου και την καθ. κ. Βασιλική Σταθοκώστα, και κατεξοχήν τον ελλογιμότατο επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Θωμά Ιωαννίδη για την ενθάρρυνση, την καθοδήγηση και τις σοφές συμβουλές τους καθ'όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Παραλλήλως τους ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη, με την οποία με περιέβαλαν, αναθέτοντάς μου την πραγμάτευση του υπό κρίση θέματος.

Αισθάνομαι επίσης την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμώς τον καθηγητή κ. Χρήστο Βούλγαρη, τον εμβριθή ερευνητή και τον μεγάλο διδάσκαλο, ο οποίος έγραψε το όνομά του με χρυσά γράμματα στην ιστορία της σύγχρονης συριακής ορθόδοξης Εκκλησίας. Εκείνος υπήρξε ο άνθρωπος, ο οποίος άνοιξε το δρόμο για περισσότερους από τριάντα πέντε φοιτητές εκ μοναχών, μοναζουσών και διακόνων από τη συριακή Εκκλησία, ώστε να έλθουν στο αγαπημένο κράτος της Ελλάδας και να σπουδάσουν στα μεγάλα πανεπιστήμιά της. Ήταν για όλους μας ως πατέρας, φίλος, αδελφός και διδάσκαλος.

Ευχαριστώ ακόμη τον φιλόλογο κ. Χρήστο Καρρά για την εμβριθή επιμέλεια του κειμένου της μελέτης μου, αλλά και όλους, καθ'οιονδήποτε τρόπο συνέδραμαν στην ολοκλήρωση της εργασίας μου, τον Σεβασμιότατο Mar Sewerios Roger Akhras, τον Δρ. Ιωάννη Λαδά, τον μακαριστό Δρ. Γεώργιο Καψάλη, και τον Κρ. Muzahim Hana Shmoony. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στον πατέρα Behnam Sony, ο οποίος στη μελέτη μας αυτή κατά μέγα βαθμό βάσισε τα τέσσερα βιβλία του, τα οποία θα αναφερθούν στη βιβλιογραφία.

Κατακλείοντας το παρόν προλογικό σημείωμα, επιθυμώ να εκφράσω τις ευχαριστίες μου και προς όλους τους ελλογιμοτάτους καθηγητές του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α. με κατεύθυνση «*Η Θεολογία στον σύγχρονο κόσμο*», καθώς και το προσωπικό της Βιβλιοθήκης της Σχολής για την όποια διευκόλυνση και βοήθεια μου παρείχαν καθ' όλο το διάστημα της εκπόνησης της παρούσας μελέτης.

Κλήμης Δανιήλ Ναμπήλ Κουριέ

Clemis Daniel Nabil Kourie

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ σ. 4-7

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ σ. 8-9

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ-ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ σ. 10-11

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΓΙΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΟΥ ΣΑΡΡΟΥΤΖ σ. 12-16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΒΙΟΣ, ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΣΑΡΡΟΥΤΖ

1. Ο βίος του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ σ. 17-25
2. Η ορθόδοξη πίστη του Ιακώβου του Σαρρούτζ σ. 25-34
3. Τα έργα του Ιακώβου του Σαρρούτζ σ. 34-43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ «ΕΙΚΟΝΑ» ΚΑΙ «ΟΜΟΙΩΣΗ- ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ»

1. Η έννοια των όρων «είκόνα» και «ομοίωσις»-«ομοιότητα» στην Αγία Γραφή σ. 44-49
2. Η έννοια της «εικόνας» και της «ομοίωσης» κατά τους Πατέρες της Εκκλησίας σ. 49-56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΣΑΡΡΟΥΤΖ

1. Πού και πώς αποτυπώνεται η θεία εικόνα στον άνθρωπο; σ. 57-63
2. Η διάκριση μεταξύ της εικόνας και της ομοιότητας σ. 63-77
3. Ο τρόπος περιγραφής και εκφράσεως της εικόνας από τον Ιάκωβο .. σ. 77-85
4. Τα πρότυπα της ανθρώπινης εικόνας σύμφωνα με τον Ιάκωβο του Σαρρούτζ σ. 85-89

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΣΑΡΡΟΥΤΖ

1. Η οικουμενικότητα στη διδασκαλία και στη σκέψη του Ιακώβου του Σαρρούτζ σ. 90-97
2. Οι σημαντικότερες αρχές της οικουμενικότητας του Ιακώβου του Σαρρούτζ..... σ. 98-108

ΕΠΙΛΟΓΟΣ–ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ σ. 109-116

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ σ. 117-121

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ-ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

CSCO = Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium

CEB = The Common English Bible

CFMM = Church of Forty Martyrs Mardin

Γεν. = Γένεσις

Δευτ. = Δευτερονόμιον

δ.δ. = διδακτορική διατριβή

εκδ. = εκδότης/εκδόσεις

ed. /eds. = editor/editors

f. = folium

Α΄ Κορ. = Προς Α΄ Κορινθίους

Ίω. = Ίωάννου

κ.ά. = και άλλα

Λουκ. = Λουκᾶν

Ματθ. = Ματθαῖον

μ.Χ. = μετά Χριστόν

μτφρ. = μετάφραση

π. = πατήρ/πατέρας

π.χ. = παραδείγματος χάριν

π.Χ. = προ Χριστού

p./pp. = pagina/paginatae

PG = Patrologia Graeca

r. = recto

σ./σσ. = σελίδα/σελίδες

σχολ. = σχόλια/σχολιασμός

t. = tomus

τ. = τόμος

tr. = translation

Α΄ Πέτρ. = Α΄ Πέτρου

Β΄ Πέτρ. = Β΄ Πέτρου

Ρωμ. = Πρός Ρωμαίους

Φιλιπ. =Πρός Φιλιππησίους

fas. = fascis ή fasciculus

f.= folium

v. = verso

vol. = volumen

Ψαλμ. = Ψαλμοί

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Η συριακή γλώσσα γράφεται από δεξιά προς τα αριστερά.
2. Οι δείκτες των υποσημειώσεων, που εκκινούν με αναφορές σε τίτλους έργων στη συριακή ή στην αραβική γλώσσα, για λόγους τεχνικούς, σημειώνονται από τα δεξιά προς τα αριστερά.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΓΙΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΟΥ ΣΑΡΡΟΥΤΖ

Ο άγιος (μάρ)³ Ιάκωβος του Σαρρούτζ (451-521 μ.Χ.) υπήρξε ένας από τους αξιολογότερους Σύρους Πατέρες και λογοτέχνες, ένας σημαντικός ποιητής, εμπνευσμένος από το Άγιο Πνεύμα, και ένας από τους μεγαλύτερους πνευματικούς αγίους, οι οποίοι έζησαν με βαθιά αγιότητα και πνευματική ζωή. Υπηρέτησε με αφοσίωση την Εκκλησία προφορικώς και γραπτώς.

Ο Θεός ευλόγησε τον Ιάκωβο, ώστε να γράφει ποιήματα στη συριακή-αραμαϊκή γλώσσα, την οποία, ως γνωστόν, ομιλούσαν ο Ιησούς και οι άγιοι μαθητές του. Έτσι έγραψε σπουδαιότατα ποιήματα, κάποια από τα οποία ανέρχονταν σε τρεις περίπου χιλιάδες στίχους. Έγραψε επίσης περί της Αγίας Γραφής, της θεολογίας, του ασκητισμού, των αρετών και της πνευματικής ζωής. Είναι πολύ διάσημος στην εν γένει Εκκλησία, και ειδικότερα στη συριακή Εκκλησία, η οποία ονόμασε αυτόν ως τον Μαλφάν,⁴ τον ήχο και τη μελωδία του θεϊκού πνεύματος, την άρπα της ορθόδοξης πίστης, τον στέφανο των ανώτερων διδασκάλων, το κόσμημα και το κλέος της.

Ακόμα και σήμερα η Εκκλησία, η οποία διατηρεί τη συριακή αραμαϊκή⁵ γλώσσα, εξακολουθεί να ψάλλει τις μελωδίες του και να επαναλαμβάνει τα λόγια, που εξήγγειλε προ δεκαπέντε αιώνων, και προσεύχονται με τα ποιήματά του σε όλες τις καθημερινές προσευχές και στη λειτουργική ζωή.

³ Μάρ: μια συριακή λέξη, που σημαίνει «κύριος ή άγιος» και χρησιμοποιείται πάντα μετά τη λέξη «άγιος» ως επιβεβαίωση της αγιότητας κάποιου αγίου, π.χ. «Ο άγιος μάρ Ιάκωβος του Σαρρούτζ».

⁴ Μαλφάν: Συριακή λέξη, που σημαίνει τον μεγάλο διδάσκαλο.

⁵ Η συριακή (αραμαϊκή) είναι μία από τις σημιτικές γλώσσες. Οι Εκκλησίες με συριακές ρίζες σε όλους τους κλάδους τους (οι Σύροι Ορθόδοξοι, οι Σύροι Καθολικοί, οι Σύροι Μαρωνίτες, οι Χαλδαίοι και οι Ασσύριοι) εξακολουθούν να την χρησιμοποιούν στις προσευχές και στις θρησκευτικές τους τελετές. Μερικοί μάλιστα από εκείνους χρησιμοποιούν αυτήν στην καθημερινή τους ζωή ως μητρική γλώσσα, εκτός από τη γλώσσα της χώρας, στην οποία ζουν.

Ο άγιος Ιάκωβος του Σαρρούτζ κατόρθωσε και διέπρεψε, όταν έγραψε το μεγάλο ποίημά του, Έξι Ημέρες της Δημιουργίας. Σε αυτό αναθεώρησε όλες τις πληροφορίες του, ώστε να διευκρινίσει την έννοια του ανθρώπου - της εικόνας - της ομοίωσης. Η μελέτη του ήταν ενδιαφέρουσα, περιεκτική, αλλά και πολύπλοκη. Ο Ιάκωβος επεκτάθηκε στην περιγραφή του ανθρώπινου σώματος και το «εξήγησε» ως χειρουργός και ανατόμος. Βυθίστηκε στη θάλασσα των μυστικών της ανθρώπινης ψυχής, που δημιούργησε ο Θεός. Ανέλυσε με απλοποιημένο τρόπο τις ιδιότητες της ψυχής και τις διανοητικές και εκούσιες δυνάμεις της. Σπανίως κάνει λόγο για το «πνεύμα», επειδή ο άνθρωπος αποτελείται από ψυχή και σώμα. Έτσι, η ψυχή και το σώμα είναι «σύντροφοι», που χωρίζονται μόνο με τον θάνατο και αμφότεροι έχουν σημαντικότερη αμοιβαία επιρροή, καθώς η ψυχή «πνευματίζει» το σώμα, και το σώμα «ενσαρκώνει» την ψυχή.

Ο Ιάκωβος επισημαίνει μετ'εμφάσεως ότι ο άνθρωπος είναι «η εικόνα του Θεού». Η διδασκαλία της Τορά είναι εμπνευσμένη από την πραγματικότητα αυτής της «ευγενούς εικόνας». Για τον ίδιο, η εικόνα και αυτή η κατάσταση σημαίνει «ανθρώπινη φύση», ή «την κατάσταση της χάρης». Σύμφωνα με αυτό το τελευταίο νόημα, η «εικόνα» δέχεται μία αύξηση ή μία μείωση. Ο Θεός είναι το πρότυπο για αυτήν την εικόνα, και η Αγία Τριάδα αποτελεί το πρότυπό της.

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ θεωρεί ότι ο Πατέρας και ο Υιός είναι πρότυπα αυτής της εικόνας, βασισμένα στο κείμενο της Γενέσεως «κατ' εικόνα και όμοίωσιν τοῦ Θεοῦ». Ο άνθρωπος στο σύνολό του, στην ψυχή και στο σώμα, αποτελεί εικόνα του Θεού. Φυσικά ο Ιάκωβος τείνει να αποδεχθεί ότι η ψυχή ή ο νους είναι η εικόνα του Θεού και ο άνθρωπος μετατρέπεται σε έναν «σαρκικό θεό». Σύμφωνα με αυτόν ο άνθρωπος ζει στην εικόνα, σε μία ατμόσφαιρα χάρης και ελευθερίας, οπότε ο διδάσκαλος δεν αισθάνεται έκπληξη από την πιθανότητα της πτώσης του και από την πιθανότητα της ανόδου του με τη βοήθεια επίσης της χάρης ή ακόμη και, επανειλημμένα, χωρίς τη βοήθεια αυτής.

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ εμβαθύνει σε αυτό το διανοητικό πεδίο, ώστε να διευκρινίσει το νόημα της θείας επιλογής του ανθρώπου με σεβασμό του στην ελευθερία του ανθρώπου, που σώζεται με τη θέλησή του ή και αφανίζεται με αυτήν. Έτσι ο Ιάκωβος ανακτά φιλοσοφική και θεολογική γνώση, ώστε να επισημάνει ευτόλμως ότι *«η ελευθερία είναι δεύτερος θεός»*. Περιγράφει επίσης επιτυχώς την ωραιότητα της ανθρώπινης φύσης προτού πέσει στην αμαρτία, και διακηρύσσει ότι το κακό αποτελεί μία *«προσθήκη»* στην ωραιότητα υπό της φύσης, για να διαστρεβλώσει αυτήν, και είναι το αποτέλεσμα της κακής ανθρώπινης βούλησης ή του πειρασμού μιάς δαιμονικής θέλησης. Ένα από τα πρώτα χαρακτηριστικά της ωραιότητας της ανθρώπινης φύσης, προ της πτώσεώς της στην αμαρτία, ήταν η *«αθανασία»*. Περαιτέρω η αμαρτία έφερε τον θάνατο στον κόσμο.

Το άστρο του Ιακώβου εμφανίσθηκε εν μέσω διαφωνιών και αντιπαραθέσεων, και ακόμη κοινωνικών, πολιτικών, θρησκευτικών και θεολογικών διαιρέσεων, και εν μέσω της ανταλλαγής αναθεμάτων μεταξύ διαφιλονικούντων εκκλησιαστικών φατριών. Κατ' εκείνη την εποχή ο μεγαλύτερος κίνδυνος και η κακοήθης ασθένεια που διαιρούσε το σώμα της Εκκλησίας και την πίστη, ήταν το γεγονός, ότι η βασιλική εξουσία προκάλεσε σύγχυση ανάμεσα στα πολιτικά θεμέλια και στα θρησκευτικά προνόμια. Συχνά χρησιμοποιήθηκε η Εκκλησία και τα προβλήματα της πίστης για την επίτευξη πολιτικών στόχων και συμφερόντων. Άλλωστε εκείνη άνοιξε τη θύρα για την παρέμβαση των βασιλέων σε θέματα πίστεως και δόγματος. Η Εκκλησία πλήρωσε το τίμημα για την ανάμειξη των αυτοκρατόρων στις υποθέσεις της, αλλά και οι αυτοκράτορες υπέφεραν, από την παρέμβαση του πνευματικού κόσμου στη σφαίρα της πολιτικής.

Και, επειδή ο Ιάκωβος ήταν κατεξοχήν οικουμενικός, όλες οι Εκκλησίες ήθελαν να τον επιλέξουν. Ωστόσο εκείνος δεν εμφιλοχώρησε στις κομματικές φατρίες και στα σχίσματα εκείνων των δύσκολων ημερών, που εισέδυσαν στη Μία, Αποστολική, Καθολική και Αγία Εκκλησία του Χριστού. Για τον λόγο αυτό οι απόψεις των ερευνητών και των μελετητών εμφάνιζαν διαφορές.

Μήπως ήταν σύμφωνος με τη διδασκαλία της Χαλκηδόνας; Μήπως ήταν μονοφυσίτης από τους οπαδούς του Ευτυχούς ή μήπως ήταν ένας μαφυσίτης οπαδός του Κυρίλλου και του Σεβήρου; Όσο για τον ίδιο, επιθυμούσε να είναι εκείνος ο ενάρετος διδάσκαλος, ο οποίος μεριμνά κατά τον καλύτερο τρόπο για τους μαθητές του, αλλά και ο ποιμένας και πνευματικός ηγέτης, που καθοδηγεί και φροντίζει το ποίμνιό του «κατά Χριστόν».

Επίσης ο Ιάκωβος ως ειρηνική και προσφιλής προσωπικότητα, δεν είχε πρόθεση να εξαπολύσει τα αναθέματα εναντίον άλλων. Γι' αυτό τον λόγο απηύθυνε σημαντικές επιστολές προς πολλούς εκκλησιαστικούς, μοναχούς και λαϊκούς, οι περισσότερες από τις οποίες ήταν απαντήσεις επί θεολογικών ερωτημάτων. Σε αυτές εξήγησε τις θεολογικές και οικουμενικές του θέσεις, δηλώνοντας δημόσια ότι τασσόταν «εναντίον της διαμάχης και της συζήτησης, οι οποίες τεμαχίζουν τον ένα Χριστό, είναι υπέρ της ενότητας του Χριστού, ώσπου να γίνουν όλοι ένα με ένα πνεύμα, στο ένα ουράνιο βασίλειο, όπου η θεολογική ελευθερία με τους όρους και τις μεθόδους της θα αφανιστούν και θα εξαλειφθούν. Εκεί οι άνθρωποι θα γίνουν ως άγγελοι, καλοπροαίρετες φύσεις χάρη στο όραμα του Θεού πρόσωπο με πρόσωπο, όχι ως καθρέπτη, όπως στη γη». ⁶ Αν και, όταν υποχρεώθηκε από κάποιους φανατικούς μοναχούς να πράξει αυτό, δεν δίστασε να αναθεματίζει τους αιρετικούς (ειδικά τον Νεστόριο και τους οπαδούς του), οι οποίοι εργάστηκαν, για να διχάσουν την Εκκλησία, και μάλιστα επέμεναν στη διάδοση των ψευδών διδασκαλιών τους.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας θα γίνεται αναφορά και εξέταση περί του βίου και της ορθόδοξης πίστεως του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ, και γίνεται μνεία των περισσότερων γραπτών και περισωζόμενων έργων του μέχρι σήμερα. Περαιτέρω στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται λόγος περί των όρων «είκόνα» και «όμοίωσις» και περί της έννοιας αυτών στην Αγία Γραφή, στην παράδοση της Εκκλησίας και σε κάποιους από τους Πατέρες της. Στο τρίτο κεφάλαιο, επιχειρείται σχετική εμβάθυνση σε όσα έγραψε και

⁶ Sonq, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην ιστορία*, τ.1, p. 182 (αραβιστί).

δίδαξε ο Ιάκωβος περί του ανθρώπου ως πλάσματος και δημιουργήματος κατ' εικόνα και ομοίωση του Θεού, πού και πώς αποτυπώνεται η θεία εικόνα στον άνθρωπο. Επιχειρείται επίσης διάκριση μεταξύ της εικόνας και ομοίωσης κατά την περιγραφή και την έκφραση του Ιάκωβου, καθώς και η ανίχνευση των προτύπων της ανθρώπινης εικόνας. Όσο για το τέταρτο κεφάλαιο, εκεί γίνεται λόγος για τη σκέψη, τη διδασκαλία και τις οικουμενικές αρχές του Ιακώβου, ώστε να συναχθεί το συμπέρασμα της έρευνας. Εν τέλει καταγράφεται η βιβλιογραφία, οι πηγές και τα βοηθήματα, των οποίων έγινε χρήση και επί των οποίων θεμελιώθηκε η εκπόνηση της ανά χείρας μελέτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΒΙΟΣ, ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΣΑΡΡΟΥΤΖ

1 - Ο βίος του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ

Υπάρχουν αξιολόγες μελέτες περί του βίου και της δράσεως, της πίστεως, της διδασκαλίας και των έργων του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ, ο οποίος έζησε από το δεύτερο ήμισυ του πέμπτου αιώνα μέχρι το πρώτο ήμισυ του έκτου αιώνα. Ωστόσο οι περισσότερες από αυτές έχουν και κάποιες υπερβολές ή σφάλματα, καθώς είναι πολύ δύσκολο να συναχθούν ακριβείς ιστορικές πληροφορίες από τον πέμπτο ή τον έκτο αιώνα για πολλούς λόγους, και κατεξοχήν τη διαφθορά ή την απώλεια κάποιων πηγών εξαιτίας των αντικρουόμενων απόψεων αναλόγως της πίστεως εκάστης μερίδας.

Τα περισσότερα στοιχεία, που ενταύθα αναφέρονται, περί του βίου του αγίου Ιακώβου στην παρούσα έρευνα αντλούνται από το βιβλίο «*Το Δώρο της πίστης ή Ο άγιος Ιάκωβος του Σαρρούτζ, ο μεγάλος δάσκαλος, επίσκοπος του Μπάτναν*»,⁷ το οποίο είχε βασισθεί στις περισσότερες από τις ορθές και αποδεκτές ιστορικές αναφορές και πηγές της Συριακής ορθόδοξης Εκκλησίας. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι:

1. Ο Gregori Barhebraei (1286+), *Chronicon ecclesiasticum*.⁸
2. Ο Μιχαήλ ο Μέγας (1199+).⁹
3. Το βιβλίο Al-Majdal του Mari bin Suleiman, καθώς και ο συγγραφέας της Νεστοριανής Ιστορίας, οι οποίοι στα έργα τους ανέφεραν τον Ιακώβο του Σαρρούτζ.¹⁰

⁷ Ignatius Yackoub III, *Το δώρο της πίστης ή ο άγιος Ιάκωβος του Σαρρούτζ, ο μεγάλος δάσκαλος*, 1971 (αραβιστί).

هبة الإيمان أو مار يعقوب السروجي الملفان، البطريرك يعقوب الثالث

⁸ Abbeloos, Joannes Baptista and Lamy, Thomas Joseph (eds.), *Gregorii Barhebraei Chronicon ecclesiasticum*, Paris: Maisonneuve / Louvain: Peeters, 1872-1877.

⁹ Chabot Jean Baptiste (ed.) *Chronique de Michel le Syrien, patriarche jacobite d'Antioche (1166–1199)* (Ernest Leroux), Paris:1899-1910.

¹⁰ Peter Kawerau, *Christlich-Arabische Chrestomathie aus historischen Schriftstellern des Mittelalters*, CSCO 370, 37 4, 385; Subs. 46, 50, 53. Louvain: Secrétariat du CorpusSCO, 1976-1977.

4. Θρησκευτική ομιλία γραμμένη από έναν μαθητή του, ο οποίος ονομαζόταν Γεώργιος και υπήρξε σύγχρονος του αγίου Ιακώβου Al-Rahawi (+708).¹¹
5. Δύο πεζογραφικά τεμάχια, από τα οποία το πρώτο περιέχεται στα έργα του αγίου Ιακώβου Al-Rahawi (+708),¹² ενώ το δεύτερο απαντά σε Συριακό χειρόγραφο.
6. Ένα ποίημα του αγίου Γιοχάννα Αλ-Σαμπούνι,¹³ επισκόπου της Μαλάτιας (1095+), που περιλαμβάνεται στο έργο του Ιακώβου του Σαρρούτζ.
7. Η διεξοδική βιογραφία του Ιακώβου του Σαρρούτζ σε χειρόγραφο,¹⁴ που απόκειται στη μονή Deir al-Zafaran.
8. Οι επιστολές του Ιακώβου του Σαρρούτζ εκδοθείσες στο CSCO¹⁵ κατά το 1937.

Αν λοιπόν συλλεγούν τα ανωτέρω δεδομένα, τα οποία απαντούν διάσπαρτα, συναθροισθούν όσα έχουν γραφεί περί του Ιακώβου του Σαρρούτζ στη σύγχρονη εποχή, συνοψίζονται στα ακόλουθα σημαντικότερα στοιχεία του όλου βίου του:

Ο άγιος Ιάκωβος του Σαρρούτζ γεννήθηκε το έτος 451 από ενάρετους γονείς, στο χωριό Kurtum, στις όχθες του Ευφράτη, πλησίον του Σαρρούτζ. Ο πατέρας του ήταν ιερέας. Επειδή η μητέρα του αδυνατούσε να τεκνοποιήσει, ο σύζυγός της οδήγησε αυτήν στον ναό του αγίου Μπάρ-Χντάθ ܡܘܨܝܘܬ, όπου προσευχήθηκαν και ορκίστηκαν και έκαναν τάμα. Ο Θεός, απαντώντας στο αίτημά τους, ευλόγησε αυτούς και έτσι απέκτησαν υιό, τον οποίο ονόμασαν Ιάκωβο. Όταν ο Ιάκωβος έφθασε σε ηλικία τριών ετών, οδήγησαν αυτόν στον ίδιο ναό, για να προσευχηθούν επ' ευκαιρία εορτής αγίου, οπότε εκείνη έγεμε πιστών και το ιερό ήταν πλήρες ιερέων. Κατά την έλευση του Αγίου Πνεύματος στη διάρκεια του μυστηρίου, το παιδί εγκατέλειψε την αγκαλιά της μητέρας του και διέσχισε τις τάξεις των προσκυνητών προς τον βωμό, ώσπου έφθασε στην Τράπεζα της ζωής. Εκεί ο άγγελος του

¹¹ Abbelos, Joannes Baptista (ed.), *De vita et scripti sancti Jacobi Batnarum Sarugi in Mesopotamia episcopi*, Louvain 1867, pp. 84-26. (ميمر جورجي على يعقوب)

¹² *Syriac Orthodox Patriarchate, Damascus* 2/8, f. 12v-13r.

¹³ Robert A. Kitchen, "A Poetic Life: Metrical Vita of Jacob of Serug by Sa'īd bar Šabūnī", pp. 65-78, *Syriac Encounters: Papers from the Sixth North American Syriac Symposium, Duke University, 26-29 June 2011* (ed. by Doerfler, Maria E. and Fiano, Emanuel and Smith, Kyle Richard), *Eastern Christian Studies* 20. Leuven: Peeters, 2015.

¹⁴ CFMM 00256. <http://cdm.csbsju.edu/cdm/ref/collection/HMMLMicrofi/id/127112/rec/5>

¹⁵ G. Olinder, *Iacobi Sarugensis Epistulae*, CSCO, Syr. II. 45, Paris 1937.

αυτόν να το περιγράψει, αυτοσχεδίαζε στον δωδεκασύλλαβο ποιητικό μετρητή το διάσημο ποίημά του, το οποίο αρχίζει:

«Ω μεγάλη, που κάθεται στο άρμα, που είναι αδύνατο να συνθλιβεί ...». Σε περισσότερους από επτακόσιους στίχους, στους οποίους ανέφερε 396 στίχους από την Αγία Γραφή,¹⁸ προέβλεψε την καταστροφή της πόλης Amed (Diyarbakir), προεξαγγέλλοντας: «Τις σκέψεις μου έχουν διαταράξει φρικτά νέα και επώδυνα γεγονότα. Αφήστε τη χώρα να κλαίει για εκείνους λόγω μαζικών πολέμων και άφθονου αίματος σε αυτήν».¹⁹ Οι επίσκοποι τον διέκοψαν σαν να είχε αλλάξει το θέμα, αλλά εκείνος εξακολούθησε να εξαγγέλλει αυτήν την προφητεία. Ακολουθώντας επέστρεψε και το ολοκλήρωσε υπέροχα, οπότε βεβαιώθηκαν ότι υπήρξε ένας μεγάλος διδάσκαλος, υποστηριζόμενος από το Άγιο Πνεύμα. Συγκεκριμένα κατά το έτος 502, η προφητεία του για το τι επρόκειτο να συμβεί στη χώρα με έντονο λιμό και με την προσβολή από ακρίδες στην έρημο της Μεσοποταμίας, εκπληρώθηκε, και κατά το επόμενο έτος η προφητεία του περί φοβερής καταστροφής της Άμεντ.

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ ως μοναχός

Όπως ήδη σημειώθηκε ο Ιάκωβος πρώτα εκάρη μοναχός και αργότερα χειροτονήθηκε ιερέας κατά το 503 μ.Χ.. Ωστόσο, παρά τις προσωπικές έρευνες στις ιστορικές πηγές, δεν ανευρέθη το όνομα της Μονής της μετανοίας του. Αντιθέτως, είναι βέβαιον ότι ανδρώθηκε στο Hora-Saruj,²⁰ όπου έγινε περιοδεύων χωροεπίσκοπος Briodot.²¹

Ο Ιάκωβος βίωσε τη μοναστική και ασκητική ζωή υπό τις βαθύτερες έννοιες και αρετές της, καθώς αναφέρει λεπτομερώς τους τύπους του μοναχισμού: τους κατακόρυφους

¹⁸ Bedjan Paul (ed.), *Homiliae ...*, t. V, pp. 543-610.

¹⁹ Akhrass – Syryany (eds.), *160 Unpublished Homilies of Jacob of Serugh*, v. II, p. 344.

²⁰ Hora (Haora): Στη συριακή γλώσσα, σημαίνει φίλος. Τον 12^ο αιώνα κλήθηκε Hesanu Dbar Nouna. Το Saruj ήταν το κέντρο των χωρίων Hora και Dimitra, ενώ ο Batnan ήταν η κεντρική πόλη που τότε ονομαζόταν Hadatha Dariawatha, ενώ σήμερα ονομάζεται Kortik.

²¹ Briodot: Πρόκειται για εκκλησιαστικό βαθμό παρόμοιο με εκείνον του χωρεπισκόπου, τον οποίο διορίζει ο οικείος επίσκοπος για να επισκέπτεται τα χωρία της επισκοπής του.

(= στυλίτες, δηλαδή μοναχούς ασκητεύοντες επί στύλων), τους υιούς της διαθήκης, τους ερημίτες, τους κατοίκους των Μονών, τους Πατέρες της ερήμου και τους κατοίκους των σπηλαίων.²² Οι γνώσεις του αναφορικός προς τη μοναστική ζωή στις λεπτομέρειές της κατέστησε αυτόν έναν από τους πνευματικούς Πατέρες της Συριακής Εκκλησίας, καθώς σε περίοδο δυσκολιών οι μοναχοί έσπευδαν να επωφεληθούν από την πνευματική του εμπειρία και τον μυστικισμό, αφού ο Ιάκωβος πετούσε πλέον τότε σε πνευματική ατμόσφαιρα. Άλλωστε ο σκοπός του ασκητισμού του Ιακώβου ήταν «να καταστεί ένα σε ένα πνεύμα με τον Θεό»,²³ "ܕܡܝܢ ܠܗܘܐ ܕܥܡܝܢܐ ܕܥܡܝܢܐ ܕܥܡܝܢܐ", και αυτό αποτελεί τη συντομογραφία της έννοιας της πνευματικότητας αυτού.

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ ως ερμηνευτής

Η συριακή Εκκλησία θεωρεί ότι ο άγιος Ιακώβος είναι αντάξιος του τίτλου του ερμηνευτή ܠܘܩܐܢܐ. Ό,τι απαντά στα ποιητικά του κείμενα και στις ερμηνείες, είναι μόνο για την εκπαίδευση, για την παιδεία και για τη διδασκαλία του λαού του. Οι χριστολογικές διαφωνίες και αντιπαραθέσεις ανάγκασαν αυτόν να μελετήσει σε βάθος την Αγία Γραφή, ώστε να επισημάνει σε κάθε στίχο και σε κάθε σελίδα το μυστήριο του Ιησού Χριστού, για να έχει έτσι τη δυνατότητα να αντιμετωπίζει και να καταπολεμά τα ρεύματα και τις ιδέες των δεχομένων τις δύο φύσεις του Χριστού, και άλλων.

Ο Ιάκωβος παραδέχεται ότι η ερμηνεία του είναι καρπός της αποκάλυψης της θείας Χάριτος. Κατ' αυτόν «ο διερμηνέας δεν εξηγεί από τον εαυτό του ή από ό,τι κατέχει προσωπικώς, αλλά η ερμηνεία του είναι ο καρπός των δώρων της θείας Χάριτος, η οποία εμπλουτίζει όλους ... Ο ακροατής, που θέλει να επωφεληθεί και να μάθει, πρέπει να ρωτήσει με διακριτικότητα και με κατανόηση και όχι από προσωπική περιέργεια ή για να

²²G. Olinder, *Jacobi Sarugensis Epistulae quotquot supersunt*, pp. 287-288

²³ Ibid, p. 220.

βαρύτητά του, ώστε να πετά ψηλά στον ουρανό της γνώσης, όπως ο αετός. Όσο δηλαδή λιγότερο τρώει, άλλο τόσο υψηλότερες και τολμηρότερες είναι οι πτήσεις του.

Η κυριολεκτική ερμηνεία του Ιακώβου

Ο Ιάκωβος ερμηνεύει την Αγία Γραφή κυριολεκτικώς, σύμφωνα δηλαδή με την μέθοδο των προηγθέντων από αυτόν Πατέρων της Εκκλησίας. Κατ' αυτόν το κυριολεκτικό ή πρακτικό νόημα καταδεικνύει την τελειότητα. Αποτελεί το πλήρες νόημα σε σχέση με τη συμβολική έννοια, και η μεταξύ τους διαφορά είναι, όπως η διαφορά μεταξύ δράσης και λόγου. «Η δράση διεξάγεται και επιτυγχάνεται. Όσον αφορά τη λέξη, δεν αποκτά το χαρακτηριστικό της τελειότητας, εκτός εάν συντελείται η πράξη».²⁷

Στην κυριολεκτική ερμηνεία του σέβεται τις γλωσσικές λεπτομέρειες και τις διαφορές μεταξύ κειμένων και λέξεων, όπως π.χ. μεταξύ της Συριακής και Ελληνικής ή Εβραϊκής μετάφρασης, της Ελληνικής και της Εβραϊκής. Ωστόσο κατακρίνει τις επαναλαμβανόμενες εβραϊκές φράσεις, οι οποίες δεν προσθέτουν καμμία νέα σημασία.

Ο λόγιος Επίσκοπος υιοθετεί τη μεσσιανική μέθοδο και βλέπει τον Χριστό υπό την πτυχή της Τορά, διαφορετικώς ο Χριστιανισμός δεν θα είχε κανένα νόημα. Κατακρίνει και μέμφεται τους Εβραίους και όλους τους σαρκικούς **רשאים** σχολιαστές, οι οποίοι απομακρύνονται από τη χριστιανική ορθόδοξη γραμμή.

Επιπροσθέτως εφαρμόζει το άμεσο κυριολεκτικό νόημα στην ερμηνεία της Καινής Διαθήκης, διότι ο Ευαγγελισμός είναι ήλιος, που δεν χρήζει συμβόλων, ώστε να γίνεται καταληπτό. Ωστόσο ακολούθησε το πνευματικό διά συμβόλων νόημα στην ερμηνεία του της Τορά, δεδομένου ότι έχει ανάγκη συμβόλων.

²⁷ Sony, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην ιστορία*, τ. 1, p. 235 (αραβιστί).

"κἀλῆρ θῆνῃ κἀλῆρδῆτῃ κῆνῃ κῆνῃτῃ . κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ "

και «η Μαρία ἔγινε μητέρα και παρέμεινε παρθένος».³⁷

"κἀλῆρδῆτῃ θῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ "

ε. Η φύση του Ιησού Χριστού μετά την ένωση

Ο άγιος Ιάκωβος πίστευε, όπως και η Εκκλησία από τους πρώτους αιώνες, «ότι η Παναγία γέννησε από το σώμα της εκείνον, ο οποίος γεννήθηκε από τον προαιώνιο Πατέρα, ο οποίος είναι η Αρχή και το Τέλος. Και ως αποτέλεσμα αυτής της πεποίθησης κατέληξε «ότι είναι ένας Υιός, μία υπόσταση, μία φύση και ένας Θεός ... Η πίστη γνωρίζει τον Χριστό ως έναν και μόνον».³⁸

κἀλῆρδῆτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ
κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ
"κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ"

Επίσης επισημαίνει ότι ο Ιησούς Χριστός «είναι τέλειος ως προς τη Θεότητά του και τέλειος ως προς την ανθρωπότητά του ..., ως μία φύση ενσαρκώθηκε, χωρίς να υποστεί καμμία προσθήκη ... αν και ένας αληθινός Θεός, ωστόσο έγινε αληθινός άνθρωπος ... Ναι, ένας από την Τριάδα ενσαρκώθηκε, ενώ η Τριάδα παρέμεινε η ίδια».³⁹

κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ
"κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ κῆνῃτῃ"

στ. Η σταύρωση του ενσαρκωμένου Θεού και ο κατά σάρκα θάνατος αυτού

«Η πίστη αναγνωρίζει τον Χριστό ως έναν, και σύμφωνα με αυτήν, είναι ο Υιός του Θεού, και λατρεύεται ως Θεός με τον Πατέρα του, ως ένας από την Τριάδα. Έλαβε τη σάρκα του από την Παναγία. Δοξάζεται, επειδή αναλήφθηκε μετά από τον σταυρό. Πιστεύεται ότι κατήλθε στα βάθη του θανάτου και παρέμεινε στην κοιλιά της γης επί τρεις

³⁷G. Olinder, *Jacobi Sarugensis Epistulae quotquot supersunt*, p.264.

³⁸ Ibid, p. 18-20.

³⁹ Ibid, p. 56.

Η χειροτονία του Ιακώβου ως επισκόπου- Ο θάνατός αυτού

Ο Ιάκωβος χειροτονήθηκε επίσκοπος Μπάτναν Σαρρούτζ, μιάς από τις επισκοπές της Μητρόπολης Έδεσσας,⁵⁰ τον Δεκέμβριο του 518 μ.Χ., σε ηλικία εξήντα οκτώ ετών, όπως ο ίδιος αναφέρει σε επιστολή του προς τον αρχιδιάκονο άγιο Υουλιάν, σε ομιλία του περί της ματαιότητας του κόσμου.

Δεν είναι γνωστός ο λόγος, για τον οποίο δεν χειροτονήθηκε επίσκοπος ενωρίτερα, μολονότι ο Θεός είχε εκχωρήσει σε εκείνον κατά τρόπο θαυμαστό τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, όταν ήταν ήδη τριών ετών και τον είχε εξωραΐσει με κάθε είδους γλωσσική και φιλοσοφική, θεολογική και βιβλική επιστήμη στη διάσημη Σχολή της Έδεσσας. Είναι πολύ πιθανό ότι ο ίδιος είχε αρνηθεί να δεχθεί την επισκοπή ενωρίτερα εξαιτίας της μεγάλης ταπεινότητας και της επιθυμίας του να αφιερωθεί στο έργο της διδασκαλίας, της γραφής και της ασκητικής ζωής, και ακόμη εξαιτίας του κύρους και του φόβου του έναντι του υψηλού αυτού βαθμού. Αλλά, όταν είδε τις διώξεις της Εκκλησίας του Θεού και τη διασπορά των ποιμένων της σε διάφορους χώρους εξορίας και φυλακές, έσπευσε εθελοντικώς να την υπηρετήσει και κινητοποίησε όλες τις δυνατότητές του, ώστε να προστατεύσει την πίστη της, και έτσι υπέκυψε συναινώντας να δεχθεί την ανάληψη της επισκοπής.

Οι σύγχρονοί του εκκλησιαστικοί ιστορικοί όρισαν ως έτος της χειροτονίας του Ιακώβου το 519 μ.Χ., και την 29^η Νοεμβρίου του 521 μ.Χ. ως έτος του θανάτου του, με βάση το ελληνικό έτος 832 μ.Χ., που είναι η καθορισμένη ημερομηνία του θανάτου του, δεδομένου ότι ο χρόνος, κατά τον οποίο άσκησε την επισκοπή υπήρξε μόνο ένα έτος και ένδεκα μήνες. Ο Ιάκωβος ετάφη στην πόλη Σαρρούτζ.⁵¹

Όσο για την πόλη Amed (Diyarbakir), την οποία αγαπούσε, για την οποία θρήνησε και στην οποία αφιέρωσε ένα από τα ποιήματά του, όπου προφήτευσε την καταστροφή της

⁵⁰G. Olinder, *Jacobi Sarugensis Epistulae quotquot supersunt*, p. 40.

⁵¹Ms. Vat. Syr. 155 (AD 1515).

το 503\2 μ.Χ. στα χέρια του Πέρση αυτοκράτορα, αυτή η πόλη αφιέρωσε έναν ναό προς τιμήν του, και εκτός αυτού διατηρούνταν τα τίμια λείψανά του, όπως σημειώνεται στον τάφο του συριαστί: «*Ο σύρος μαρ Ιάκωβος του Σαρρούτζ, ο διδάσκαλος των αληθειών και ο επιβεβαιωτής της αληθινής πίστης*».⁵² Όλοι οι Σύροι τιμούν τον Ιάκωβο του Σαρρούτζ, και οι περισσότεροι τιμούν τη μνήμη του στις 29 Νοεμβρίου. Επίσης πολλές ημέρες τιμούν τη μνήμη του καθ' όλη τη διάρκεια του έτους στο Synaxarion. Και κατά το παρελθόν έτος, το 2021, η Συριακή ορθόδοξη Εκκλησία της Αντιόχειας εόρτασε την επέτειό της μετά από 1500 έτη μετάστασής του από τη γήινη ζωή.

Πολλές Μονές έχουν ιδρυθεί στο όνομά του προϊόντος του χρόνου:⁵³

1. Το 900 μ.Χ. μία Μονή αναφέρεται στο όνομα του Ιακώβου του Σαρρούτζ στην Ιστορία του Μεγάλου Πατριάρχη Μιχαήλ (1166-1199μ.Χ.)
2. Η Μονή του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ, γνωστή ως η Μονή του Al-Nawawis (σαρκοφάγοι) στο όρος Έδεσσα
3. Η Μονή του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ και του αγίου Τσαρμπέλ παραπλεύρως του χωρίου Kafr Shami στο Tur Abdin της νότιας Τουρκίας
4. Η Μονή του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ, η οποία ονομάζεται Μονή Qarna, στο όρος Izla, στο χωρίο Badibbeh της νότιας Τουρκίας. Ιδρύθηκε το έτος 1194 μ.Χ., ανακαινίσθηκε πρόσφατα και σήμερα εγκαταβιώνει σε αυτήν ένας μοναχός
5. Η Μονή του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ, στο Warburg⁵⁴ της Γερμανίας, που ιδρύθηκε το έτος 1995

Επίσης πολλοί ναοί ιδρύθηκαν επί ονόματί του:

1. Στην πόλη του Χαλεπίου (μετατράπηκε σε τζαμί το έτος 1124 μ.Χ.)
2. Στο Dneiser της νότιας Τουρκίας, και αναφέρεται από τον Πατριάρχη Ibn Wahib το 1321 μ.Χ.
3. Στην πόλη Manzigerd (Τουρκία), που ιδρύθηκε το έτος 1335 μ.Χ.

⁵² Behnam, *Ο Χάμαγιελ Αλ-Ριχάν ή η του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ*. Αλ Μαλφάν, p. 139. خمائل الريحان (αραβιστί).

⁵³ Ibid, p. 140.

⁵⁴ Επί ευκαιρία της αναμνηστικής εορτής της για τη συμπλήρωση 1500 ετών από τον θάνατό του, στη Μονή αυτή έγινε ο αγιασμός του αγίου Μύρωνος την 28^η Νοεμβρίου 2021. Επίσης μέρος των λειψάνων του μεταφέρθηκε από τον τάφο του στην πόλη Ντιγιαρμπακίρ της νότιας Τουρκίας, ώστε να απόκειται στη Μονή προς ευλογία των πιστών.

4. Στο χωριό Barbrikhin (Τουρκία), που ιδρύθηκε το 1357 μ.Χ.
5. Στο Ντιγιαρμπακίρ (Diyarbakir-Αμέντ), όπου απόκεινται τα λείψανά του. Ο ναός ανακαινίστηκε το έτος 1693/2 μ.Χ.
6. Στα χωριά Tur Abdin της νότιας Τουρκίας, στο Basbrien, στο Kafro, στο Mido, στο Mardin και στο Bnabeel. Οι περισσότεροι από αυτούς καταστράφηκαν εξαιτίας της μετανάστευσης κατα τους διάφορους διωγμούς.
7. Στον Λίβανο, στο Όρος Λιβάνου (1979)
8. Στην πόλη Hama της Συρίας (2003)
9. Στην πόλη Enschede της Ολλανδίας (1983)
10. Στην πόλη Βερολίνο της Γερμανίας (1984)
11. Στο Λος Άντζελες, στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ (2005)

3 - Τα έργα του Ιακώβου του Σαρρούτζ

Η εποχή του Σαρρούτζ υπήρξε η εποχή δογματικών διδασκαλιών, που εξακολουθούν να καθορίζουν τη χριστιανική εκπαίδευση μέχρι σήμερα. Οι Σύνοδοι της Εφέσου και της Χαλκηδόνας σηματοδότησαν τη μοίρα της Εκκλησίας μέχρι των ημερών μας. Όταν ο Ιάκωβος άρχισε τις σπουδές του, ο κόσμος, εντός του οποίου βίωσε ήταν κορεσμένος από τις αιρέσεις, ιδιαίτερα εκείνες περί της μιάς ή των δύο φύσεων του Χριστού. Ως εκ τούτου, τόσο ο Θεός, όσο και τα έργα του αποτελούν μαρτυρία για την εξέλιξη της γενικής κατάστασης επί της εποχής του. Και αυτό μάλιστα ισχύει σε όλα τα επίπεδα των κοινωνικών, πολιτικών, θρησκευτικών διαφορών, των χριστολογικών συζητήσεων, και των ιεραποστολικών και εκπαιδευτικών πρακτικών. Διότι γίνονται σκληρές συζητήσεις και διαμάχες με κύριο αντικείμενο το πρόσωπο του Χριστού, τη φύση του, την ανθρώπινη υπόστασή του, και την ένωση της θείας και της ανθρώπινης φύσεώς του.

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ είναι ο πρώτος ποιητής, που ανάγεται στην κακή εκείνη εποχή. Ενσωματώνει τη Σχολή εκκλησιαστικών συγγραφέων με την καρποφορία της παραγωγής του και τη δύναμη της νοημοσύνης του. Αξίζει τον τίτλο του πατέρα

διδασκάλου (Αμπό) της Εκκλησίας χάρη στις γνώσεις του και στην ενάρετη ζωή του. Κατέλιπε πολλά ποιητικά έργα, τα οποία αποσκοπούν στη διάδοση της αληθινής πίστης. Και όντως τα θρησκευτικά του ποιήματα αποτελούσαν μία επιτυχία, που δεν είχαν άλλοι συγγραφείς της ίδιας εποχής. Οι Σύροι ονόμασαν αυτόν άρπα του Αγίου Πνεύματος και άρπα της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Εξάλλου ο Ιμπν αλ-εμπρί είπε ότι «εβδομήντα γραμματείς έγραφαν ποιήματα, που αυτοσχεδιάστηκαν υπό την έμπνευση του Αγίου Πνεύματος».⁵⁵

Το ήμισυ των ποιημάτων (Μίμρε)⁵⁶ του Ιακώβου, που έχουν περισωθεί, πλήρως ή εν μέρει, περίπου 250 ποιήματα, καταγράφονται σε διάφορα χειρόγραφα. Τα ποιήματά του γενικά είναι μεγάλα. Μάλιστα το ποίημά του στο έργο περί των Έξι Ημερών (Hexameron) αριθμεί τους 3000 στίχους.

Τα θέματα των ποιημάτων του είναι πολύ διαφορετικά. Το πρώτο θέμα είναι η Τορά, και επ' αυτού έγραψε πολλά ποιήματα, περιλαμβανομένων δέκα ποιημάτων περί των Έξι Ημερών. Το δεύτερο θέμα είναι η Αγία Γραφή. Αλλά ο Ιάκωβος, αν και εξέλεξε και ανελυσε σε βάθος τη διδασκαλία του αγίου και αποστόλου Παύλου περι της καθολικότητας της Σωτηρίας και περί του μυστηριακού σώματος του Χριστού, δηλαδή της Εκκλησίας,⁵⁷ δεν αναφέρθηκε σε πολλά από τα βιβλία της Καινής Διαθήκης.

Όσον αφορά στον πατέρα Paulus Bedjan, δημοσίευσε σε πέντε τόμους (Paris-Lipsiae 1905-1910)⁵⁸ 195 (εκατόν ενενήντα πέντε) ποιήματα. Όσο για τα ποιήματα από το 196 έως

⁵⁵ Στην πραγματικότητα ορισμένες πηγές κάνουν λόγο για 763 ή 760 ποιήματα. Όμως αυτό που δημοσιεύεται σήμερα, είναι περίπου το μισό. Πάντως όσα δημοσιεύονται, δεν φέρονται όλα υπό το όνομα του Ιακώβου. Σύμφωνα με τους ερευνητές, υπάρχουν απόκρυφα έργα, αλλά κανείς δεν μερίμνησε ακόμη, ώστε να διαχωρίσει τα γνησια από τα απόκρυφα με επιστημονικό τρόπο.

⁵⁶ Μιέμρε (πληθ.), αραβιστί Al-Mayamer (Mimre). Πρόκειται για τεμάχιο ποιητικό, δηλαδή για ποιήματα γραμμένα, αναγνωσμένα ή συντεθειμένα, ώστε να εξηγήσουν και να περιγράψουν πολλαπλά θέματα.

⁵⁷ Feghali, *The Syriac Heritage, Jacob Al-Srouji*, p. 23 (αραβιστί).

⁵⁸ Paul Bedjan (ed.), *Homiliae Selectae Mar Jacobi Sarugensis*, Paris – Lipsiae, t. I, 1905 (Mimre 1–33), t. II, 1906 (Mimre 33–70), t. III, 1907 (Mimre 71–107), t. IV, 1908 (Mimre 108–146), t. V, 1910 (Mimre 147–195).

το 211, δημοσιεύθηκαν ως μέρος απο τον έκτο τόμο⁵⁹ από τον ίδιο υπό το όνομα Sahdona και εκτυπώθηκαν μάλιστα στις ανατολικές συριακές γραμμές γραφής. Μερικά από αυτά μεταφράστηκαν σε ευρωπαϊκές γλώσσες, αλλά δεν δημοσιεύθηκαν επιστημονικώς. Ωστόσο αυτό, που έκανε ο πατέρας Bedjan, παραμένει η μόνη αναφορά για τους εμπνευστές της μελέτης των ποιημάτων του Ιακώβου του Σαρρούτζ. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τη Gorgias Press επανεκτυπώθηκαν οι πέντε αναφερόμενοι τόμοι, που είχαν τυπωθεί από τον Paul Bedjan, και προστέθηκαν σε αυτόν τον έκτο τόμο, ο οποίος περιλαμβάνει ένδεκα ποιήματα, τα οποία είχε εκδώσει ο Bedjan με τον τόμο ως Sahdona. Αυτόν επιμελήθηκε ο καθηγητής Sebastian Brooke το 2006 και προσέθεσε σε αυτόν πέντε ποιήματα (Mimreh) αδημοσίευτα με γενικές εισαγωγές.

Ακολουθεί κατάλογος με τα σημαντικότερα ποιήματα (Miemre) του Ιακώβου, τα οποία δημοσίευσε ο Paulus Bedjan:

Παλαιά Διαθήκη:

Επτά ποιήματα για τη δημιουργία του σύμπαντος

Ένα ποίημα για τη θυσία δύο πτηνών

Ένα ποίημα στον Ψαλμό 96,1

Στον βασιλιά Δαβίδ και στη Βηρσαβέ, τη σύζυγο του Ουρίου

Στον προφήτη Ηλία, ο οποίος προσπαθεί να φύγει προς το όρος Χωρήβ, θέλοντας να αποφύγει τις απειλές της Ιεζάβελ, συζύγου του βασιλιά Αχαάβ (*Γ' Βασ. 19,1* κεξ.)

Στον Ηλία αναβαίνοντα στον ουρανό

Στον προφήτη Ιεζεκιήλ και στο συμβολικό άρμα, που είδε

Στον Μελχισεδέκ

Στον προφήτη Ιωνά

Η μετάνοια του Nineveh

Στον Σαμψών

⁵⁹ Bedjan (ed.), Cong. Miss. Lazarist. S. Martyr II, Qui et Sahdona, Paris – Lipsiae 1902 (Mimre 196–211).

Καινή Διαθήκη:

Στον έπαινο του αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή

Στον ευαγγελισμό της Θεοτόκου

Στην υποχρεωτική αγάπη για τους φτωχούς, με έμφαση στο δένδρο του καλού και του κακού, στη φιλανθρωπία και στη φτώχεια

Στην αγάπη

Στην Κυριακή της ανάστασης

Στην ανάληψη του Κυρίου

Στο απολωλός πρόβατο

Στη νηστεία

Σύμφωνα με τα λόγια του αγίου Παύλου στην επιστολή προς τους Κολοσσαείς 3,12

Στην τελευταία κρίση

Στους νεκρούς

Στο τέλος του κόσμου

Στη γέννηση του Κυρίου Ιησού

Στη σωτηρία

Στη μεταμόρφωση στο όρος Θαβώρ

Στους πειρασμούς του Κυρίου στην έρημο

Στο Κατά Ματθαίον 5,34

Στο Κατά Ματθαίον 16,25

Σχετικά με τις παραβολές του Κυρίου (Λαζάρου και του πλουσίου)

Στην Παναγία

Στη διαρκή παρθενία της Παναγίας

Στον θάνατο της Παναγίας

Ποιήματα στους αγίους:

Πέτρο, Συμεών Αλ-Αμούδι (του στυλίτη), Σέργιο και Βάκχο, Αντάι (Adai), Γεώργιο, Εφραίμ, Σμόνι (Shmouni), μάρτυρες της Έδεσσας, σαράντα μάρτυρες της Σεβαστείας.

Επίσης υπάρχουν επτά ποιήματά του ⁶⁰ (Mayamer) για τους Εβραίους. ⁶¹

Ο Ιάκωβος επεκτείνεται σε θέματα:

Της πίστεως, της ιεροσύνης, του βωμού, της αγίας Κοινωνίας, της πρακτικής των εντολών των δύο Διαθηκών, της Εκκλησίας και της φροντίδας του Θεού για τους ανθρώπους

Πεζογραφικά κείμενα:

Τα πεζογραφικά κείμενα του Ιακώβου συνίστανται σε επιστολές, σε κηρύγματα για εορτές και σε λειτουργικά κείμενα.

1. Οι επιστολές

Ο Ιάκωβος έγραψε πολύ σημαντικές επιστολές, τις οποίες απηύθυνε σε πολλούς κληρικούς, σε μοναχούς, σε Μονές και σε πολίτες. Οι επιστολές αυτές έχουν μεγάλη σημασία όσον αφορά στη λογοτεχνική μορφή της συριακής-αραμαϊκής γλώσσας, περιλαμβανομένης της ειλικρινούς αγάπης, των επιθυμιών και των χρήσιμων συμβουλών του. Μοιράσθηκε πολλές από τις πνευματικές και ασκητικές του εμπειρίες βάσει του ευαγγελίου. Οι περισσότερες από αυτές αποτελούσαν απαντήσεις επί θεολογικών ερωτημάτων, στα οποία εξήγησε τις θεολογικές του θέσεις, καθώς από τις επιστολές του συνάγονται πολλές ιστορικές πληροφορίες για τον ίδιο κυρίως, αλλά και για τους ανθρώπους και τα μοναστικά ιδρύματα, στα οποία απηύθυνε τις επιστολές του». ⁶²

Ως προς τις επιστολές, 43 δημοσιεύθηκαν ⁶³ το έτος 1937 και απευθύνθηκαν ως εξής:

- (1) Προς τον Stephan Ibn Sodaily, τον οποίο συμβούλευσε, ώστε να είναι ευσεβής και να απέχει από τις εμμονές του
- (2) Σχετικά με το θέμα της πίστης
- (3) Προς τον πατέρα Θωμά, με θέμα την πίστη
- (4) Προς τον Αντώνιο, επίσκοπο Χαλεπίου

⁶⁰ Micheline Albert (ed.), «Jacques de Saroug, Homélie contre les juifs, édition critique du texte syriaque inédit, traduction française, introduction et notes», *Patrologia Orientalis*, τ. 38, 1, N.174 (Turnhout) Brepols 1976.

⁶¹ Δεν δημοσιεύθηκε από τον Bedjan, αλλά από την Micheline Alber.

⁶² Sony, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην ιστορία*, τ. 1, p. 24 (αραβιστί).

⁶³ G. Olinder, Gunnar (ed.), «Iacobi Sarugensis epistulae quotquot supersunt», *CSCO, Syr. II.45*, (Typographeo Reipublicae), Paris 1937.

- (5) Προς τον πατέρα Ιωάννη
- (6) Προς τους μοναχούς του Αρζούν
- (7) Προς τους μοναχούς του όρους Σινά
- (8) Προς τον άγιο Χαμπίμπ, με θέμα το μήνυμα της ειρήνης της Ανάστασης
- (9) Προς τον Ιουλιανό τον αρχιδιάκονο
- (10) Προς τον Στέφανο, με θέμα τα σωτηριώδη έργα του Χριστού
- (11) Προς τον Παύλο τον ερημίτη
- (12) Επειδή η πρώτη σελίδα της επιστολής απολέσθη, άγνωστο είναι το πρόσωπο, προς το οποίο απευθυνόταν
- (13) Προς τον Λάζαρο, ηγούμενο της Μονής του αγίου Μπάσου, και προς τους μοναχούς του με θέμα τα έργα του Χριστού
- (14) Προς τους μοναχούς της Μονής του αγίου Μπάσου
- (15) Επιστολή από τους μοναχούς της Μονής του αγίου Μπάσου προς τον Ιακώβ, ο οποίος απάντησε σε αυτούς με την υπ' αριθ. 16 επιστολή
- (16) Απάντηση στην επιστολή υπ' αριθ. 15
- (17) Τρίτη επιστολή του προς Μονή Μπάσου, με την οποία δηλώνεται το δόγμα και η πίστη του
- (18) Προς τους Χιμαριίτες στο Νατζράν
- (19) Προς τον Σαμουήλ, ηγούμενο της Μονής του αγίου Ισαάκ στο Τζαμπούλ με θέμα την πίστη
- (20) Προς τον λαό της Έδεσσας. Με αυτήν υπενθυμίζει την υπόσχεση του Χριστού στον Abjar, τον βασιλιά
- (21) Προς τους Ηγουμένους Αντίοχο, Συμεών, Σαμουήλ, Ιωάννη, Σέργιο και Ιγνάτιο σχετικά με τη γέννηση και τη σταύρωση του Κυρίου
- (22) Προς τον Ιάκωβο, επικεφαλής της Μονής των σαρκοφάγων (Al-Nawawis)
- (23) Προς τον Maroun. Στην επιστολή περιέχεται απάντηση επί έξι ζητημάτων του ευαγγελίου

- (24) Επιστολή περιέχουσα ερμηνεία των λόγων του Ιησού: «Αυτός, που λέει μία λέξη για τον Υιό του Ανθρώπου, θα συγχωρηθεί, και αυτός, που βλασφημεί κατά του Αγίου Πνεύματος δεν θα συγχωρηθεί»
- (25) Προς έναν φίλο
- (26) Συλλυπητήριες επιστολές προς τον Μάρα, επίσκοπο Αμέντ
- (27) Προς τον Δανιήλ, τον ερημίτη, ο οποίος εφοβείτο την ανάληψη της ιεροσύνης.
- (28) Επιστολή με θέμα περί τύψεων της ψυχής
- (29) Προς κάποιους από τους συντρόφους του
- (30) Προς κάποιους από τους συντρόφους του
- (31) Προς φίλο του με αφορμή το Μεγάλο Σάββατο
- (32) Προς Παύλο, μητροπολίτη Έδεσσας, αναφερορικός προς τον στίχο: «Αγαπήστε τους εχθρούς σας»
- (33) Προς τον Eutychian, επίσκοπο της Ντάρα, περί πίστεως
- (34) Προς τον Σίμι συλλυπητήριες για τον θάνατο του υιού του
- (35) Προς τον Μπάσα, πρίγκιπα της Έδεσσας, περί πίστεως
- (36) Προς τον Πρίγκιπα Κούρα, τον επικεφαλής ιατρών στην οποία επιστολή εξηγεί την αληθινή πίστη
- (37) Προς τις αμαρτωλές, Λάντια και Μαρία, οι οποίες μετανόησαν και επιδόθηκαν στον ασκητισμό
- (38) Προς έναν μοναχό, ο οποίος υπέφερε από σατανικά φαντάσματα
- (39) Προς τον Δανιήλ, τον Μοναχό
- (40) Προς κάποιους ερημίτες
- (41) Προς τον φίλο του Συμεών
- (42) Προς έναν φτωχό, ο οποίος επιζητεί τη σωτηρία του
- (43) Προς έναν από τους φίλους του

Ο Πατριάρχης Ignatius Εφραίμ Ι Μπαρσούμ (+1957) αναφέρεται σε μία επιστολή⁶⁴ του Ιακώβου, που δεν περιλήφθηκε σε αυτήν την ομάδα. Αυτήν ο λόγιος ιεράρχης απευθύνει σε μερικούς από τους φίλους του, και άρχιζε έτσι: «Αν τα συμπτώματα αυτού του κακού κόσμου δεν σας ενοχλούσαν...». Ο συγγραφέας της ιστορίας, που αποδίδεται στον Yeshou Al-Amoudi (τον στυλίτη) σημειώνει ότι «Οι άνθρωποι των χωρών, που κατοικούσαν ανατολικά του Ευφράτη, καταλήφθηκαν από τέτοιο τρόμο κατά τον πόλεμο μεταξύ Περσών των Ρωμαίων περί το έτος 503, ώστε έσπευσαν να μεταναστεύσουν. Ο Ιάκωβος άρχισε να γράφει προς αυτούς επιστολές, με τις οποίες τους συμβούλευε να παραμείνουν στις χώρες τους και τους ενθάρρυνε με την ελπίδα, ότι θα επιβιώσουν χάρη στη φροντίδα του Θεού».⁶⁵ Ωστόσο, έχουμε στη διάθεσή μας μόνο την επιστολή υπ' αριθ. 20 από αυτές, την οποία απέστειλε προς τους πιστούς της Έδεσσας.

2. Κηρύγματα: Εξάλλου ευρέθηκαν σπουδαία και αξιόλογα κηρύγματα του Ιακώβου-Θείες Λειτουργίες

- (1) Για τα Χριστούγεννα και τα Θεοφάνεια
- (2) Για την εορτή της εισόδου του Χριστού στον Ναό
- (3) Για τη Νηστεία της Μ. Τεσσαρακοστής
- (4) Για την Πέμπτη προ της Κυριακής των Βαΐων
- (5) Για την Κυριακή των Βαΐων
- (6) Για τη Μεγάλη Παρασκευή
- (7) Για την Κυριακή των αζύμων
- (8) Για την Ανάσταση
- (9) Για την Καινή Διαθήκη
- (10) Για τη μετάνοια

Επίσης ο Ιάκωβος έχει συνθεσει και δύο Θείες λειτουργίες, οι οποίες χρονολογούνται μετά τη χειροτονία του ως επισκόπου μεταξύ των ετών 519 και 521.

⁶⁴ Ignatius Aphram I Barsum, *Τα μαργαριτάρια διάσπαρτα στην ιστορία των συριακών επιστημών και λογοτεχνίας*, (αραβιστί), σ. 224. اللؤلؤ المنثور في تاريخ العلوم والآداب السريانية.

⁶⁵ Feghali, *The Syriac Heritage, Jacob Al-Srouji*, p. 23 (αραβιστί)

Πρόσφατες δημοσιεύσεις των ποιημάτων του Ιακώβου του Σαρρούτζ

Αξίζει να σημειωθεί ότι το συριακό ορθόδοξο Πατριαρχείο της Αντιόχειας και πάσης Ανατολής (Τμήμα Συριακών Σπουδών) κατά το έτος 2017 εκτύπωσε,⁶⁶ κριτική έκδοση, εκατόν εξήντα νέων ποιημάτων του αγίου Ιακώβου, τα οποία δεν είχαν προηγουμένως δημοσιευτεί από τον Paulus Bedjan και άλλους. Η εκτύπωση αυτή έγινε βάσει κυρίως άλλων χειρογράφων, τα οποία ευρέθησαν στο Πατριαρχείο της Δαμασκού, καθώς και άλλων χειρογράφων περισωθέντων σε διάφορες άλλες βιβλιοθήκες του κόσμου. Οι δύο εκδότες επισημαίνουν ότι κάποια από αυτά τα ποιήματα άστοχα αποδίδονται στον Ιάκωβο, αφού περισσότερα από 110 εξ αυτών είναι σαρρουτζιανής μορφής και περιεχομένου. Οι τίτλοι των πρόσφατα δημοσιευθέντων ποιημάτων έχουν ως ακολούθως.⁶⁷

- The Old Testament: The Betrothal of Rebecca (hom. 60); Jacob's rods (61); Joseph (62-72); Moses (73-79); The Separation of foods (80); Balaam and Balak (81); Phinehas (82); Joshua (83); Achan son of Carmi (84); Gideon (85); The Ark of the Covenant (86); Uzzah (87); David (88, 111); King Asa (89); Daniel (90-91); Elijah (107); The Symbols of our Lord in the Old Testament (13).
- The New Testament: The Incarnation (1-4); "Are you the one who is to come?" (6); the Coin found by Peter in the mouth of a fish (9); Christ's walking on the water (10); the Healing of the deaf and blind man (11); various miracles (134-137); Mt 12: 43 (16); the Parables of the ten coins and the hundred sheep (99); Mt 13: 47 (108); Palm Sunday (12); the Cross and the Passion of Christ (14-15; 17-25, 103-104, 124-126, 152); his Resurrection (26-27, 127-131); Ananias and Shappira (28).
- Theological, spiritual and extra-biblical themes: Repentance (8, 113, 138, 157-158); Eschatology (40-51); Praise (52; 54-59; 109); Admonition (53, 100-102, 122, 159-160);

⁶⁶ Σημειώνεται ότι ο υποφαινόμενος έχει δωρίσει αντίγραφο των προσφάτως εκτυπωθέντων αυτών ποιημάτων στη Βιβλιοθήκη της Θεολογικής Σχολής του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

⁶⁷ Akhrass – Syryany (eds.), *160 Unpublished Homilies of Jacob of Serugh*.

Faith (92-98; 118; 120-121; 149-150); Supplication (112); Lent (133); Day and night (105); Drought (123); see also hom. 32; 106; 112; 114-117; 119; 132; 143-146; 151.

- The Saints: Stephen (5); Julian Saba (7); Abgar and Addai (29-30); the Apostles, the martyrs and the saints (31, 33, 38, 141-142); Zokhe/St Nicholas of Myra (34); Abhai (35); Dimet (36); Lawrence and Agrippa (37); the Maccabean Martyrs (39); Thomas (110); Theodore (139); the Theotokos (140; 147-148); Behnam (153-154); Barsawmo (155-156).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ «ΕΙΚΟΝΑ» ΚΑΙ «ΟΜΟΙΩΣΗ»-«ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ»

1 - Η έννοια των όρων «εικόνα» και «ομοιώσις»-«ομοιότητα» στην Αγία Γραφή

Η λέξη «αποτύπωση» σημαίνει μία ζωγραφιά, «εικόνα», ομοίωση και παράδειγμα, φιλοτεχνημένη σύμφωνα με συγκεκριμένες μεθόδους και ενόψει συγκεκριμένων θεολογικών εκτιμήσεων, σε συνδυασμό με την προσευχή του αγιογράφου (ζωγράφου) κατά την αγιογραφία (ζωγραφική) της, προκειμένου να εξυπηρετήσει τους σκοπούς της πνευματικής λατρείας και να ανυψώσει τη ζωή του θεατή από τα επίγεια θέματα στα πνευματικά. Όμως, όσον αφορά στην ακριβή έννοια, κείται επίσης μακρύτερα από τη φωτογραφία, διότι το σημείο του σταυρού είναι μία εικόνα. Ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο κατ' εικόνα και ομοίωσή του. Μία προτύπωση του Χριστού αποτελεί και το ορείχαλκο φίδι της Παλαιάς Διαθήκης. Από αυτό διαπιστώνεται ότι η έννοια της εικόνας υπερβαίνει αυτό στον βαθμό που θεωρούμε την Παλαιά Διαθήκη με τα σύμβολά της ως προς εικόνιση της Καινής Διαθήκης. Η λέξη «εικόνα» σημαίνει, επίσης και την εικονογραφία. Εδώ η εικόνα αποτελεί συγχώνευση μεταξύ συμβόλου και σχεδίου.⁶⁸

«Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν».

(Γεν. 1, 26).

Στο Γεν. 1, 26 απαντούν οι λέξεις «εικόνα» και «ομοιώσις» ως ξεχωριστοί όροι. Η πρώτη λέξη στην εβραϊκή γλώσσα είναι (יְצַלְמֵנוּ) =κατά την εικόνα μας, in our image «בְּצַלְמֵנוּ» τσαλέμ, εικόνα (αραμαϊστί = salmo, כְּצַלְמֵנוּ), εμφανίζεται στην Παλαιά Διαθήκη 17 φορές και σημαίνει την εξωτερική εικόνα. Η δεύτερη λέξη στην εβραϊκή είναι (יְהִי כְּמֹצְאֵנוּ, like us,

⁶⁸ Cormack, *Painting the Soul; Icons, Death Masks and Shrouds*, p. 46.

(תוֹמָךְ , ντεμούτ, likeness, (αραμαϊστί, Demotho כְּדַמּוֹת) και σημαίνει «παρόμοια και πανομοιότυπα».⁶⁹

Επίσης ο στίχος εμφανίζεται σε κάποιες αγγλικές μεταφράσεις ως εξής:

(CEB)⁷⁰ «Let us make humanity in our image to resemble us».

Και είπε ο Θεός: «Ας κάνουμε τον άνθρωπο κατά την εικόνα μας, ώστε να μας αντιπροσωπεύει».

(MSG)⁷¹ «Let us make human beings in our image, make them reflecting our nature».

Και είπε ο Θεός: «Ας κάνουμε τον άνθρωπο κατ' εικόνα μας, ώστε να αντικατοπτρίζει τη φύση μας».

Η λέξη «*ὁμοιότητα*», που χρησιμοποιείται στη μετάφραση των Εβδομήκοντα, εκφράζει κάτι, που ακόμη δεν έχει ολοκληρωθεί, ενώ η λέξη «*εἰκόνα*» εκφράζει μία κατάσταση, που έχει ολοκληρωθεί και λαμβάνεται σε αυτήν την περίπτωση ως σημείο εκκίνησης για την επίτευξη της ομοίωσης.

Κάποιοι σχολιαστές δεν δέχονται αυτή τη διάκριση μεταξύ των δύο εκφράσεων, με βάση το αρχικό εβραϊκό κείμενο, όπου η λέξη «*tsalem*» έχει την ίδια σημασία με τη λέξη «*demouth*», καθώς δηλαδή οι λέξεις «*εἰκόνα*» και «*ὁμοιότητα*» είναι συνώνυμες στο εβραϊκό πρωτότυπο.⁷²

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι δεν μπορούμε να περιορίσουμε την εικόνα του Θεού στον άνθρωπο σε πολλές συγκεκριμένες ιδιότητες. Ο Θεός είναι απεριόριστος και οι ιδιότητές του είναι επίσης απεριόριστες. Ακόμη είναι αναμφίβολο ότι ο Θεός ενέθεσε στον

⁶⁹ Wénin, *Da Adamo ad Abramo o l'errare dell' uomo*, σ. 28.

⁷⁰ The Common English Bible is an English translation of the Bible whose language is intended to be at a comfortable reading level for the majority of English readers. The translation was begun in late 2008 and was finished in 2011.

⁷¹ The Message: Is an English translation of the Bible the Bible in Contemporary Language is a version of the Bible by Eugene H. Peterson published in segments from 1993 to 2002.

⁷² Ηλία Δ' Πατριάρχη, *Η θεϊκή εικόνα στον άνθρωπο κατά άγιο Γρηγόριο Παλαμά*, μτφρ. , σ. 11 (αραβιστί).

άνθρωπο σκεπτόμενο νου και ελεύθερη βούληση, ευαίσθητη συνείδηση και ικανότητα να είναι δημιουργικός, και καινοτόμος. Ακόμη να έχει δυνατότητα συνεχούς μάθησης και επικοινωνίας με τους άλλους ανθρώπους, και συναισθήματα κ.ά.

Σύμφωνα με το βιβλίο της Γενέσεως, *«και ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν»* (Γεν. 2,7). Το ρήμα «ἔπλασε» σημαίνει «σχηματισμό» (formed) και αναφέρεται σε δύο πράγματα, στην ικανότητα και στην εξουσία. Ο Θεός με την υπέρτατη ικανότητά του και την απόλυτη εξουσία του, διαμόρφωσε τον άνθρωπο στην ωραιότερη μορφή. Εξάλλου το ρήμα «ἐνεφύσησεν» έχει την έννοια του να δίνει κάποιος τον εαυτό του και δείχνει μία θερμή προσωπική σχέση. Έτσι ο Θεός ἔδωσε τον εαυτό του στον άνθρωπο και του χορήγησε τη ζωή. Αυτό παραπέμπει σε εκείνο, που αναφέρεται στο *Ίω. 20,22*, μετά την ανάσταση του Χριστού, όταν ο Κύριος εμφύσησε στους μαθητές και τους εἶπε: *«Καί, ἀφοῦ εἶπε αὐτό, ἐφύσησε εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν τὴν ζωογόνον πνοὴν τῆς νέας ζωῆς καὶ τοὺς εἶπε· λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον»*, το οποίο αποτελεί τη θεία Χάρη της νέας δημιουργίας, σημαίνει το θείο δώρο, που αντιδιαστέλλει τον άνθρωπο από τα υπόλοιπα ζώα.

Η Αγία Γραφή διδάσκει ότι ο άνθρωπος δημιουργήθηκε *«κατ' εἰκόνα καὶ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ»*, και ο Θεός κατέστησε αὐτόν ως κυρίαρχο επί όλων των επίγειων πλασμάτων, ὡστε να κυριαρχήσει επί αὐτῶν και να ἔχει αὐτά στην υπηρεσία του, για να δοξάζει τον Θεό, ὡπως σημειώνει ο ψαλμωδός στον ὄγδοο Ψαλμό: *«τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξη καὶ τιμῆ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πρόβατα καὶ βόας ἀπάσας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου...»* (Ψαλμ. 8, 5-8). Επίσης η ἴδια αντίληψη απαντά και στο Βιβλίο της Γενέσεως (Γεν. 1, 26-27), ὅτι δηλαδή ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο (*ἄρσεν καὶ θήλυ*) κατὰ την «εἰκόνα» και την «ὁμοιότητά» του. Και αὐτός ο δεσμός μεταξύ του ἀνθρώπου και του Δημιουργοῦ του εἶναι το θεμέλιο της αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων του. Τα

προσωπικά δικαιώματα αντισταθμίζονται με τα καθήκοντα προς τους άλλους και δεν επιτρέπεται στο πρόσωπο, στην κοινωνία, στο κράτος ή σε οποιοδήποτε ανθρώπινο ίδρυμα να υποβιβάζει ένα πρόσωπο ή μία ομάδα ανθρώπων στο επίπεδο των πραγμάτων.

Η αξιοπρέπεια του Δημιουργού στο δημιουργημένο άνθρωπο είναι η αξιοπρέπεια, που προέρχεται από τον ίδιο τον Θεό, τον αίτιο των ανθρωπίνων όντων, και αυτό σημαίνει ότι είναι ανθρώπινο «πρόσωπο», το οποίο απολαμβάνει την ίδια θεία αξιοπρέπεια, εφόσον έχει δημιουργηθεί καθ' εικόνα και ομοίωση του Θεού.

Η εικόνα και ομοίωση του Θεού σημαίνει με τη λογική και τη θέληση, με τη σκέψη και την επιλογή, από την ελευθερία και τη δράση, με την αίσθηση και την ικανότητα, ιδιαίτερα την ικανότητα να γνωρίζει το Θεό και την αγάπη του. Και αυτό εννοεί η Γραφή στο Γεν. κεφ. 1 και στον 8^ο Ψαλμό, ότι δηλαδή κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να αναγνωρίζεται και να τυγχάνει σεβασμού η αξιοπρέπειά του.

Η δημιουργία του ανθρώπου έχει μία ιδιαίτερη θεία ποιότητα, που διακρίνει αυτόν από τη δημιουργία των υπόλοιπων πλασμάτων έτσι, ώστε να διαφέρει από τη δημιουργία των ίδιων των αγγέλων. Διακρίνεται δε από τη δημιουργία των υπόλοιπων πλασμάτων τα οποία δημιουργήθηκαν με μία εντολή: «*καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω στερέωμα καὶ ἐγένετω οὐρανός*» (Γεν. 1, 4,6). Όσο για τον άνθρωπο, σύμφωνα με την αφήγηση της Αγίας Γραφής, «*καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν*» (Γεν. 2,7). Ως εκ τούτου ο ίδιος ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο με τα χέρια του, ώστε να εισπνέει με τη μύτη του την αναπνοή της ζωής, και αυτή η αναπνοή είναι από το Πνεύμα του Θεού, και αυτή η θεία Χάρη, η οποία είναι ειδική για τον άνθρωπο, αποτελεί μέρος της Θεότητας. Ωστόσο το γεγονός, ότι ένας άνθρωπος μετέχει θείου μέρους, δεν σημαίνει ότι είναι τμήμα της ουσίας του Θεού. Άλλωστε η διαφορά μεταξύ του ανθρώπου και του Θεού συνίσταται στο ότι ο Θεός δεν δημιουργείται, ενώ ο άνθρωπος δημιουργείται.

Στην Καινή Διαθήκη αναφέρεται η φράση «*εικόνα Θεοῦ*» πολλές φορές για τον άνθρωπο (Α΄ Κορ. 11,7): «*άνηρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων*», και της εντολής του Χριστού (Ματθ. 5, 48): «*ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν*» και «*γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί*» (Λουκ. 6,36) .

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ευαγγέλια δεν αναφέρουν σαφώς και ρητῶς τη θεία εικόνα του ανθρώπου ἔτσι, ὡστε κάποιοι θεολόγοι θεώρησαν ὅτι τα θεολογικά συγγράμματα περὶ αὐτῶν ἀνήκουν μόνο στους Πατέρες της Εκκλησίας. Ωστόσο λησμόνησαν σε κάποιες ἀπὸ τις ἐπιστολές των ἀποστόλων Παύλου και Πέτρου, ἀναφέρουν και αὐτήν, ἐκτός ἀπὸ τα λόγια των ευαγγελίων περὶ αγιότητας, τελειότητας και ἐλέους, ὅπως ο Πατέρας, η υπακοή στον Λόγο και η εγκατοίκηση του Πνεύματος στον ἄνθρωπο. Ὅλα αὐτά ὠφελοῦν την οικεία σχέση με τον Θεό και ἐμφανίζονται ὡς ἀποτέλεσμα και ἀπαίτηση της πεποίθησης, ὅτι ο ἄνθρωπος εἶναι η εικόνα του Θεοῦ. Παρά ταῦτα, αὐτή η εικόνα στον ἄνθρωπο παραμένει διαστρεβλωμένη ἀπὸ την ἀτέλεια και την ἀμαρτία, και πρέπει να ἐξαγνισθεῖ. Η σοφία της Παλαιάς Διαθήκης καταγράφει τα χαρακτηριστικά αὐτῆς της νέας εικόνας, και ο Χριστός την καθιστᾶ πραγματικότητα στο πρόσωπό του.

Το μυστήριο της ἐνσάρκωσης δείχνει πως ο Θεός τίμησε την ἀνθρώπινη φύση και θέλησε να εἶναι αὐτή ἐνωμένη με τη φύση του διὰ του Υἱοῦ του, του Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐτσι ο Χριστός, η εικόνα του ἀόρατου Θεοῦ ,ἐνώθηκε με κάθε ἄνθρωπο, που πιστεύει σε αὐτόν, για να ἀποκαταστήσει τον ἄνθρωπο στην πρότερη κατάστασή του, στην οποία ἐκεῖνος δημιουργήθηκε «*κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ὁμοιότητα τοῦ Θεοῦ*». Και αὐτό, διότι ο Ἀδάμ, ο πρώτος ἄνθρωπος, ἦταν η εικόνα του ἐρχόμενου ἀνθρώπου, δηλαδή η εικόνα του Χριστοῦ Κυρίου «*ὃς ἔστι τύπος τοῦ μέλλοντος*» (Ρωμ. 5,14). Ο Χριστός εἶναι ο νέος Ἀδάμ, και ἀποκαλύπτοντας το μυστικό του Πατέρα και της ἀγάπης του, ἀποκαλύπτει τον

άνθρωπο στον εαυτό του και την εξύψωση της κλήσης του⁷³. Ομοίως, ο απόστολος Παύλος, εξηγώντας το κείμενο της Γενέσεως δίνει σε αυτό το πλήρες νόημά του, ερμηνεύοντας το θέλημα του Πατέρα σχετικά με τους ανθρώπους, οι οποίοι είναι κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή του «ὅτι οὖς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς» (Ρωμ. 8,29). Αναμένουμε την έλευση του Σωτήρα, του Κυρίου Ιησού Χριστού, ο οποίος θα αλλάξει την εμφάνιση του καταφρονημένου σώματός μας, καθιστώντας αυτό κατ' εικόνα του ένδοξου σώματός του, με την ικανότητα να υποτάξει τα πάντα στον εαυτό του. «Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα» (Φιλιπ. 3,20-21).

Η εικόνα καθιστά ένα πρόσωπο ικανό να αναλάβει την ευθύνη για τις αποφάσεις, τις ενέργειες και τις σχέσεις του, καθώς και να ανανεώσει τη ζωή του⁷⁴ «καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν» (Κολ. 3,10), διότι είναι « τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνη καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας» (Εφ. 4,24), και «καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου» (Α' Κορ. 15,49) κατ'εικόνα του δοξασμένου σώματος του Χριστού (Φιλιπ. 3,21). Και εδώ, η εσχατολογική διάσταση της εικόνας γίνεται σαφής.

2 - Η έννοια της εικόνας και της ομοίωσης κατά τους Πατέρες της Εκκλησίας

Όλοι οι Πατέρες της ανατολικής και δυτικής Εκκλησίας συμφωνούν στο όραμά τους περί της δημιουργίας του ανθρώπου «κατ' εικόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ», ότι δηλαδή

⁷³ Σιδάρος, *Χριστιανική Ανθρωπολογία* (1), *Άνθρωπος κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Θεού*. σ. 6 (αραβιστί).

⁷⁴ *Ibidem*.

υφίσταται ένα είδος συντονισμού και αρμονίας μεταξύ του κτιστού όντος και του θείου όντος, ήτοι του Δημιουργού. Ωστόσο οι εξηγήσεις για τη διευκρίνιση αυτού του γεγονότος και η θεολογική αξία πολλές φορές διαφέρουν, χωρίς να έρχονται σε αντίθεση με τις ανατολικές και δυτικές παραδόσεις. Ενώ η δυτική παράδοση έχει ως στόχο να γνωρίσει τον Θεό από το πρόσωπο του ανθρώπου, που δημιουργήθηκε κατά την εικόνα και ομοίωσή του, η ανατολική παράδοση καθορίζει την αληθινή φύση του ανθρώπου από την αποκαλυπτική θεία αποκάλυψη περί του Θεού και από αυτόν στην ανακάλυψη του τι είναι για τον άνθρωπο, για τη θεία εικόνα, που εκτυπώνεται σε αυτόν.⁷⁵

Μελετώντας κάποιος με προσοχή τα συγγράμματα των Πατέρων, ώστε να επισημάνει έναν σαφή ορισμό και ερμηνεία της έννοιας της θείας εικόνας στον άνθρωπο, θα χαθεί μέσα στις διάφορες ερμηνείες τους, οι οποίες μερικές φορές διαφέρουν στα κείμενα ακόμη και του ίδιου συγγραφέα. Έτσι παρατηρεί ότι η σκέψη των Πατέρων αποφεύγει να ορίσει την εικόνα του Θεού με οποιοδήποτε μέρος του ανθρώπου⁷⁶ καθώς εκείνη άλλοτε αποδίδεται στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και άλλοτε στην πνευματική φύση του ανθρώπου, ή και στον νου ή στην ψυχή, στην ανθρώπινη φύση και ελευθερία κ.ά.

Αλλά οι Πατέρες της Εκκλησίας συμφωνούν ομοφώνως ότι η αγάπη του Θεού υπάρχει πίσω από τη δημιουργία του ανθρώπου κατά την εικόνα και την ομοίωσή του Θεού, και επίσης αποτελεί μία έκφραση του μεγαλείου του Δημιουργού.⁷⁷ Εξάλλου η θεία εικόνα, η οποία ευρίσκεται στον άνθρωπο, αντιδιαστέλλει αυτόν από τα υπόλοιπα πλάσματα, που δημιούργησε ο Θεός, και προσδίδει σε αυτόν μοναδικότητα και πλεονεκτήματα, που δεν απολαμβάνουν άλλα πλάσματα και που τον καθοδηγεί στον πνευματικό του δρόμο, ώστε να φιλοδοξεί να επιτύχει την κλήση του, να διατελεί δηλαδή σε «θεία ομοίωση». Επομένως η τελειότητα του ανθρώπου δεν είναι πλήρης σε ό,τι τον καθιστά όμοιο με το σύνολο των άλλων πλασμάτων, αλλά σε αυτό, που τον διακρίνει από

⁷⁵ Lossky, *Έρευνα στη Σουφική Θεολογία της Εκκλησίας της Ανατολής*, σ. 95.

⁷⁶ Ibid, σ. 97.

⁷⁷ Trabuoulsi, *Ορθόδοξη άποψη του ανθρώπου*, σ. 126. (αραβιστί).

το σύμπαν και τον κάνει παρόμοιο με τον Δημιουργό,⁷⁸ με την Αγία Τριάδα, που τον δημιούργησε στην εικόνα και στην ομοίωσή του και διακρίνεται κατά τον λόγο, τη θέληση και την ελευθερία. Επομένως κάθε άνθρωπος αντιπροσωπεύει καθεαυτόν μία υπέρτατη και απόλυτη αξία, επειδή ο Δημιουργός της ανθρώπινης φύσης προσφέρει σε εκείνον μία αθάνατη ψυχή.

Οι περισσότεροι Πατέρες συμφωνούν επί της αντιλήψεως, ότι υφίσταται διάκριση μεταξύ εικόνας και ομοίωσης, εφόσον ο άνθρωπος δημιουργείται κατ' εικόνα του Θεού και είναι ελεύθερος να μιμηθεί τον Θεό. Συμφωνούν επίσης ότι ο άνθρωπος καθίσταται κοινωνός της θείας φύσης, σύμφωνα με τη διδασκαλία της Β' επιστολής του Πέτρου «*δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς*» (Β' Πέτρ. 1, 4).

Η εικόνα είναι ένα θείο χάρισμα για τον άνθρωπο, ενώ ο άνθρωπος αποκτά την ομοίωση μέσω μιάς σταδιακής διαδικασίας, ώστε να φθάσει στην τελειότητα. Δηλαδή η ομοίωση αντιπροσωπεύει την τελειότητα, που πρέπει να συνειδητοποιήσει ο άνθρωπος, και ως εκ τούτου η μεν εικόνα αντιπροσωπεύει το στατικό πρόσωπο, η δε ομοίωση αντιπροσωπεύει το δυναμικό και αποτελεσματικό πρόσωπο.

Ο άγιος Βασίλειος επισημαίνει ότι «ο άνθρωπος είναι μία δημιουργία, που έλαβε την κλήση, ώστε να γίνει θεός».⁷⁹

Ο άγιος Εφραίμ ο Σύρος θεωρεί ότι σκοπός της δημιουργίας είναι ο πνευματικός γάμος μεταξύ του Δημιουργού και της Δημιουργίας. Με την ποιητική του γλώσσα, σε ένα από τα ποιήματά του περί της Εδέμ αναφέρει ότι στον ουρανό υπήρχε μία ουράνια γαμήλια κατοικία.⁸⁰

⁷⁸ Lossky, *Έρευνα στην Σουφική Θεολογία της Εκκλησίας της Ανατολής*, σ. 95.

⁷⁹ Evdokimov, *La connaissance de Dieu selon la tradition orientale. L'enseignement patristique, liturgique et iconographique*, σ. 80.

⁸⁰ Ephrem, *Hymns on the Epiphany 13.4. Des Heiligen Ephraem des Syrers Hymnen de Nativitate (Epiphania)* (ed. and tr. E. Beck), *CSCO* 186–87, Scr. Syr. 82–83, Louvain: Peeters, 1959.

Ο Εφραίμ αναγνωρίζει ολόκληρη την ιστορία της σωτηρίας στο πλαίσιο αυτού του συζυγικού δεσμού μεταξύ του Δημιουργού και του πλάσματος, που ο Θεός εργάζεται πάντα για να δεσμεύσει, ενώ η Δημιουργία αντιστέκεται σε αυτό εξαιτίας της αμαρτίας της και του αποκλεισμού της, έως ότου ο Χριστός ολοκληρώσει τον αρραβώνα με τη Δημιουργία στον Ιορδάνη ποταμό, και ακολούθως τον γάμο επί του ξύλου του σταυρού.

Ο Τερτυλλιανός σημειώνει ότι *«εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»* (Εφ. 4,13) ο άνθρωπος επιτυγχάνει τον εξανθρωπισμό του διότι όλοι, όσοι ακολουθούν τον Χριστό και ζουν μιμούμενοι αυτόν *«γίνονται περισσότερο άνθρωπο»*.⁸¹ *«Ἐν Χριστῷ»* δημιουργήσαμε και προεπιλέξαμε να είμαστε άγιοι και αγνοί στην αγάπη, *«καθὼς καὶ ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ, ἐν ἀγάπῃ»* (Εφ. 1,4), *«ὅτι οὖς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς»* (Ρωμ. 8,29). Διότι *«ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ»* (Α΄ Ἰω. 4:16).

Επομένως ο στόχος του ανθρώπου είναι να ενωθεί με τον Θεό και να ζήσει, όπως ο Θεός, και αυτό επιτυγχάνεται, όταν ο άνθρωπος αρχίσει να βιώνει την αληθινή αγάπη. Όταν ο άνθρωπος αγαπά, εισέρχεται στη ζωή του Θεού, και, όταν ο ίδιος ζει μία ζωή αγάπης, αντανακλά στο πρόσωπό του, όπως στον καθρέπτη της δόξας του Θεού, και μεταμορφώνεται στην εικόνα του από δόξα σε δόξα σύμφωνα με το έργο του το Πνεύμα του Κυρίου. *«ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος»* (Β΄ Κορ. 3:18).

Έτσι η απόσταση μεταξύ εικόνας και ομοίωσης είναι ο χώρος για να συνειδητοποιεί ο άνθρωπος την ελευθερία του, η ευκαιρία να απελευθερώσει αυτήν και, όποιος ομοιάζει

⁸¹ Tertulliano, *The Apologeticus* 17, 6.

με τον Θεό, γίνεται αγαπητός, χαρούμενος και ελεύθερος. Η ελευθερία δεν είναι το χάος και κάτι το τυχαίο και το απρόβλεπτο, αλλά η συμμόρφωση μεταξύ της ανθρώπινης θέλησης και του υπέρτατου αγαθού· «*διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τόν τε οὐρανόν καὶ τὴν γῆν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κατάραν· ἔκλεξαι τὴν ζωὴν σὺ, ἵνα ζήσης σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου*» (Δευτ. 30,19).

Η οδός της ελευθερίας είναι η μετατροπή της δύναμης της επιλογής του ανθρώπου σε ελευθερία, και από αυτήν την απελευθερωτική ελευθερία αρχίζει η οδός της ανθρώπινης κυριαρχίας και της ομοίωσης του Θεού.

Ο άγιος Κλήμης Αλεξανδρεὺς αναφέρει ότι «*την εικόνα, απέκτησε ο άνθρωπος, μόλις δημιουργήθηκε, ενώ η ομοίωση προοριζόταν για τον άνθρωπο, ώστε να την υιοθετήσει μέσω μιάς διαδικασίας σταδιακής τελειότητας*».⁸²

Κατά τον άγιο Ειρηναίο, ότι «*η εικόνα περιλαμβάνει φυσικά χαρίσματα, ειδικά τον νου (τη νόηση-τη σύνεση) και την ελευθερία της θέλησης, η οποία δεν είναι δυνατόν να χαθεί εξαιτίας της αμαρτίας. Όσο για την ομοίωση, η οποία είναι υπερφυσική, και συνίσταται στην απόκτηση του Λόγου και στην κοινωνία του Πνεύματος, και αυτή χάνεται από τον Αδάμ και αποκαθίσταται από τον Χριστό*».⁸³

Εξάλλου άλλοι Πατέρες, όπως ο άγιος Κύριλλος ο Μέγας, αποφαινόνται ότι δεν υφίσταται διαφορά μεταξύ της εικόνας και της ομοίωσης, δηλαδή δεν είναι ορθός ο ισχυρισμός, πώς ο Θεός δημιούργησε μεν τον άνθρωπο κατ'εικόνα του, αλλά δεν δημιούργησε αυτόν καθ' ομοίωσή του.

Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, αν και δεν επιμένει πολύ στη διάκριση μεταξύ εικόνας και ομοίωσης, επισημαίνει: «Ως προς την εικόνα του Θεού υφίσταται μία γενική

⁸² Elias, *Ἐξὶ Ἡμέρες Δημιουργίας μεταξύ θρησκείας και επιστήμης*, σ. 162 (αραβιστί).

⁸³ *Ibidem*.

κατοχή όλων των ανθρώπων, ενώ η ομοίωση είναι δύναμη, και κάθε άνθρωπος δημιουργείται κατ' εικόνα του Θεού και ίσως καθ' ομοίωσή του».⁸⁴

Η εικόνα του Θεού στον άνθρωπο σημαίνει ότι ο άνθρωπος είναι ανοικτός στο άπειρο, στους περιορισμούς του, επειδή καλείται να μιμηθεί τον Θεό. Και η μίμηση του Θεού σε αυτήν είναι μία ανθρώπινη πράξη, η οποία είναι η θέληση, η βούλησή του και η επιδίωξη υπακοής στον θείο λόγο. Και σε αυτό υπάρχει ένα θείο μέρος, το οποίο είναι το έργο της Χάριτος του Θεού, δηλαδή η δύναμή του στον άνθρωπο. Αυτό είναι εκείνο, που ονομάζεται «συνέργεια», δηλαδή η συνεργασία μεταξύ της ανθρώπινης θέλησης και της θείας Χάριτος. Κατά βάση ο άνθρωπος δημιουργήθηκε, έχοντας εντός του τη δύναμη του Θεού διά της πνοής του Πνεύματος, που ο Θεός από το στόμα του εμφύσησε στη μύτη του ανθρώπου έτσι, ώστε «ο Αδάμ έγινε ζωντανή ψυχή» (Γεν. 2, 7). Ο άνθρωπος έχασε τη Χάρη του Αγίου Πνεύματος εξαιτίας της αμαρτίας, και η ισορροπία διαταράχθηκε στο πρόσωπό του και με την σύντροφό του. «Ο άνθρωπος καλείται να επιστρέψει στην ανθρωπότητά του, όπως δηλαδή τον δημιούργησε ο Θεός, και όπως αυτή πραγματώθηκε με την ενανθρώπιση του Χριστού Ιησού, του μοναδικού ενσαρκωμένου Υιού του Θεού».⁸⁵

Επίσης, σύμφωνα με τον άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο, οι δύο έννοιες δεν είναι ίσες, αλλά μάλλον υπάρχει μία ακριβής διάκριση μεταξύ της εικόνας και της ομοίωσης, από τις οποίες η εικόνα είναι η πρώτη ωραιότητα, ένα δώρο, που χορηγήθηκε από τον Θεό στους ανθρώπους, και φαίνεται αυτό το γεγονός, ότι ο άνθρωπος έχει μία τάση προς το πρότυπό του, δηλαδή τον Θεό. Αντιθέτως η ομοίωση είναι η κίνηση προς το προτυπο διά της αρετής. Έτσι ο Χρυσόστομος διακρίνει την εικόνα ως δύναμη της ομοίωσης και την ομοίωση ως την πράξη της εικόνας. Και ο ιερός Πατέρας επάγεται ένα παράδειγμα: «Όπως το σώμα πεθαίνει, όταν το εγκαταλείπει η ψυχή, έτσι και η ψυχή πεθαίνει, όταν δεν είναι πλέον κατοικία για τη δράση του Αγίου Πνεύματος. Έτσι, όταν ένα πρόσωπο παύει να

⁸⁴ Ηλία Δ' Πατριάρχη, *Η θείκη εικόνα στον άνθρωπο κατά τον άγιο Γρηγόριο Παλαμά*, μτφρ. σ.15 (αραβιστί).

⁸⁵ Sāwīrus Ibn al-Muqaffa' (επισκ. Alashmunin), *Kitāb al-durr al-ṭamīn fī 'īdāh al-dīn*, σ. 6.

είναι δεκτικό της δράσης του Αγίου Πνεύματος, το οποίο κατέχεται από την πράξη της αρετής, τότε η ομοίωση χάνεται. Και ο άνθρωπος μετακινείται από τον κύκλο του πνευματικού ανθρώπου, δηλαδή από το «κατ' εικόνα και όμοίωσιν τοῦ Θεοῦ» στον κύκλο των «παραλόγων πλασμάτων».⁸⁶ Ο Χρυσόστομος δεν παρομοιάζει την ψυχή με τη εικόνα, αλλά προϋποθέτει την ομοίωση. Η ομοίωση είναι η κοινωνία με το Άγιο Πνεύμα, ενώ η διακοπή της κοινωνίας με εκείνον είναι ο θάνατος της ψυχής και η αραίωση της εικόνας του Θεού στον άνθρωπο. Έτσι, όταν απουσιάζει το Άγιο Πνεύμα, χάνεται η εσωτερική εξουσία και κατ' επέκταση και η εξωτερική εξουσία, η οποία μετατρέπεται σε δουλεία (σκλαβιά). Διότι μόνο «όπου είναι το Πνεύμα του Κυρίου, υπάρχει ελευθερία»⁸⁷ και «ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία» (Β' Κορ. 3,17).

Ο άγιο Μάξιμος ο Ομολογητής παρατηρεί: «Η λέξη «εἰκόνα» σημαίνει το να είναι κάποιος άνθρωπος, ενώ η ομοίωση σημαίνει το έργο του εξανθρωπισμού, που έχει ανατεθεί σε αυτόν, το οποίο είναι το έργο της προσπάθειας για θέωση (θεολογία). Και από αυτό το γεγονός θεωρείται ότι η εικόνα είναι ένα «φυσικό αγαθό», ενώ η ομοίωση θεωρείται «εθελοντικό αγαθό».⁸⁸

Οι Πατέρες δίδαξαν ότι το θέμα της «εἰκόνας καί τῆς ὁμοιώσεως» σχετίζεται με την ελευθερία, την οποία παραχώρησε ο Θεός στον άνθρωπο κατά τον χρόνο της δημιουργίας, όταν έδωσε σε αυτόν και εξουσία επί όλων των πλασμάτων.

Ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης επισημαίνει ότι «ο άνθρωπος, από τη στιγμή που λαμβάνει την ύπαρξή του, έχει εντός του τη δύναμη, ώστε να ομοιωθεί με τον Θεό, αλλά δεν είναι ήδη όμοιος με εκείνον, καθώς είναι κτιστό ον, και η τελειότητα δεν αποτελεί έμφυτο χαρακτηριστικό για αυτόν. Αυτή η δυνατότητα της ομοιώσεως με τον άκτιστο τριαδικό Θεό υφίσταται «έν δυνάμει» στο «κατ' εἰκόνα» και είναι ανάγκη να ενεργοποιηθεί η

⁸⁶ Γιαζίγκι, *Η εσχατολογική θεμελίωση της εν Χριστώ ζωής κατά τον άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο*, σσ. 44-45 (δ.δ.).

⁸⁷ Ίω. Χρυσόστομος, *Εἰς τήν Γένεσιν*, ὁμιλία ιστ', PG 53, 131- 133e.

⁸⁸ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Κεφάλαια διάφορα Θεολογικά τε καί οικονομικά καί περί ἀρετῆς καί κακίας*, τ. 11, - Δ. 2.96, PG 90, I 13.

«ελεύθερη βούληση».⁸⁹ Ο άνθρωπος δεν δημιουργείται από την αρχή τέλειος, αλλά αντιθέτως ως κτιστό ον ακολουθεί την εξελικτική και τελειωτική του πορεία, που προϋποθέτει ασφαλώς την ελεύθερη βούληση, αλλά και την τροπή, η οποία αποτελεί έμφυτο χαρακτηριστικό της κτιστής του φύσεως. Το «κατ' εικόνα» υπάρχει στον άνθρωπο από τη στιγμή, που λαμβάνει την ύπαρξή του, και υποδηλώνεται από το γεγονός, ότι ο άνθρωπος είναι λογικό ον, ενώ το «καθ' όμοίωσιν» επιτυγχάνεται, όταν ο ίδιος κατορθώσει να ζήσει.⁹⁰

⁸⁹ Ι. Βεργάδου, *Ἡ περί τοῦ σύμπαντος καί τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία Γρηγορίου τοῦ Νύσσης*, σ. 30.

⁹⁰ Αγ. Γρηγορίου Νύσσης, *Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καί ὁμοίωσιν*, GNO, IX/1, σ. 31, 6-7 (PG 44, 273B): «Κατ' εἰκόνα γάρ ἔχω τὸ λογικός εἶναι, καθ' ὁμοίωσιν δὲ γίνομαι ἐν τῷ Χριστιανός γενέσθαι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΣΑΡΡΟΥΤΖ

1 – Πού και πώς αποτυπώνεται η θεία εικόνα στον άνθρωπο;

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ αποτελεί έναν από τους Πατέρες, οι οποίοι είναι δεσμευμένοι στην ανατολική παράδοση, και, όπως ήδη σημειώθηκε, διέπρεψε και ευστόχως συνέθεσε το μακροσκελές ποίημά του περί των Έξι Ημερών της Δημιουργίας. Στο έργο αυτό, με την έμπνευση του Αγίου Πνεύματος έγραψε περισσότερους από τρεις χιλιάδες ποιητικούς στίχους επί αυτού του θέματος. Ιδιαίτερος μάλιστα επεκτάθηκε στην εξήγησή του για την έκτη ημέρα, στην οποία ανασκόπησε όλα, όσα σχετίζονται με την έννοια του ανθρώπου, την εικόνα και την ομοίωση. Γενικώς η μελέτη του αυτή ήταν λίαν ενδιαφέρουσα, χρήσιμη και περιεκτική.

Στα περισσότερα έργα του ο Ιάκωβος βασιζόταν στη Αγία Γραφή, στην Παράδοση της Εκκλησίας και στην ορθή πίστη της, αλλά και σε όσους εκ των Πατέρων προηγήθηκαν από εκείνον, και ιδιαίτερος τους Σύρους. Πολύ ωφελήθηκε από τον άγιο Εφραίμ τον Σύρο, δεδομένου ότι και οι δύο εμφάνιζαν ομοιότητα στον άγιο βίο τους και στον ασκητισμό, στους πνευματικούς αγώνες και στο ποιητικό χάρισμα, που χρησιμοποιούσαν στην εξήγηση της Αγίας Γραφής, στα θεμέλια και στις αρχές της πνευματικής και χριστιανικής ζωής και στη διάδοση της χριστιανικής πίστης. Ως μουσικά τους ισορροπημένα ποιήματα χρησιμοποιούνται ακόμη στη Θεία Λειτουργία και στις προσευχές των αποστολικών Εκκλησιών γενικώτερα και στις Εκκλησίες της συριακής κληρονομιάς και παράδοσης ειδικότερα.

υλικά πλάσματα, ώστε να αποτυπώσει επ' αυτού την εικόνα και την ομοίωσή του. Αυτό το προνόμιο καλεί τον άνθρωπο, ώστε να είναι ταπεινός, να ευγνωμονεί τον Θεό και να αποφεύγει την έπαρση και την υπερηφάνεια.

ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ
 * ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ
 ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ
 * ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ
 ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ
 * ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ
 ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ
 * ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ

Δημιούργησε τα υπέροχα και ταπεινά πλάσματα,
 δεν αποτύπωσε την εικόνα του σε αυτά, όταν τα δημιουργούσε.
 Απεικόνιζε όλα τα όντα με τις μορφές τους,
 δεν αποτύπωσε εικόνα του παρά μόνο στον Αδάμ.
 Η γη είναι ευρύχωρη, ο ουρανός υψηλός και ο ήλιος είναι όμορφος,
 το φεγγάρι είναι ωραίο και η πορεία των στρατευμάτων λαμπρή.
 Όταν έγιναν όλες αυτές οι ομορφιές,
 δεν έγινε γνωστό ότι ο Κύριος δημιούργησε κάποιο ον κατ'εικόνα του.
 Εκτός από τον Αδάμ, ο οποίος είναι η εικόνα του μονογενούς υιού,
 και για χάρη του ονομάστηκε εικόνα του Θεού». ⁹⁹

ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ ܩܘܿܕܿܘܿܫܿܘܿܬܿܐ

«Ούτε στα χερουβίμ ούτε στα σεραφείμ αποτυπώθηκε η ομοίωση του, ούτε στα πλήθη και τις σειρές των φλογών». ¹⁰⁰

⁹⁹ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. III, p. 111.

¹⁰⁰ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. I, p. 687.

Γι' αυτό ο Ιάκωβος καλεί τον Αδάμ σε ταπείνωση και σεβασμό της εικόνας του Θεού, η οποία υπάρχει εντός του.

כָּוֹן :אֲמַלְכִי הָרֵץ הָיָה לֵךְ יָדְךָ מִלְּפָנֶיךָ כִּי־אֵין לָךְ כָּוֹן כִּי־לִי הָרֵץ כָּוֹן
*הַיְיָשׁוּב הַיְיָ מִלְּפָנֶיךָ כִּי־אֵין לָךְ יָדְךָ

«Ω άνθρωπε, όσο σπουδαίος και αν είσαι, δεν είσαι παρά μία εικόνα που διαρκεί μία ώρα. Η εικόνα εκτυπώθηκε στο χόμα σου με χάρη και, όταν σου σταλεί ο θάνατος, θα επιστρέψεις στο χόμα σου».¹⁰¹

2 - Ἡ διάκριση μεταξύ της εικόνας και της ομοιότητας

Σχετικά με το ζήτημα της έννοιας των όρων «εἰκόνα» και «ὁμοιότητα», ο ἅγιος του Σάρρουτζ διαβεβαιώνει ότι «η εικόνα και η ομοίωση του Θεού» συνέχουν τις ρίζες τους στην Αγία Γραφή, αφορμώμενοι από τους ακόλουθους στίχους του βιβλίου της Γενέσεως: «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ γῆς γῆς. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς...» (Γεν. 1,26–27).

«Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων· ἡ ἡμέρα ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς καὶ εὐλόγησεν αὐτούς· καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἀδάμ, ἡ ἡμέρα ἐποίησεν αὐτούς· ἔζησε δὲ Ἀδὰμ τριάκοντα καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησε κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ» (Γεν. 5,1–3). Καὶ «ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται, ὅτι ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον» (Γεν. 9,6).

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ πιστεύει ότι αυτή η εικόνα δεν ολοκληρώνεται παρά μόνο διά του Χριστού, «της αληθινής εικόνας του Θεού». Και είναι απαραίτητο ο άνθρωπος να

¹⁰¹ Ibid, t. III, p. 862.

οπλισθεί με χάρη και πίστη «ὅς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι’ ἑαυτοῦ καθαρισμόν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς» (Ἐβρ. 1,3). «Ὅτι οὗς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς» (Ρωμ. 8,29).

Όταν ο Ιάκωβος λέγει ότι ο Αδάμ είναι ευγενής ή όμορφη εικόνα του Θεού, εννοεί την εικόνα της ανθρώπινης φύσης, την οποία θέλησε να ενσαρκώσει ο Θεός ως ο Υιός, αναζητώντας εκείνη την εικόνα, η οποία παραμορφώθηκε από τον Διάβολο.

ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ
 ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ
 ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ
 ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ
 ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ
 ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ

Ο Κύριος είπε· «Μόνον ένα πράγμα μου λείπει, για να ανακαλύψω τη φύση του Αδάμ, που χάθηκε από μένα· την χρειάζομαι. Επιτρέψτε μου να κατέβω και να αναζητήσω τον Αδάμ, εκείνη την όμορφη εικόνα, και όταν τον ανακαλύψω, η θέλησή μου θα είναι πλήρης. Αυτό είναι, που μου λείπει, να συναντήσω κοντά μου, και να πάρω και πάλι τον Αδάμ, που ήθελε να χαθεί στα χέρια του πονηρού».¹⁰²

ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ
 ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ
 ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ
 ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ ⲛⲓⲕⲁⲓ

«Ο Κύριος έδειξε έλεος, όταν είδε την εικόνα του Αδάμ να κατεβαίνει στην άβυσσο, και θρήνησε πολύ για τη φθορά της ανθρωπότητας. Προσγειώθηκε, για να έλθει και να αποκαταστήσει την κατεστραμμένη εικόνα του,

¹⁰² Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. I, p. 177.

και να κάνει ειρήνη στο δρόμο του θανάτου, που ήταν πικρός». ¹⁰³

:ܟܠܟ ܕܠܝ ܟܘܢ ܡܘܬܝܟ ܟܠܟ ܕܝܢ
*ܟܘܢ ܡܘܬܝܢ ܠ ܟܠܝܢ ܟܠܟ ܝܢܝܢ ܡܘܬܝܢ

«Με το αίμα του Θεού συγχωρήθηκε η εικόνα του Θεού,
χωρίς αυτόν ο κόσμος δεν θα μπορούσε να επιβιώσει. ¹⁰⁴

:ܟܘܢܝܢܝܢܝܢ ܡܘܬܝܢ ܟܠܝܢ ܝܢܝܢ ܟܠܝܢ
*ܟܠܝܢܝܢܝܢܝܢ ܟܘܢܝܢܝܢܝܢ ܟܘܢܝܢܝܢܝܢ

«Ο άνθρωπος είναι η εικόνα της Θεότητας,
και, για να μην παύσει να δοξάζει, δημιουργήθηκε ομιλώντας». ¹⁰⁵

:ܟܘܢܝܢܝܢܝܢܝܢ ܟܘܢܝܢܝܢܝܢܝܢ ܟܘܢܝܢܝܢܝܢܝܢ
*ܟܘܢܝܢܝܢܝܢܝܢܝܢ ܟܘܢܝܢܝܢܝܢܝܢ ܟܘܢܝܢܝܢܝܢܝܢ

«Στα βάθη της γης κατέβηκε, για να αναζητήσει εκεί,
για την εικόνα της μεγάλης δημιουργίας, που είχε διαφθαρεί στην κόλαση». ¹⁰⁶

Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Σαρρούτζ χρησιμοποιεί τον στίχο της Γένεσης «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ’ ὁμοίωσιν» (Γεν. 1,26) με διάφορους τρόπους:

1. Σύμφωνα με τη συριακή μετάφραση *Πεσίτα* "ܕܠܝܢܝܢܝܢܝܢ ܟܠܝܢܝܢܝܢܝܢ" «κατά την εικόνα μας ως ομοίωσή μας».
2. Σύμφωνα με την ελληνική μετάφραση των Εβδομήκοντα, που μεταφράσθηκε στη συριακή γλώσσα, "ܕܠܝܢܝܢܝܢܝܢ ܟܠܝܢܝܢܝܢܝܢ", ήτοι «κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ’ ὁμοίωσιν».
3. Ενίοτε χρησιμοποιεί αυτήν σε άλλες φιλολογικές μορφές, π.χ. "ܕܠܝܢܝܢܝܢܝܢ ܟܠܝܢܝܢܝܢܝܢ", ήτοι «κατά την εικόνα μας, καθώς και την ομοίωσή μας», «κατά την εικόνα μας επίσης και την ομοίωσή μας».

¹⁰³ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. II, p. 337.

¹⁰⁴ Ibid, t. III, p. 261.

¹⁰⁵ Ibid, t. III, p.900.

¹⁰⁶ Ibid, t. VI, p. 813.

Ωστόσο αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στην ελευθερία του συγγραφέα και του ποιητή, ή σύμφωνα με τις ανάγκες της ποίησης, διότι δεν αλλάζει τίποτε στην ουσιαστική έννοια ούτε στην έννοια της διάκρισης μεταξύ εικόνας και ομοίωσης.

Επίσης στα κείμενα του Ιακώβου του Σαρρούτζ υπάρχουν πολλά συνώνυμα και έννοιες περί των όρων «είκόνα» και «ομοίωση». Αυτά τα συνώνυμα περιλαμβάνουν:

το «εικονίδιο» (صَمَا), «την εικόνα» (لِجْهٍ، صَمَاً), «αποτύπωμα» ή «σφραγίδα» (صَمَاً), «παράδειγμα», «παρόμοιος», «όμοια ταιριασμένο» (صَمَاً، قَسَمًا، مِثْلًا، مِثْلًا), «σχήμα», «μορφή» (صَمَاً), «μυστήριο» (لِجْهٍ), «σκιά» (صَمَاً), «μεταφορικά, εικονικά» (لِجْهٍ), «αλήθεια, δίκαιο» (صَمَاً), και «σωματίδιο ανθρωπόμορφο» (صَمَاً).

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι εκφράσεις του Ιακώβου του Σαρρούτζ στην ερμηνεία της Αγίας Γραφής είναι πολύ πλουσιότερες από την ιδέα της «εικόνας και της ομοιώσεως» που απαντά στο Γεν. 1,26. Συνδυάζει ή εξισώνει την εικόνα με τον στίχο (كَلِمَةً) στο κείμενο της Αγίας Γραφής, καθώς η εικόνα και η ομοίωση έχουν σημαντικό συμβολισμό και ένα βαθύ πνευματικό νόημα, που είναι σχεδόν περισσότερο ολοκληρωμένο και εκφραστικότερο από τα λόγια των προφητών και όσα εγράφησαν στα άγια βιβλία, και αποτελούν απόδειξη της απεριόριστης απόστασης μεταξύ Θεού και ανθρώπου.

Παραδείγματα χρήσης αυτών των συνώνυμων και σημασιών αποτελούν:

Ο προφήτης Ιωνάς δεν είπε ούτε μία λέξη, για να προφητεύσει για τον Χριστό. Παρ' όλη όμως τη σιωπή αυτή υπερέβαλε όλους τους προφήτες, επειδή ο ίδιος ήταν εικόνα του Υιού (Ματθ. 12, 38-41).

لَمْ يَكُنْ لِيُونَانَ كَلِمَةً
 لِيَقُولَ لِيُونَانَ كَلِمَةً
 لِيَقُولَ لِيُونَانَ كَلِمَةً
 لِيَقُولَ لِيُونَانَ كَلِمَةً
 لِيَقُولَ لِيُونَانَ كَلِمَةً

«Ο Ιωνάς δεν ήταν τεχνίτης, για να λαξεύσει μία εικόνα (ένα άγαλμα) του Βασιλιά, του Κυρίου του,

ήταν όμως ένας άνδρας, που έγινε εικόνα του Υιού του Κυρίου του.

Ο Ιωνάς δεν είπε ούτε μία λέξη για τον Σωτήρα μας, μάλλον έγινε μία λέξη για τον επερχόμενο Υιό, τον οποίο προεξαγγέλλει παρά τη σιωπή του». ¹⁰⁷

·:σθῆοῖαῖχῆ· κῶιοκῆ κῶιῶ κῶιῶ
❖ κῶι κῶι κῶι, κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι

«Ο Ιωνάς απεικόνισε τον Υιό με τον τρόπο του κηρύγματος του, και σχεδίασε το παράδειγμα στη στενή οδό του πόνου, που του δόθηκε». ¹⁰⁸

·:σθῆοῖαῖχῆ· κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι
❖ κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι
·:κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι
❖ κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι
·:κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι
❖ κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι
·:κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι
❖ κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι κῶι

«Ο Μωσής ομοιάζει με τον Υιό του Θεού σε όλους τους τρόπους του, όπως ομοιάζει ως σκιά με μεγάλο σώμα.

Ο Μωσής έγινε η εικόνα και η ομοίωση του Υιού του Θεού, ομοιάζει πολύ με αυτόν, αλλά είναι ατελής.

Πώς ομοιάζει με αυτόν; Αυτός είναι Θεός και εκείνος (ο Μωσής) είναι ένας άνθρωπος.

Ο Μωσής είναι εικόνα, ¹⁰⁹ αλλά η ψυχή του είναι ημιτελής, όπως προείπαμε.

Ο ίδιος ο Υιός του Θεού «έκένωσε» τον εαυτόν του, ώστε να είναι μικρότερος, και για αυτό απεικόνισαν τις εικόνες του στην προφητεία». ¹¹⁰

Η διαφορά μεταξύ της εικόνας και της αλήθειας-της πραγματικότητας είναι μεγάλη. Το ότι ο Αδάμ αποτελεί εικόνα και άγαλμα του Θεού στον κόσμο, δεν σημαίνει ότι είναι

¹⁰⁷ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. IV, p. 435-436.

¹⁰⁸ Ibid, t. IV, p. 369.

¹⁰⁹ Δευτ. 18,15: « προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτοῦ ἀκούσεσθε ἄβυσσο ».

¹¹⁰ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. IV, pp. 112-114.

εντελώς πανομοιότυπος με τον Θεό ή είναι από την ουσία του, ακόμη και αν ο Ιάκωβος τον αποκάλεσε κάποτε «σαρκικό θεό».¹¹¹ (כִּי־עָשָׂה אֱלֹהִים). Η εικόνα είναι πανομοιότυπη με αυτό, που σχεδιάζει και φαντάζεται. Η διαφορά μεταξύ Θεού και ανθρώπου είναι τεράστια και μεγάλη, διότι ο Θεός είναι Δημιουργός και ο άνθρωπος είναι πλάσμα.

· כְּדִמְיוֹתָי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי
 ❖ מִדְּמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי
 · כְּדִמְיוֹתָי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי
 ❖ מִדְּמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי
 · כְּדִמְיוֹתָי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי
 ❖ מִדְּמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי

«Άφησε κατά μέρος όλες τις υπέρτατες δυνάμεις στους ουρανούς,
 και έκανε την ψυχή του ανθρώπου παρόμοια, στην οποία αποτύπωσε την εικόνα του.
 Και στην ψυχή έδωσε όμορφες ιδιότητες, ώστε να είναι υψηλότερη από τα πλάσματα,
 και με ελευθερία σαν χρυσό την στόλισε.
 Την γέμισε με λογική, σοφία, φώτιση,
 υψηλή σκέψη και συναισθήματα γεμάτα διακρίσεις.
 Λογικά και λεκτικά, καθώς και οι πνευματικές σκέψεις,
 ωραιοποιήθηκε και φωτίστηκε, όπως την έκανε ο Θεός κατ’ εικόνα του».¹¹²

· כְּדִמְיוֹתָי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי
 ❖ מִדְּמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי
 · כְּדִמְיוֹתָי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי
 ❖ מִדְּמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי
 · כְּדִמְיוֹתָי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי
 ❖ מִדְּמוּתִי כִּדְמוּתִי וְכִדְמוּתִי כִּדְמוּתִי

¹¹¹ Ibid, t. III, p. 119.

¹¹² Ibid, t. I, p. 687.

«Όπως ακριβώς η εικόνα του βασιλιά είναι καλά τυπωμένη σε ένα δηνάριο,¹¹³
έτσι η ψυχή αποτυπώνεται με την εικόνα της μεγάλης Θεότητας.

Αν φθαρεί η όμορφη εικόνα, που υπάρχει στην ψυχή,
θα είναι κατακριτέο και απαράδεκτο για τον Θεό.

Ο Κύριος, ο οποίος απεικόνισε την όμορφη εικόνα του εντός μας,
θα μας υπερασπισθεί την τελευταία ημέρα και θα μας σώσει».¹¹⁴

ⲙⲟⲩⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ

«Και η δικαιοσύνη σιωπούσε, για να μην αλλοιώσει τη σφραγίδα της ελευθερίας, την
οποία έδωσε ο Θεός στην εικόνα του κατά την αρχή της δημιουργίας του».¹¹⁵

ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ

«Ομοίασαν ο Αδάμ και η Εύα με τον Θεό, όσο είναι δυνατόν να ομοιάσουν με εκείνον, αν
και ο Θεός είναι, ως υψηλότερος, είναι ασύγκριτος και ανόμοιος».¹¹⁶

Η εικόνα είναι το θείο δώρο, που λαμβάνουμε μόλις δημιουργηθούμε ως άνθρωποι.
όσο για τη θεία ομοίωση, αυτή πρέπει να επιτευχθεί με συνέργεια του Αγίου Πνεύματος,
με τη μίμηση του Χριστού και με την ένωση εκείνου, τα οποία οδηγούν στο μυστήριο της
ενότητας με τον Θεό.

Η εικόνα είναι το δώρο της αγάπης, της χάρις και της τρυφερότητας του Θεού.

ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ

«Η αγάπη του Πατέρα, η οποία ήταν αιώνια εντός του, δάνεισε την εικόνα του, για να
δημιουργήσει τον άνθρωπο κατ' εικόνα του Υιού του».¹¹⁷

ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ

«Όταν ο Θεός του κατασκεύασε μία εικόνα από χώμα, έδειξε τη χάρη και το μεγαλείο
του».¹¹⁸

ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲓ

¹¹³ Πρόκειται για ένα είδος νομίσματος.

¹¹⁴ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. III, p. 374.

¹¹⁵G. Olinder, *Jacobi Sarugensis Epistulae quotquot supersunt*, p. 104.

¹¹⁶ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. VI, p. 858.

¹¹⁷ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. I, p. 609.

¹¹⁸ Ibid, t. III, p. 377.

«Ο Κύριος έχει φιλοτεχνήσει εντός μας την όμορφη εικόνα του εξαιτίας της μεγάλης τρυφερότητάς του, και με τα ίδια ελέη θα μας αναστήσει την τελευταία ημέρα».¹¹⁹

Ο Θεός δανείζει την εικόνα και την ομοίωσή του στον άνθρωπο, και ζητά από αυτόν να τις διατηρήσει, μήπως χαθούν ή μειωθούν. Ο διδάσκαλός μας καλεί την ανθρωπότητα να μιμηθεί τον Χριστό, την αληθινή εικόνα του Θεού, *«έν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὃτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς»* (Κολ. 1,15).

Με άλλα λόγια, η εικόνα είναι ένα δωρεάν θείο δώρο προς τον άνθρωπο, αλλά η ομοίωση είναι αυτό, που πρέπει να αποκτήσει ο άνθρωπος με τη διαδικασία της διαβάθμισής του και την αναζήτησή του για τελειότητα.

Η εικόνα είναι σταθερή και περιεκτική με τα φυσικά της χαρίσματα, ιδιαιτέρως τον νου, τη σύνεση, το μυαλό, την ελευθερία και τη βούληση, διότι αυτά είναι αδύνατο να τα χάσει ο τέλειος άνθρωπος, όσο αμαρτωλός και αν είναι. Όσο για την ομοίωση αυτή, είναι υπερφυσική, είναι η κοινωνία με το άγιο Πνεύμα, την οποία απώλεσε ο Αδάμ, αλλά αποκατέστησε ο Χριστός.

Η στατική εικόνα σημαίνει την ανθρώπινη φύση. Η φύση δεν αλλάζει, όταν αλλάζει η ανθρώπινη κατάσταση από καλό σε κακό και αντιστρόφως. Ο Ιάκωβος στο ποίημά του με τον τίτλο *«Η συμβουλή»* σχολιάζει «ότι ο πλούτος και η φτώχεια δεν κάνουν καμία διαφορά στην ανθρώπινη φυλή, ούτε η χάρη ή η αμαρτία προκαλούν την απώλεια της εικόνας της ανθρώπινης φύσης. Έτσι ο Αδάμ δεν έχασε την εικόνα του Θεού, που υπήρχε μέσα του, μετά την αμαρτία.

«Ἐζῆσε δὲ Ἀδὰμ τριάκοντα καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησε κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ» (Γεν. 5,3).

«ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται, ὅτι ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον» (Γεν. 9,6).

¹¹⁹ Ibid, t. III, p. 374.

. ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 ❖ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 . ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 ❖ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 . ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 ❖ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 . ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 ❖ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 . ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 ❖ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ
 . ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ

«Ο Δημιουργός είναι αληθινός και η Δημιουργία του είναι περισσότερο μακρινή και απαλλαγμένη από κατηγορία,

και μακράν απέχει από ευνοιοκρατία σε όλες του τις πράξεις.

Έκανε την ισότητα μεταξύ των ανθρώπων στα όργανα και στις εικόνες, το σώμα των φτωχών και των πλουσίων είναι ίσο.

Τους έκανε ίσους στην κοιλία και στον τάφο, σε γέννηση και σε θάνατο, δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ αυτού και εκείνου.

Η φύση των πλουσίων και των φτωχών είναι μία,

Ο ζωγράφος φιλοτέχνησε με δεξιοτεχνία την εικόνα τους.

Πράγματα, που είναι απαραίτητα, τα έδωσε εξίσου σε όλους τους ανθρώπους,

Και, όσα δεν απαιτούνται, γι' αυτό τα αύξησε και γι' αυτό τα μείωσε».¹²⁰

Στο ποίημά του περί του άρματος του Ιεζεκιήλ, ο Ιάκωβος επιβεβαιώνει τη σταθερότητα της εικόνας του Θεού εντός του ανθρώπου παρά τις αμαρτίες του.

❖ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ ܠܘܟܢ

«Είμαι η εικόνα σας και, αν έπεσα με την ελευθερία μου,

μιλήστε στην εικόνα σας, επειδή πήρε την λογική της από το χάρισμα».¹²¹

¹²⁰ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. I, p. 640-641.

¹²¹ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. IV, p. 545.

✧ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ

«Ω δίκαιοι, μην υποτιμάτε τον αμαρτωλό,
επειδή αποτελεί την εικόνα του Θεού και αυτή είναι παρόμοια με σας, ακόμη και αν αυτός αμάρτησε». ¹²²

Ένα από τα θετικά αποτελέσματα της σταθερότητας της εικόνας στον άνθρωπο είναι το γεγονός, ότι ο Θεός εξακολουθεί να σέβεται τις Διαθήκες του με την ανθρωπότητα και δεν τις αλλάζει.

ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ

✧ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ

«Ως αποτέλεσμα της σταθερότητας της θετικής εικόνας στον άνθρωπο, ο Θεός εξακολουθεί να σέβεται τις διαθήκες του με την ανθρωπότητα και δεν τις αλλάζει». ¹²³

Επειδή ο άνθρωπος εξακολουθεί να είναι η εικόνα και η ομοίωση του, η φύση είναι μία θεία ευλογία, που δεν χρειάζεται να προστεθεί, και η ομορφιά της ανθρώπινης φύσης, που του δόθηκε από τη Δημιουργία, είναι δυνατό να αποκατασταθεί με τη μετάνοια.

✧ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ

«Η ίδια ομορφιά, που δόθηκε στην οντότητα «Φύση», όταν την δημιούργησε ο Θεός, την ίδια δίνει εκείνος στην μετάνοια, όταν τον συγχωρεί». ¹²⁴

Η σκέψη του Ιακώβου του Σαρρούτζ θεμελιώνεται επί της ερμηνείας του Γεν. 1:26: «και είπεν ο Θεός· ποιήσωμεν άνθρωπον καθ' εικόνα ημετέραν και καθ' ομοίωσιν». Πρόκειται για μία χριστιανική ερμηνεία, βασισμένη στο κείμενο της επιστολής της προς Ρωμ 8,29: «ὅτι, οὐς προέγνω, και προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς».

✧ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ

✧ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ ܘܥܠ ܘܕܘܠܘܘܢ ܠܘܟܢ

¹²² Ibid, t. I, p. 115.

¹²³ G. Olinder, *Jacobi Sarugensis Epistulae quotquot supersunt*, p. 131.

¹²⁴ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. I, p. 658.

θα την δώσει, όταν εκείνος τον συγχωρήσει με μετάνοια».¹²⁷

ⲁⲑⲁⲛ ⲕⲓⲛⲁⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲡⲉⲑⲓⲟⲩⲥ ⲑⲓⲛⲁⲑⲓⲛⲁⲛⲓ ⲛⲁ : ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲁⲗⲉ ⲡⲓⲱⲛ ⲁⲗⲉⲑⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓⲁ

«Και οι άγγελοι αισθάνονται χαρα για τον αμαρτωλό, ο οποίος μετανοεί, διότι ευρέθη η απωλεσθείσα εικόνα του βασιλιά».¹²⁸

ⲁⲗⲉⲑⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ
ⲁⲗⲉⲑⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ
ⲁⲗⲉⲑⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ
ⲁⲗⲉⲑⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ
ⲁⲗⲉⲑⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ
ⲁⲗⲉⲑⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ

Ο Κύριος είπε μόνο ένα μόνο πράγμα μου λείπει,
να εύρω τη φύση του Αδάμ, που χάθηκε από μένα, διότι την χρειάζομαι.
Επιτρέψτε μου να κατεβώ και να αναζητήσω τον Αδάμ, εκείνη την όμορφη εικόνα,
Και, όταν τον εύρω, η επιθυμία μου θα έχει εκπληρωθεί.
Αυτό μόνο, που μου λείπει, ώστε να τον εύρω κοντά μου,
και λάβε και πάλι τον Αδάμ, ο οποίος ήθελε να χαθεί στα χέρια του πονηρού».¹²⁹

Ο Ιάκωβος προτιμά να χρησιμοποιεί τη φράση «η εικόνα» για τον άνθρωπο και όχι για το χρώμα του Αδάμ, επειδή το χρώμα παραπέμπει απαραίτητα στην ιστορία της πτώσεως του ανθρώπου, «καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν» (Γεν. 2,7), διότι η εικόνα αποδόθηκε στον άνθρωπο πριν από την πτώση, και επίσης παρέμεινε συνεχής και διαρκής μετά την πτώση.

ⲁⲗⲉⲑⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ ⲕⲁⲗⲓⲛⲓ

¹²⁷ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. I, p. 658.

¹²⁸ Ibid, t. I, p. 660-661.

¹²⁹ Ibid, t. I, p. 177.

✧,οσθουκ̄ μαλγ̄τ κενκ̄τ κωλγ̄τ μλ οσ ρω̄ττ
 :μαλγ̄τ κω̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 ✧ κω̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο

«Αν από την αγάπη του ο Θεός αποδεχθεί τον χόινο άνθρωπο, όταν αυτός τον υμνεί
 διότι αγαπά το ανθρώπινο γένος, που είναι η εικόνα του,
 αλλά, επειδή μεγέθυνε το χόμα και τον έκανε εικόνα του,
 αυτό δείχνει το μεγαλείο και τη Χάρη του». ¹³⁰

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ κληρονόμησε από τους Σύρους Πατέρες και άλλους, που
 προηγήθηκαν, τη θεωρία της θείας παρέμβασης στην ανθρωπότητα,¹³¹ η οποία
 περιλαμβάνει τρία στάδια:

1. τη Δημιουργία κατ' εικόνα Θεού.
2. τη Σωτηρία διά των βασάνων του Υιού και της θυσίας του επί του σταυρού.
3. την Ανάσταση μετά θάνατον.

:κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 ✧ κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 : κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 ✧ κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 : κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 ✧ κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 : κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 ✧ κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 : κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο
 ✧ κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο κ̄ττ̄ο

¹³⁰ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. III, p. 373.

¹³¹ Sony, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην Ιστορία*, t. 2, p. 71 (αραβιστί).

✧ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ
 :ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ
 ✧ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ
 :ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ
 ✧ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ
 :ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ
 ✧ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ
 :ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ
 ✧ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ ܡܕܘܠܝܘܢܝܘܢ

«Η εικόνα, που απεικονίζει η Θεότητα, έπεσε στη φθορά,
 και ο θάνατος στον Άδη την πάτησε και την κατέστρεψε.
 Για αυτή τη μεγάλη παρακμή της έξοχης εικόνας,
 ο υιός του βασιλιά, για να αποκαταστήσει την κατεστραμμένη εικόνα του.
 ο υψηλότερος από όλους κατέβηκε στα βάθη της αβύσσου,
 ώστε να ανεβεί από τα βάθη αυτά στον ουρανό του για χάρη εκείνης της έξοχης
 εικόνας, που κατέπεσε.
 Με το έλεός του τον έπλασε (τον Αδάμ) και με την ευσπλαχνία του τον έσωσε από τον
 αιχμαλωτή,
 και χάρη στα ελέη του θα έλθει στο τέλος και θα τον αναστήσει.
 Έτσι στην πρώτη φάση έκανε τη δική του εικόνα από το χώμα,
 στην μεσαία τον έσωσε με το αίμα του μονογενούς του,
 και στην τελευταία φάση, με τη φωνή του, θα τον αναστήσει,
 και κατά τις τρεις φάσεις, τον συμπληρώνει, τον διορθώνει και τον ολοκληρώνει.
 Τον έπλασε και τον έσωσε, και θα τον αναστήσει, και μαζί του θα τον παραλάβει,
 Ωστε να είναι μαζί του ως ομόλογός του, ένεκα της Χάρης του.
 Και, όταν τον αναστήσει, θα του κληροδοτήσει όλες τις Χάρες, όπως υποσχέθηκε,
 για να λάβει ο Αδάμ, όλα όσα του ανήκουν χωρίς αλλαγή.
 Υπάρχουν τρεις Χάρες προς τον Αδάμ από τον Θεό,
 δύο έχουν ήδη επιτευχθεί και μία ανάγεται στα τέλη των αιώνων.

Η πρώτη Χάρη είναι ότι ο Αδάμ έγινε εκ του μηδενός,
 και η δεύτερη είναι ότι η σωτηρία του επιτεύχθηκε διά του αίματος του Υιού του Θεού.
 Και ότι τον ανέστησε από το χώμα είναι επίσης Χάρη,
 και οι τρεις Χάρες οφείλονται σε μία δύναμη, η οποία τις έκανε». ¹³²

3 - Ο τρόπος περιγραφής και εκφράσεως της εικόνας από τον Ιάκωβο

Πρώτον: Ο καθρέπτης ¹³³ (ܩܘܬܝܢܐ)

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ δανείζεται την ιδέα του καθρέπτη από τον διδάσκαλό του, τον άγιο Εφραίμ τον Σύρο, και γράφει, για να εξηγήσει το νόημα της εικόνας και τη σχέση της με τον Θεό Δημιουργό, ώστε να την εφαρμόσει αυτήν στον καθρέπτη. Λέει λοιπόν:

ܩܘܬܝܢܐ ܘܦܢ ܘܕܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 * ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 : ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 * ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 : ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 * ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 : ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 * ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 : ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 * ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 : ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ
 * ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ ܩܘܬܝܢܐ

¹³² Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. III, pp. 161-163.

¹³³ Ο καθρέπτης στην αραμαϊκή-συριακή γλώσσα είναι όνομα γένους θηλυκού, και γι' αυτό ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ ασχολείται με την ιδέα, ότι αυτός υπό αυτήν την έννοια, ως θηλυκός δηλαδή, είναι δυνατό να μείνει έγκυος.

· ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ
 ✧ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ
 · ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ
 ✧ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ
 · ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ
 ✧ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ ܠܗܘܐ

«(Ω Υιέ του Θεού) κοίταξε προς την ψυχή, ώστε να μείνει έγκυος με την εμφάνισή σου ως προς τον καθρέπτη,

ο οποίος συλλαμβάνει (την εικόνα) του θεατή.

Αιώνια να την κοιτάζεις και να μένεις συγκεντρωμένος σε αυτήν συνεχώς,

διότι αν φύγεις, θα μείνει άδεια από τη συντροφιά σου.

Όσο ο θεατής κοιτάζεται στον καθρέπτη,

ο καθρέπτης μένει έγκυος από την εικόνα του και την τιμά.

Και, αν απομακρυνθεί από αυτόν, αδειάζει, διότι δεν παραμένει πλέον σε αυτόν,

όταν βλέπει την εικόνα, πλουτίζει από αυτόν, ο οποίος κοιτάζει μέσα σε αυτόν.

Θα είναι εντελώς κενός ο άνθρωπος από ομοιώσεις και εικόνες,

όσο ο θεατής ευρίσκεται μακριά και δεν τον κοιτάζει.

Όταν τον κοιτάζει πάλι, μένει έγκυος από αυτόν αμέσως,

εισέρεται και αναπαύεται στην κοιλιά του, και εκείνος (ο καθρέπτης) πλουτίζεται από αυτόν.

Και τότε (η ψυχή) θα είναι γεμάτη ομορφιές, εικόνες και παρομοιώσεις,

διότι ο ιδιοκτήτης της την κοίταξε, και έτσι φόρεσε την υπέροχη εικόνα του.

Ω Υιέ του Θεού, κοίταξε την ψυχή, και θα γεμίσει απο την ομορφιά σου.

Μείνε μαζί της, για να μην είναι άδεια ή να στερηθεί τη συντροφιά σου.

Μην απομακρύνεσαι, Κύριε, διότι αν απομακρυνθείς από αυτή, θα χαθεί απο εσένα,

διότι, όταν σε δει (η ψυχή), θα μείνει έγκυος, γεμάτη και κορεσμένη με την ομορφιά σου».¹³⁴

¹³⁴ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. III, p. 335.

Συγκρίνει επίσης ο Ιάκωβος το χρώμα των τριανταφύλλων με το χρώμα (τη βαφή) που λαμβάνει από τον ήλιο και την εικόνα του Θεού στον άνθρωπο.

·.דָּבַר מִלֵּךְ יִשְׂרָאֵל כְּעֵצֵי כְּסָפִי כֶּסֶם
* כֶּסֶם דְּחַבְרָה כְּעֵצֵי כְּסָפִי מִיָּד הַיָּד
·.דָּבַר יִשְׂרָאֵל כְּעֵצֵי כְּסָפִי כְּעֵצֵי יִשְׂרָאֵל
* דְּחַבְרָה כְּעֵצֵי כְּסָפִי כְּעֵצֵי יִשְׂרָאֵל

«Όταν το τριαντάφυλλο κοιτάζει τον ήλιο, λαμβάνει το χρώμα του, και φέρει μία εξαιρετική βαφή για το στολισμό του.

Ω νου, κοίταξε τον Χριστό με απορία και εμπλουτίσου από αυτόν, λάβε τις ομοιότητές του και περιέγραψε αυτόν με αγάπη».¹³⁵

Δεύτερον: Η γέννηση

Η γέννηση είναι ένας παράγοντας μετάδοσης της ομοίωσης μεταξύ Πατέρα και Υιού, σύμφωνα με το *Γεν. 5, 3*: «ἔζησε δὲ Ἀδὰμ τριάκοντα καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησε κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ». Δεν είναι ωστόσο ένας παράγοντας, που μεταδίδει ακριβή αντιστοιχία μεταξύ τους. Η πλήρης ομοίωση, σύμφωνα με τον Ιάκωβο, είναι μόνο μεταξύ του Θεού Πατέρα και του μονογενούς του Υιού, του οποίου είναι «*η εικόνα της δόξας του*».

Η Εύα και ο Αδάμ ανέμεναν την εκπλήρωση της υπόσχεσης του Θεού, ότι ο Μεσσίας θα εγεννάτο από τον Κάιν ή από τον Άβελ. Αλλά, όταν η ελπίδα τους διεψεύθηκε από τον θάνατο του Άβελ, και ο Κάιν μετατράπηκε σε δολοφόνο και αδέσποτο στην γη, η Εύα γέννησε τον Σηθ και εναπέθεσε την ελπίδα της σε αυτόν, ότι δηλαδή θα ήταν ο Μεσσίας ή ότι ο Μεσσίας θα προερχόταν από τους απογόνους του. Πράγματι ο Χριστός καταγόταν από τους απογόνους του Σηθ, όπως καταγράφηκε στη γενεαλογία του Χριστού στο *Λουκ. 3,38*.

¹³⁵ Ibid, t. III, p. 460.

❖ כִּי־אָדָם יָרָא כְּעֵצֵי הָאָרֶץ וְכִי־נָשָׂא אֶת־רֵיחוֹ
 : כִּי־יִרְאֶה אֱלֹהִים וְיָמָּוֶת וְכִי־יִרְאֶה אֱלֹהִים
 ❖ אֲדָמָה כְּעֵצֵי הָאָרֶץ וְכִי־יִרְאֶה אֱלֹהִים
 : אֱלֹהִים אֲדָמָה כְּעֵצֵי הָאָרֶץ וְכִי־יִרְאֶה אֱלֹהִים
 ❖ אֲדָמָה כְּעֵצֵי הָאָרֶץ וְכִי־יִרְאֶה אֱלֹהִים

«Ο Αδάμ εγέννησε καθ’ ομοίωση και ακολούθως κατά την εικόνα του,
 Διαφορετικά, γιατί ο Μωσής θα έγραφε αυτό με ενδιαφέρον;
 Αν δεν ήθελε να δείξει σε εμάς κάποιον συμβολισμό,
 τι τον ανάγκασε να γράψει περί του Σήθ, σε ποιόν ομοιάζει.
 Ιδού, από την εποχή του Αδάμ ως την εποχή του Μωσής, ο θεόπτης, που κατέγραψε τις
 γενεές,
 δεν επανέλαβε τη φράση “ο δείνα ομοιάζει με τον πατέρα του”.
 Οι απόγονοι του Αδάμ δεν είναι όμοιοι με τους πατέρες τους,
 και, αν τους παρομοιάζουν, τους εμφανίζουν μόνο με κάποιες ομοιότητες με αυτούς.
 Και, αν το τέκνο ομοιάζει με τον πατέρα του,
 κάτι θα λείπει από αυτό και δεν θα ομοιάζει με εκείνον στην πραγματικότητα.
 Κοιτάξτε και δείτε πόσα πρόσωπα υπάρχουν στην κοινωνία μας,
 ποιο πρόσωπο από αυτά ομοιάζει με το άλλο χωρίς διαφορά;
 Υπάρχει κάποια ομοιότητα από πρόσωπο σε πρόσωπο,
 δεν ομοιάζει ούτε είναι εντελώς πανομοιότυπο με αυτό και γιατί;
 Διότι υπάρχει μόνο ένας, που λατρεύεται, ο οποίος ομοιάζει με τον Πατέρα του στη
 δόξα,¹³⁶ και, εκτός από αυτόν, δεν υπάρχει σε άλλον πλήρης ομοίωση.
 Μόνος αυτός ομοιάζει με τον Πατέρα του, όπως ομοιάζει ο Σήθ με τον Αδάμ,
 δεν υπάρχει άλλος γεννημένος ίσος με τον Πατέρα του.
 Υπάρχουν κάποιοι, που ομοιάζουν με τους Πατέρες τους κατά κάποιο τρόπο,
 αλλά είναι γνωστό ότι η εικόνα της ανθρώπινης φυλής ισχύει για αυτήν την φυλή.
 Η πλήρης ομοίωση φάνηκε μόνο στον Σήθ, για να απεικονίσει το σχήμα του μοναδικού
 παρόμοιου (πανομοιότυπου) με τον Πατέρα του».¹³⁷

¹³⁶ Έβρ. 1,3.

ܘܠܗܘܐ ܗܘܐ ܐܘܪܘܚܐ ܕܗܘܐ ܕܗܘܐ ܕܗܘܐ ܕܗܘܐ
 *ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ
 ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ
 *ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ
 ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ
 *ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ

«Ο Αδάμ είναι ο Πατέρας και γεννήτορας όλων μας, και επίσης εγέννησε εσάς,
 και είσθε αδέρφια. Ω πλούσιε, δείξε έλεος στον αδελφό σου.
 Κοίταξε, ο Θεός έδωσε σε αυτόν ένα σώμα, όπως και σε εμάς,
 επίσης οι εικόνες και τα μέλη του είναι σαν τα δικά σας.
 Και, αν δεν λυπηθείς για το γένος μας, δηλαδή για το πόσο υποβαθμίστηκε,
 τουλάχιστον δείξε ευλάβεια (σεβασμό) στην εικόνα του Κυρίου σας ως σοφού».¹³⁸

Τρίτον: Ο Λόγος (ή η Λέξη)

Ο όρος «Λόγος» στην αραμαϊκή-συριακή γλώσσα έχει την ίδια σημασία με τον όρο
 «Λέξη». Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ χρησιμοποιεί κατά κόρον τον όρο «Λέξη» σε όλα του τα
 έργα. Ο σκοπός του είναι θεολογικός και φιλοσοφικός, διότι ο «Λόγος του Θεού» (ܠܘܓܐ
 ܕܘܚܕܝܢ) έγινε σάρκα, δηλαδή αυτός γεννήθηκε από την Παναγία. Απεικονίζει ότι κάθε λέξη «γεννάται» από
 τον νου και εκφράζεται διά του ανθρωπίνου στόματος. Ο Ιάκωβος εξετάζει επίσης το σχέδιο
 της εικόνας του μηνύματος, όπου (ܠܘܓܐ) ενσαρκώνεται η «Λέξη», που συλλαμβάνεται και
 εξέρχεται από το μυαλό, και δεν φεύγει από τον νου, όταν εξέρχεται ενσαρκωμένη γραπτώς. Η
 «Λέξη» είναι επίσης η εικόνα του νου, αφού χωρίς αυτήν, δεν θα γινόταν γνωστό τι συμβαίνει
 στον ανθρώπινο νου.

ܘܠܗܘܐ ܗܘܐ ܐܘܪܘܚܐ ܕܗܘܐ ܕܗܘܐ ܕܗܘܐ ܕܗܘܐ
 *ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ
 ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ ܘܗܘܐ ܗܘܐ

¹³⁷ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. V, pp. 53-55.

¹³⁸ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. I, pp. 644-645.

❖,ⲡⲟⲃⲁⲛⲉⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲓⲁⲓ
 :ⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲁⲛⲉⲛ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ
 ❖ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ
 :ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ
 ❖,ⲡⲟⲃⲁⲛⲉⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ

«Η «Λέξη» είναι η εικόνα του κρυμμένου νου, που κατοικεί εντός της ψυχής,
 και με αυτήν αποκαλύπτεται η κρυμμένη γνώση.

Ο νους σιωπά και η «Λέξη» φανερώνει τη σιωπή της δημόσια

Έτσι, ώστε (ο νους) δεν είναι δυνατό να γίνει γνωστός χωρίς τη «Λέξη».

Ο νους είναι κρυμμένος, και η σκέψη κρύπτεται εντός του,

διά της «Λέξεως», η σκέψη εμφανίζεται στους άλλους.

Η «Λέξη» είναι το όχημα του κρυμμένου νου,

και ιππεύει αυτό, ώστε να γίνεται ορατός σε όλους». ¹³⁹

:ⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ
 ❖ⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ
 :ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ
 ❖ⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ ⲛⲓⲁⲓⲛⲁⲩⲁⲃⲁⲛⲟⲩ

«Στον Κύριο Λόγο είναι αποτυπωμένες όλες τις λέξεις της Θεότητας,

και σε αυτόν αναπαύονται όλα τα σύμβολα της Δημιουργίας.

Διά του Υιού και Λόγου ο Πατέρας ομιλεί από την αιωνιότητα,

με εκείνον, και με το χέρι του έστησε τους κόσμους και τα θεμέλιά τους». ¹⁴⁰

Τέταρτον: Το άγαλμα

Η παράδοση της ανέγερσης ενός αγάλματος του βασιλιά στην πόλη απεικονίζει την ιδέα
 του Ιακώβου του Σαρρουτζ περί της εικόνας και της ομοίωσης του Θεού σε αυτόν τον κόσμο,
 όπου οι άνθρωποι της πόλης σέβονται το άγαλμα του βασιλιά τους, ακόμη και αν ο βασιλιάς

¹³⁹ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. II, p. 209-210.

¹⁴⁰ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. II, pp. 164-165.

τους ευρίσκεται μακριά. Σεβόμενοι το άγαλμα, σέβονται και προσωπικά τον βασιλιά τους. Έτσι θέλησε ο Θεός να στήσει μία εικόνα - ένα άγαλμα στον κόσμο στο πρόσωπο του Αδάμ, ώστε όταν τα πλάσματα τον βλέπουν, να σέβονται τον Θεό στο πρόσωπο της εικόνας του.

:כָּבֹדְךָ כְּכֹחַ כְּהִיְיָוּ ,וְכָבוֹדְךָ כְּכֹחַ
 *וְכֹחַ אֱלֹהֶיךָ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵי
 :וְכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵיךָ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ
 *וְכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ
 :כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ
 *וְכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ
 :כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ
 *וְכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ
 :כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ
 *וְכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ כְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ

«Ο Δημιουργός ήθελε στο μεγάλο παλάτι, δηλαδή στον κόσμο, που οικοδόμησε, να κατασκευάσει μία εικόνα, για να δοξάζει τη δύναμη του Δημιουργού. Μέσα από αυτήν την εικόνα θα αναγνωρίζονται όλες οι ομορφιές της Δημιουργίας του. Αφού τον κατεσκεύασε ο Κύριος αναπαύθηκε από τα έργα του. Ο Θεός οικοδόμησε μία όμορφη και μεγάλη πόλη, και ήταν δίκαιο να στήσει ένα άγαλμα (כבוד) του βασιλιά εντός αυτής. Η πόλη του κόσμου οικοδομήθηκε από τον Θεό, Και ήταν καλό για εκείνον να καθιερώσει σε αυτήν την εικόνα του Θεού. Ήταν απαραίτητο στο υπέροχο κτίριο, που οικοδόμησε, να σμιλεύσει ένα άγαλμα, ώστε μέσω αυτού οι θεατές να τον δοξάζουν. Ο Θεός ήθελε να δημιουργήσει τον Αδάμ, μία όμορφη εικόνα (άγαλμα), αγαπητή εικόνα, όμοια με τον Κύριό της, την αρχή της πηγής. Η πηγή των φυλών, ο Πατέρας των γενεών, ο βασιλιάς του κόσμου,

λόγος αντιπροσωπεύει τον Υιό, ο οποίος είναι το πρότυπό του, και ο νους αντιπροσωπεύει το Πνεύμα, το οποίο είναι το πρότυπό του». ¹⁴³

ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ

β) Ο Πατέρας και ο Υιός είναι τα πρότυπα της ανθρώπινης εικόνας

Σε όλα τα ποιήματα και στις επιστολές του Ιακώβου του Σαρρούτζ επιβεβαιώνεται ότι η εικόνα έχει τις ρίζες της στον Πατέρα και στον Υιό συμφώνως προς το Γεν. 1,26 περί «εικόνας» και «ομοίωσης», το οποίο διδάσκει ότι ο Αδάμ και η Εύα αντιπροσωπεύουν τον Πατέρα και τον Υιό.

ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ

«Ο Αδάμ και η Εύα έγιναν εικόνα του Υιού του Θεού, την οποία ο Θεός έστησε στην αρχή του κόσμου για τον μονογενή του».

Η διδασκαλία του Ιακώβου συνήθως τείνει προς τη δυαδικότητα του ανθρώπου, δηλαδή προς το πνεύμα και προς το σώμα. Γι' αυτό στην έκφραση «εικόνα και ομοίωση» βλέπει δύο πρότυπα, αυτό του Πατέρα και εκείνο του Υιού, και απομακρύνει το Πνεύμα από το στάδιο του προτύπου και του σχήματος της εικόνας και της ομοίωσης.

ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ

ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ

ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ

ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲛⲁⲓ

«Ο Θεός είπε: “Ας κάνουμε τον άνθρωπο κατ’ εικόνα μας”,

(Ο Κύριος) δημιούργησε τον Αδάμ κατ' εικόνα του Υιού.

Ωστόσο ο Αδάμ ομοιάζει με τον Πατέρα πνευματικά ως προς το νου,

Ενώ ομοιάζει με τον Υιό σωματικά». ¹⁴⁴

Επίσης στα ποιήματα και στις επιστολές του, ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ χρησιμοποιεί πολλά πρότυπα της εικόνας του ανθρώπου.

¹⁴³ Ibid, t. VI, p.852.

¹⁴⁴ Micheline, Jacques de Saroug, Homelies contre les juifs..., PO, t. 38, fas.1, n.174, p. 46.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΣΑΡΡΟΥΤΖ

1. Η οικουμενικότητα στην διδασκαλία και στη σκέψη του Ιακώβου του Σαρρούτζ

Ο όρος οικουμενισμός απαντά στα κείμενα των Ελλήνων από τον πέμπτο αιώνα π.Χ., καθώς προέρχεται από τη λέξη «οἶκος». Εμφανίζεται στην Αγία Γραφή, στην Παλαιά και στην Καινή Διαθήκη, δεκαπέντε φορές. Στην Παλαιά Διαθήκη αναφέρεται: «εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν» (Ψαλμ. 19,5). Εξάλλου στην Καινή Διαθήκη ο όρος εμφανίζεται με μία περιεκτική έννοια, για να υποδηλώσει ολόκληρο τον κόσμο: «καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος» (Ματθ. 24,14).

Όσον αφορά στα συγγράμματα των Πατέρων, ο όρος αυτός δηλώνει οτιδήποτε αναφέρεται σε όλους τους Χριστιανούς καθ' όλα και παντού. Γι' αυτό κριβώς οι πρώτες εκκλησιαστικές σύνοδοι ονομάστηκαν οικουμενικές, και κατά ακολουθία ο οικουμενισμός αναφορικώς προς την Εκκλησία δηλώνει τις συνεδριάσεις των επισκόπων στις εκάστοτε Ιερές Συνόδους, όπου συζητούνται θέματα σχετικά με εκείνη σε όλο τον κόσμο.¹⁶⁰ Ως εκ τούτου ο όρος «οικουμενικός» χρησιμοποιείται επίσης για οτιδήποτε είναι οικουμενικό, και σχετίζεται με σύνοδο ή νόμο, πίστη ή θεολογία, οργάνωση ή έργο.

Έτσι, είναι δυνατό να λεχθεί ότι ως οικουμενική εκκλησιαστική κίνηση νοούνται όλες οι προσπάθειες, που γίνονται για την ένωση των χριστιανών σε όλο τον κόσμο σε τέλεια

¹⁶⁰ Clement, "Ιστορία της οικουμενικής κίνησης πριν από τη δεύτερη σύνοδο του Βατικανού", p. 17 (αραβιστί).

κοινωνία, σε μία καθολική Εκκλησία, χωρίς να αφομοιωθεί καμμία Εκκλησία από κάποια άλλη¹⁶¹. Αυτή η ενότητα είναι αδύνατο να επιτευχθεί, χωρίς να επανεξετασθούν οι όποιες θεολογικές και δογματικές διαφορές.¹⁶²

Η χριστιανική ενότητα ήταν και θα παραμείνει η επιθυμία του Κυρίου Ιησού: «*καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς ἀλλῆς ταύτης· κάκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμὴν*» (Ίω. 10,16).

Αυτό δήλωσε εκείνος στην προσευχή του, λέγοντας: «*Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ᾧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς..., ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας*» (Ίω. 17,11–21).

Ὡς εκ τούτου ο στόχος του οικουμενικού έργου του Ιακώβου είναι η χριστιανική ενότητα, η οποία θα επιτευχθεί μόνο με την ενότητα στην πίστη, που είναι η βάση του θεολογικού οικουμενικού έργου. Αυτό το έργο πραγματώνεται με θεολογικό διάλογο, διότι αυτός είναι ο μόνος τρόπος για εύρεση λύσεως στα θεολογικά προβλήματα που διαχωρίζαν τις Εκκλησίες μεταξύ τους. Και για να γίνει αυτός ο διάλογος πρέπει να υφίστανται τρία χαρακτηριστικά:

Πρώτον, το πνεύμα της αγάπης: «*ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις*» (Ίω. 13,35).

Δεύτερον, το πνεύμα της ειλικρίνειας.

Τρίτον, η παροχή πρακτικών λύσεων βασισμένων στην αποστολική και στην πατερική πίστη για την υπέρβαση των σημείων της αντιπαράθεσης.

Κατ' ακολουθία, ο θεολογικός διάλογος είναι μία συνάντηση μεταξύ χριστιανών αδελφών, οι οποίοι πιστεύουν στον Κύριο Ιησού Χριστό, τον ενσαρκωμένο Θεό και αποδέχονται ότι εκείνος είναι ο Σωτήρας. Συνάγονται μάλιστα, για να συζητήσουν τις αρχές της κοινής

¹⁶¹ Λεξικό της καθολικής θεολογίας, σ. 317 (αραβιστί).

¹⁶² Clement, “Ιστορία της Οικουμενικής Κίνησης πριν από τη Δεύτερη Σύνοδο του Βατικανού”, σ. 18.

πίστης, που τους ενώνουν ως μία Εκκλησία, Αγία, Καθολική και Αποστολική, και προσπαθούν να επινοήσουν λύσεις επί των θεολογικών και θρησκευτικών διαφορών, αλλά να εξεύρουν και τρόπο προσέγγισης μεταξύ τους, ο οποίος να οδηγεί στην ολοκλήρωση της ενότητας στη βάση μίας πίστης στον έναν Κύριο Ιησού και μίας βάπτισης (Εφ. 4,5). Αυτός πάντως ο διάλογος δεν σημαίνει αφομοίωση μίας Εκκλησίας σε κάποια άλλη, ούτε τον αφανισμό μίας ομάδας Εκκλησιών σε βάρος κάποιας άλλης, αλλά κάθε τοπική Εκκλησία να εξακολουθεί να φέρει εντός αυτής την πληρότητα της Καθολικής Εκκλησίας, και συνάμα να έχει τη δική της κληρονομιά, πολιτισμό, γλώσσα και παραδόσεις.

Στην πορεία της ιστορίας του Χριστιανισμού, ιδιαίτερα από τον 6^ο ως τον 15^ο αιώνα, υπήρξαν συνεσταλμένες πρωτοβουλίες για ενότητα, προσέγγιση και διάλογο. Παρά ταύτα δεν επέτυχαν και δεν συνεχίστηκαν, διότι αυτές ήταν προσπάθειες των αυτοκρατόρων και είχαν πολιτική μάλλον διάσταση παρά θρησκευτική. Ως εκ τούτου μεταξύ του 16^{ου} και του 19^{ου} αιώνα έγιναν προσπάθειες προσέγγισης μεταξύ των Εκκλησιών για χάρι της ενότητας της Εκκλησίας, και αυτές προέρχονταν από τις Εκκλησίες και όχι από αυτοκράτορες ή βασιλείς, αλλά αποτελούσαν μάλλον προσπάθειες προσέγγισης και κατασκευής γεφυρών αγάπης παρά των στοιχείων αυτών, τα οποία αποσκοπούν σε ένωση.

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα συντελέστηκαν μεγάλες εξελίξεις στη Δύση ως αποτέλεσμα της εμφάνισης πολλών φιλοσοφικών ρευμάτων, ιδεολογιών και πολιτικών οργανώσεων, που είχαν αντίκτυπο στην κριτική της θρησκείας, της Εκκλησίας και του κλήρου της. Ως απάντηση στις προκλήσεις του 19^{ου} αιώνα, οι Εκκλησίες, ειδικά στη Δύση, αισθάνθηκαν την επιθυμία να αναζητήσουν έναν νέο τρόπο έκφρασης της χριστιανικής τους πίστης με πρακτικό και κατάλληλο τρόπο μέσα στο μεταβαλλόμενο κόσμο, με στόχο την ένωση όλων των χριστιανών σε μία Εκκλησία.

Ωστόσο στις αρχές του 20^{ου} αιώνα πραγματοποιήθηκαν πολλοί οικουμενικοί διάλογοι, κατά τους οποίους συζητήθηκαν τα ακανθώδη θεολογικά ζητήματα και όλες οι ιστορικές, κοινωνικές και ποιμαντικές περιπλοκές, που προέκυψαν εξαιτίας τους από τους πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού μέχρι σήμερα. Αυτοί οι διάλογοι κατέληξαν σε

αναφορές και δηλώσεις, που εξήραν την ανάγκη για ειρήνη, κατανόηση και αγάπη μεταξύ των υιών της μιάς Εκκλησίας, ώστε να απέχουν από τους σκληρούς διαλόγους, να αποδέχονται τον άλλον και να μην τον θεωρούν αναθεματισμένο, και ακόμη να προχωρήσουν και να συνεχίσουν, για να επιτύχουν αυτήν την προσέγγιση, προκειμένου να επιτευχθεί η επιθυμητή ενότητα.

Αν αναχθεί κάποιος στην εκκλησιαστική ιστορία του 5^{ου} και του 6^{ου} αιώνα μ.Χ. (οπότε εντάθηκαν οι θεολογικές διαμάχες και οι εκκλησιαστικοί διαχωρισμοί και τα σχίσματα), θα διαπιστώσει ότι ελάχιστοι Πατέρες της Εκκλησίας υπήρξαν εκείνοι, που δεν άναψαν τις φλόγες εκείνων των διαφορών, αλλά μάλλον ήταν θιασώτες της ειρήνης και της αποφυγής αυτών των διαιρέσεων και φιλονικιών, και ακόμη απέφευγαν να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα του αναθεματισμού, η οποία στο σύνολό της απειλεί την χριστιανική ενότητα. Μεταξύ αυτών των Πατέρων ήταν και ο άγιος Ιάκωβος του Σαρρούτζ, ο οποίος είχε ήρεμη, σοφή, πνευματική και οικουμενική στάση, που πρέπει να τηρεί κάθε πιστός χριστιανός, ο οποίος αγαπά τον Θεό και απορρίπτει διχασμούς και στείρα επιχειρήματα. Ο Ιάκωβος ήταν προσκολλημένος στην μία φυσική πίστη του, και ακολουθούσε τα ίχνη των αγίων και αληθινών Πατέρων.¹⁶³ Ωστόσο είχε το πνεύμα της θεολογικής ευελιξίας και της πνευματικής σοφίας, σε αντίθεση με πολλούς Πατέρες και κληρικούς, ιδιαιτέρως μοναχούς, της εποχής του, οι οποίοι δεν είχαν την ίδια θεολογική ευελιξία και την πνευματική σοφία. Παράδειγμα τέτοιων μοναχών ήταν αυτοί της Μονής του αγίου Μπάσου και ο ηγούμενος τους Λάζαρος, οι οποίοι, με την αντίστασή τους στον Ιάκωβο του Σαρρούτζ, ανάγκασαν αυτόν να ρίψει δημόσια τα αναθέματα κατά των αιρετικών, που προηγήθηκαν, καθώς και των συγχρόνων του, και να απορρίψει και να αναθεματίσει τη Σύνοδο της Χαλκηδόνας, μόνο επειδή προσέθεσε νέους όρους και εκφράσεις στην πίστη και επειδή πλησίασε στην πίστη στον Νεστοριανισμό. Επίσης ο Ιάκωβος υπέφερε για χάρη του πιστού και απλού χριστιανικού λαού, που χάθηκε ανάμεσα στη διδασκαλία αυτού και εκείνου.

¹⁶³ G.Olinder, *Jacobi Sarugensis Epistulae quotquot supersunt*, p. 30.

Επομένως σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε μέρος της σκέψης του εκκλησιαστικού αυτού διδασκάλου και του τρόπου προσέγγισης και μεθόδου του στην αντιμετώπιση θεολογικών αντιπαραθέσεων και εκκλησιαστικών διαιρέσεων στην εποχή του.

Στην εισαγωγή και στο πρώτο κεφάλαιο της έρευνας αυτής ήδη σημειώθηκε ότι το άστρο του Σαρρούτζ εμφανίσθηκε εν μέσω διαφωνιών, αντιπαραθέσεων, κοινωνικών, πολιτικών, θρησκευτικών και θεολογικών διαιρέσεων, και ακόμη εν μέσω της ανταλλαγής αναθεμάτων ανάμεσα στις φιλονικούσες εκκλησιαστικές φατρίες. Κατ' εκείνη την εποχή ο μεγαλύτερος κίνδυνος και η κακοήθης ασθένεια, που διαιρούσαν το σώμα της Εκκλησίας και την πίστη, ήταν το γεγονός, ότι η βασιλική εξουσία διασάλεψε τα πολιτικά θεμέλια με την παροχή θρησκευτικών προνομίων. Συχνά χρησιμοποίησε την Εκκλησία και τα προβλήματα της πίστης της για την επίτευξη πολιτικών στόχων και συμφερόντων. Η Εκκλησία ήταν που άνοιξε τη θύρα στην παρέμβαση των βασιλέων επί θεμάτων πίστεως, και εκείνη πλήρωσε το τίμημα για την ανάμειξη των αυτοκρατόρων στις υποθέσεις της. Αλλά και οι αυτοκράτορες υπέφεραν από την επικάλυψη του πνευματικού κόσμου στη σφαίρα της πολιτικής.

Η εμφάνιση νέων όρων στην κοινότητα των πιστών, όπως Αρειανισμός, Νεστοριανισμός, Ευτυχιανισμός, μία φύση, μόνο φύση, δύο ενωμένες φύσεις, δύο χωριστές φύσεις, μία θέληση, δύο θελήσεις, καθώς και άλλοι όροι, που έφεραν τη χριστιανική κοινότητα σε κατάσταση απώλειας, διάλυσης και συνεχούς θεολογικής σύγκρουσης. Αυτές οδήγησαν στη διάσπαση της χριστιανικής κοινότητας μεταξύ υποστηρικτών και αντιπάλων, και κάθε φατρία επιδίωξε να επιβάλει τη γνώμη της ή τα γραπτά της είτε οπλισμένη με δύναμη και υποστήριξη της εξουσίας. Έτσι λοιπόν προέκυψαν τα αναθέματα, τα οποία περιέπλεξαν πολύ τα πράγματα.

Με βάση αυτή την πικρή πραγματικότητα, κατά τη σκέψη του Ιακώβου του Σαρρούτζ, ο άνθρωπος αποτελεί δημιούργημα κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του Θεού. Και αυτήν την εικόνα ο Ιάκωβος την εξέφρασε με διάφορες μορφές, όπως ότι ο Αδάμ είναι η εικόνα του Θεού, η ψυχή του ανθρώπου είναι η εικόνα του Θεού, ο νους είναι η εικόνα του Θεού, το χρώμα του Αδάμ είναι η εικόνα του Θεού, και ακόμη ότι στην ανθρώπινη δημιουργία η εικόνα είναι το δώρο, που λαμβάνει ο άνθρωπος, μόλις υπάρξει. Η ομοίωση προς τον Θεό πρέπει να επιτευχθεί από το έργο του Αγίου Πνεύματος, και τότε θα συμπληρωθεί το μυστήριο της ενότητας και της ομοιώσεως με τον Θεό διά της μίμησης του Χριστού, και με την επιθυμία της ένωσης με τον Θεό.¹⁶⁴ Ο Θεός ανύψωσε τον άνθρωπο στο επίπεδο της εικόνας του, ώστε να είναι ο «εκπρόσωπος» του επί της γης. Ο άνθρωπος δημιουργήθηκε στη γη, αλλά η φιλοδοξία του είναι πάντοτε στραμμένη προς τον ουρανό. Ως εκ τούτου ο Ιάκωβος στα κείμενά του δίνει ορισμένους τίτλους στον Αδάμ ως αποτέλεσμα και καρπό της δημιουργίας του κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του Θεού, όπως ότι ο Αδάμ είναι «σαρκικός θεός» στη γη, ο Αδάμ είναι ο Χριστός του Πατέρα, ο Αδάμ είναι ιερέας, ο Αδάμ είναι ένα ελεύθερο δημιούργημα, η ελευθερία είναι ένας δεύτερος θεός, ο Αδάμ είναι ο κάτοχος της διαθήκης και της θείας υπόσχεσης, και πολλούς άλλους τίτλους. Εφόσον ο άνθρωπος είναι ελεύθερος, πρέπει να γίνεται σεβαστή η ανθρώπινη αξιοπρέπειά του, εφόσον αυτή πηγάζει από τον ίδιο τον Θεό. Επομένως έχει το δικό του τρόπο σκέψης και έκφρασης σε διάφορες και διαφορετικές μορφές, ακόμα και αν αυτό είναι η αναζήτηση της Θεότητας του μονογενούς Υιού και Λόγου, του θαυμαστού και του μαργαρίτου¹⁶⁵.

Επίσης, με βάση τη βαθιά μοναστική και ασκητική πνευματικότητα, που απολάμβανε, και την ειρηνική και αγαπημένη του προσωπικότητα, αλλά και την απροθυμία του να στρέψει κατηγορίες και αναθέματα εναντίον άλλων, ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ απηύθυνε σημαντικές επιστολές σε πολλούς εκκλησιαστικούς, μοναχούς και λαϊκούς, οι περισσότερες από τις οποίες αποτελούσαν απαντήσεις επί θεολογικών ερωτημάτων. Με αυτές εξηγούσε

¹⁶⁴ H. de Lubac, *Mistica e mistero cristiano* (Jaca Book), σ. 19.

¹⁶⁵ Sony, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην Ιστορία*, τ. 1, p. 179.

τις θεολογικές και οικουμενικές του θέσεις, να διακηρύξει δημόσια, ότι ήταν «εναντίον της διαμάχης και της συζήτησης, που σχίζουν τον ένα Χριστό, ότι τάσσεται υπέρ της ενότητας του Χριστού, μέχρι να γίνουν όλοι ένα με ένα πνεύμα στο ένα ουράνιο βασίλειο, όπου η θεολογική ελευθερία με τους όρους της και τις μεθόδους της θα εξαλειφθούν και θα αφανισθούν. Εκεί οι άνθρωποι θα γίνουν ως άγγελοι, καλοπροαίρετες φύσεις χάρη στη θέαση του Θεού πρόσωπο με πρόσωπο και όχι ως σε καθρέπτη, όπως στη γη».¹⁶⁶ Αν και όταν αναγκάστηκε από κάποιους φανατικούς μοναχούς, δεν δίστασε να αναθεματίσει τους αιρετικούς, οι οποίοι εργάστηκαν, για να διχάσουν την Εκκλησία και επέμεναν στη διάδοση των ψευδών διδασκαλιών τους.

Επίσης ο Ιάκωβος υπέφερε για χάρη του πιστού και απλού χριστιανικού λαού,¹⁶⁷ που χάθηκε ανάμεσα στη διδασκαλία του ενός και του άλλου, «τι δηλαδή πρέπει να κάνουν οι πιστοί μεταξύ αυτών των δύο ομάδων, τι πρέπει να κάνει το κοινό, που ακούει αυτά τα πολλαπλά θέματα; Ένας είναι ο Χριστός, ένας είναι ο Νυμφίος, μία και η Εκκλησία, η οποία Εκκλησία δόθηκε στον Χριστό με γάμο. Γι' αυτό και εκείνη δεν αναγνωρίζει στον Χριστό ούτε βαθμούς ούτε αριθμούς».¹⁶⁸

:κθεα̅κ̅ κ̅ι̅ϛ̅ ε̅κ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅
 κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅
 :κ̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅
 κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅
 :κ̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅
 κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅
 :κ̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅ κ̅ο̅ι̅ϛ̅

¹⁶⁶ Sony, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην ιστορία...*, t. 1, p. 182 (αραβιστί).

¹⁶⁷ Ibid, t. 3, p. 171 (αραβιστί).

¹⁶⁸ Mouterde, "Deux Homélie inédites de Jacques de Sarough", p. 23–28.

ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ
ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ
ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ
ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ
ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓ ⲛⲁⲓ

«Ιδού, οι διαιρέσεις και τα επιχειρήματα έχουν δημιουργηθεί μεταξύ των ομάδων, και από αυτές τις διαμάχες ο κόσμος αναστατώνεται.

Αυτός λογομαχεί, ο άλλος αμφιβάλλει, και ο φίλος του αντιτίθεται, όλοι όμως τον προσκυνούν, διότι είναι Θεός με τον Πατέρα του.

Με τα λόγια διακηρύσσουν, “αυτός είναι έτσι, και εκείνος είναι έτσι”, αλλά η προσκύνησή τους είναι ίση, επειδή ο Κύριος είναι ίσος με τον Πατέρα του.

Ο αλαζονικός συγγραφέας, όταν τον ερευνά και τον αναζητεί, ακόμη και αν τον μειώνει με αυτό, αναγκάζεται να τον προσκυνεί.

Και ο αληθινός πιστός, που τον υμνεί και τον τιμά, προσκυνεί και αυτόν.

Όταν ομιλούν, η γλώσσα του ενός είναι διαφορετική από τη γλώσσα του άλλου, Αλλά, όταν προσκυνούν τον Σωτήρα, ο σκοπός τους είναι ο ίδιος.

Το πνεύμα των διχασμών εξεγέρθηκε από τις γλώσσες των συγγραφέων, αλλά δεν μείωσε στο παραμικρό την αληθινή πίστη».¹⁶⁹

Για να κατανοήσει κάποιος τις θεολογικές και οικουμενικές θέσεις του Ιακώβου του Σαρρούτζ, πρέπει να μελετήσει τις πνευματικές και διανοητικές αρχές του, τις οποίες τήρησε επακριβώς.

¹⁶⁹ Bedjan (ed.), *Homiliae*, t. IV, pp. 645-646.

Ο Ιάκωβος επιβεβαιώνει ότι «ο αδύναμος και δειλός άνθρωπος κατά τη φύση του, αδυνατεί να κατανοήσει τον θαυμασμό και να προσδιορίσει αυτόν, διότι όποιος νομίζει ότι κατόρθωσε να αναγνωρίσει και να κατανοήσει τον Χριστό, θα γίνει ο ίδιος θαυμαστός».¹⁸⁵

כָּעֵשׂוֹ .כִּי־וָאֵל מְלֵכָהּ לְ אֶרֶץ .כְּעֵשׂוֹ מִלְּבַב יִצְחָק .כְּעֵשׂוֹ מִלְּבַב לְ כְּחֵרֵץ כְּעֵשׂוֹ
כְּחֵרֵץ כְּעֵשׂוֹ .כְּעֵשׂוֹ לְבַב כִּי־וָאֵל כְּעֵשׂוֹ אֶפֶס כְּחֵרֵץ .כְּעֵשׂוֹ לְבַב כִּי־וָאֵל כְּעֵשׂוֹ
.כִּי־וָאֵל מִבְּחֵרֵץ מִלְּבַב אֶפֶס .כְּעֵשׂוֹ לְבַב יִצְחָק .כְּעֵשׂוֹ לְבַב יִצְחָק .כְּעֵשׂוֹ לְבַב יִצְחָק

« Η σοφή ψυχή δεν επηρεάζεται από τη συζήτηση-λογομαχία, και αν εισχωρήσει διαμάχη σε αυτή, δεν θα είναι αρκούντως επαρκής για θαυμασμό. Η ψυχή, που θαυμάζει, χωρίς να λογομαχήσει, ομοιάζει με παρθένο, που συνέλαβε, χωρίς γάμο, και όταν αρχίσει να εξετάζει και να λογομαχεί, θα αναγκασθεί να νυμφευθεί, και, αν νυμφευθεί με λογομαχία, η παρθενία της, θα διαλυθεί και δεν θα εγκατοικήσει εντός της ο θαυμασμός».¹⁸⁶

ε) Η λογομαχία, που δεν συνδυάζεται με την αγάπη, σημαίνει ότι ο Χριστός λείπει και δεν είναι παρών εντός της ψυχής του λογομαχούντος, διαφορετικά δεν θα τον είχε αναζητήσει.

Ο Ιάκωβος επισημαίνει ότι η μεταξύ των αδελφών συνομιλία πρέπει να γίνεται με την ίδια αγάπη, που προσήλκυσε τους μοναχούς εκδιώκοντας αυτούς από τον κόσμο και εγκαθιστώντας τους στη Μονή.¹⁸⁷ Με αυτή την αγάπη, ο διδάσκαλός μας επιδιώκει να ασχοληθεί με τον άλλο, διότι είναι αυτή ικανή για γρήγορη ανάπτυξη και πολλαπλασιασμό, αλλά η πίστη δεν προσθέτει τίποτε σε αυτή, εφόσον δεν επιδέχεται προσθήκη. Όσον αφορά στην αγάπη, επιδέχεται την προσθήκη,¹⁸⁸ συμφώνως με τους λόγους του αποστόλου Παύλου, «*νυνί δέ μένει πίστις, έλπίς, αγάπη, τά τρία ταυτα, μείζων δέ τούτων ή αγάπη*».¹⁸⁹ Και στην απάντηση του Ιακώβου στη 16^η επιστολή προς Λάζαρο, τον ηγούμενο της Μονής του αγίου Μπάσου, και τους μοναχούς του, οι οποίοι ζήτησαν από αυτόν να απολύσει τα αναθέματά του γραπτώς και δημοσίως, γράφει:

¹⁸⁵ Ibid, p. 12.

¹⁸⁶G. Olinder, *Jacobi Sarugensis Epistulae quotquot supersunt*, p. 20.

¹⁸⁷ Bedjan (ed.), *Homiliae...*, t. III, p. 254.

¹⁸⁸ Ibid, t. III, p. 255.

¹⁸⁹ *Α΄ Κορ.* 13,13.

διότι η σοφία του κόσμου δεν είναι απαραίτητη, όταν κάποιος πιστεύει.

Από αυτή τη σοφία του κόσμου πολλοί έχουν πέσει,

αφού αναζήτησαν τον Υιό του Θεού και κατέπεσαν από το ύψος του Χριστού».¹⁹³

«...»
...»
...»

«Ο Χριστός είναι φως, οπότε, όποιος θέλει να τον αναζητήσει, θα αντιμετωπίσει σκότος. Ήλθε, για να φωτίσει τον κόσμο, όχι για να τον αναζητήσει ο κόσμος. Ήλθε, για να τον σώσει από την αιχμαλωσία, και όχι για να εξετασθεί από τους σωσμένους. Ήλθε, για να καθαρίζει τους ακάθαρτους, για να μην σκέφτονται, να μην ανοίγουν το στόμα τους και μακραίνουν τις γλώσσες τους εναντίον του».¹⁹⁴

ζ) Η φράση αυτός λέει έτσι και εκείνος λέει αλλιώς, προέρχεται από τον σατανά, ο οποίος θέλει να σχίσει το ωραίο ένδυμα της πίστης, να διασπείρει ψεύδη και σύγχυση και να αντισταθεί στον δρόμο του Χριστού. Όπως κάθε διδασκαλία και σκέψη εναντίον της πίστεως της Εκκλησίας, προέρχεται από τον σατανά.

Ο Ιάκωβος λυπάται που το σώμα της Εκκλησίας και η πίστη της σχίζονται:

«...»

«Το σώμα της οικουμενικής Εκκλησίας των Αποστόλων έχει σχισθεί, ώστε αυτός λέει έτσι, και εκείνος λέει αλλιώς».¹⁹⁵

«...»
...»
...»
...»
...»
...»
...»

¹⁹³ Bedjan (ed.), *Homiliae*, t. III, p. 587.

¹⁹⁴ G. Olinder, *Jacobi Sarugensis Epistulae quotquot supersunt*, p. 223.

¹⁹⁵ *Ibid*, p. 83.

«Επειδή η οδός της αλήθειας πορεύεται επάνω στις φύση, οι σχολιαστές αδυνατούν να πορευθούν εντός της. Όσοι χάθηκαν στην ερμηνεία της αλήθειας από την αρχή, παρέμειναν στο λάθος τους και στην απώλειά τους, και επομένως δεν κατόρθωσαν ούτε να βαδίσουν στο μέσον του δρόμου ούτε να φθάσουν στο τέλος του».²⁰³

²⁰³ Ibid, p. 138.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατακλείοντας την έρευνα υπό τον τίτλο: «*Ο άνθρωπος ως εικόνα και ομοίωση του Θεού κατά τα έργα του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ (συμβολή στον διαχριστιανικό διάλογο)*», συνοψίζουμε και καταλήγουμε στα ακόλουθα:

Ο άγιος Ιάκωβος του Σαρρούτζ (451-521 μ.Χ.) είναι ένας από τους μεγάλους Σύρους Πατέρες της Εκκλησίας και συγγραφείς, ποιητής εμπνευσμένος από το Άγιο Πνεύμα, τον οποίο ο Θεός ενέπνευσε, ώστε να συνθέτει ποιήματα στη συριακή αραμαϊκή γλώσσα. Σπούδασε φιλοσοφικές, θεολογικές και γραφικές επιστήμες στην περίφημη σχολή της Έδεσσας. Βίωσε τη μοναστική ζωή και τον ασκητισμό με τα βαθύτερα νοήματα και τις αρετές της. Πέτυχε πολύ στο μεγάλο ποίημά του, που αφορούσε τις Έξι Ημέρες της Δημιουργίας, καθώς έγραψε περισσότερους από τρεις χιλιάδες στίχους επί του θέματος αυτού. Υπήρξε μάλιστα διεξοδικός στην εξήγησή του σχετικά με την έκτη ημέρα, στην οποία επιχείρησε ανασκόπηση όλων εκείνων, τα οποία σχετίζονται με την έννοια του ανθρώπου ως εικόνας και ομοίωσης του Δημιουργού. Η μελέτη του ήταν χρήσιμη και περιεκτική.

Ο άγιος Ιάκωβος του Σαρρούτζ, με βάση την Αγία Γραφή, δίδαξε και διαβεβαίωσε την Παράδοση της Εκκλησίας, και τα έργα των Πατέρων της, οι οποίοι προηγήθηκαν από εκείνον ότι:

- Ο άνθρωπος οφείλει την αξία και την αξιοπρέπειά του, στο γεγονός, ότι δημιουργήθηκε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του Θεού, και χαρακτηρίστηκε ως «σωματικός θεός» ή «σαρκικός θεός».
- Το κατ' εικόνα είναι το δώρο της αγάπης, της χάριτος και της τρυφερότητας του Θεού, και έχει τις ρίζες του στην Αγία Γραφή.
- Ο άνθρωπος ως εικόνα καλείται, να γίνει καθ' ομοίωσιν.

- Το κατ' εικόνα είναι μία σταθερή κατάσταση και δεν μεταβάλλεται, αλλά το στοιχείο, που ενδέχεται να αλλάξει, είναι η ομοίωση. Ο άνθρωπος είναι η εικόνα του Θεού, που απέκτησε κατά τη Δημιουργία και δεν δύναται να διαγραφεί. Ωστόσο η ομοίωση είναι δυνατό να χαθεί, όταν ο άνθρωπος τελεί σε κατάσταση αμαρτίας, καθώς η εικόνα σημαίνει τον ίδιο τον άνθρωπο. Ενώ η ομοίωση σημαίνει τις ανθρώπινες πράξεις.

- Ο άνθρωπος, που συνίσταται από ψυχή, σώμα και πνεύμα, αποτελεί ένα τύπο της εικόνας της Αγίας Τριάδας.

- Το κατ' εικόνα ανάγει τις ρίζες στον Πατέρα και στον Υιό. Η εικόνα και η ομοίωση είναι δύο παραδείγματα (πρότυπα) για τον Πατέρα και τον Υιό.

- Ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση αυτού, για να γίνει Θεός με θεία Χάρη και όχι με ανθρώπινη προσπάθεια και δράση. Και αυτός ακριβώς είναι ο θεμελιώδης στόχος του ανθρώπου να «γίνει εταίρος με τη θεία φύση»: *«ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζῶην καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς, δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς»* (Β' Πέτρ. 1,3-4).

- Η εικόνα δεν ολοκληρώνεται παρά μόνο διά του Χριστού, *«τῆς ἀληθινῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ»*. Ωστόσο είναι απαραίτητο να οπλισθεί ο άνθρωπος με χάρη και πίστη, ώστε να επιστρέψει στην έτερη κατάσταση, δηλαδή στην προ της πτώσεως αυτού, *«κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού»*, διότι όταν ο Ιάκωβος σημειώνει ότι ο Αδάμ είναι ευγενής ή όμορφη εικόνα του Θεού, εννοεί την εικόνα της ανθρώπινης φύσης.

- Στα κείμενα του Ιακώβου του Σαρρουτζ υπάρχουν πολλά συνώνυμα και έννοιες περί των όρων *«τῆς εἰκόνας καὶ τῆς ὁμοιότητος»*, και αυτά τα συνώνυμα περιλαμβάνουν: την αποτύπωση (كسوة), την εικόνα (كشافة, كشافة), τη σφραγίδα (كشافة), το παράδειγμα, την παρομοιότητα, την ομοίωση, το αρμόζον (كشافة, كشافة, كشافة, كشافة), το σχήμα, τη μορφή (كشافة), το μυστήριο (كشافة), τη σκιά (كشافة), τη μεταφορά, την προτύπωση (كشافة), την αλήθεια, το δίκαιο (كشافة) και την ανθρώπινη μορφή (كشافة).

- Ο Θεός δανείζει στον άνθρωπο την εικόνα και την ομοίωσή του, και ζητά από αυτόν να διατηρήσει αυτές, ώστε να μη χαθούν ή μειωθούν.

- «Η πρώτη απερίγραπτη χάρη, που έκανε ο Θεός στο ανθρώπινο γένος είναι ότι δημιούργησε αυτό κατ' εικόνα του. Η δεύτερη χάρη είναι ότι έσωσε το ανθρώπινο γένος διά του Μονογενούς του. Αυτή η εικόνα είναι ίδια με την εσωτερική εικόνα, που σχεδιάζεται στον εσωτερικό άνθρωπο, και έτσι αυτός καθίσταται κατ' εικόνα Θεού». Επομένως διατυπώνεται ότι εκφράζει την εικόνα του Θεού στον άνθρωπο υπό διάφορες μορφές, όπως ο Αδάμ, ο οποίος είναι η εικόνα του Θεού, η ανθρώπινη ψυχή, η οποία είναι η εικόνα του Θεού, ο ανθρώπινος νους, ο οποίος είναι η εικόνα του Θεού, και το χρώμα του Αδάμ, που αποτελεί την εικόνα του Θεού.

- Ο διδάσκαλος Ιάκωβος του Σαρρούτζ βεβαιώνει ότι κατά μοναδική εξαίρεση ο άνθρωπος είναι εικόνα και ομοίωση του Θεού στη γη, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα πλάσματα, στα οποία δεν εξέφρασε την εικόνα του. Ο Θεός δηλαδή προτίμησε τον άνθρωπο από όλα τα άλλα πνευματικά και υλικά πλάσματα, ώστε να απεικονίσει μόνο πάνω σε αυτόν την εικόνα και την ομοίωσή του. Εξαιτίας αυτού του προνομίου καλείται ο άνθρωπος να είναι ταπεινός, να ευγνωμονεί τον Θεό και να αποφεύγει την έπαρση και την υπερηφάνεια.

- Ο Θεός ανύψωσε τον άνθρωπο στο επίπεδο της εικόνας του, ώστε να είναι ο «εκπρόσωπός» του επί της γης. Δημιουργήθηκε στη γη, αλλά φιλοδοξεί να είναι πάντοτε στραμμένος προς τον ουρανό. Ως εκ τούτου ο Ιάκωβος στα έργα του παρέχει ορισμένους τίτλους στον Αδάμ ως αποτέλεσμα και απότοκα της δημιουργίας του κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Θεού, όπως: ο Αδάμ είναι «σαρκικός θεός» στη γη, είναι ο χριστός του Πατέρα, είναι ιερέας, είναι ένα ελεύθερο δημιούργημα (δεδομένου ότι η ελευθερία είναι ένας δεύτερος θεός), είναι ο κάτοχος της διαθήκης και της θείας υπόσχεσης, ο ενδεδυμένος τη στολή της δόξας ή του φωτός, άγαλμα στον κόσμο, ο δωρητής των ονομάτων και κυρίαρχος των ζώων, ο κύριος, ο κάτοχος (=ιδιοκτήτης), κυρίαρχος του κόσμου, ο επικεφαλής του ανθρώπινου γένους, ο επικεφαλής της πηγής, ο Πατέρας των γενεών και των φυλών, ο κληρονόμος, ο ομιλητής, ο σοφός, ο δικαστής, ο βασιλιάς, ο δεσμός των κόσμων κ.ά.

- Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ κληρονόμησε από τους Σύρους Πατέρες και άλλους, οι οποίοι προηγήθηκαν από εκείνον, τη θεωρία της θείας παρέμβασης στην ανθρωπότητα, η οποία περιλαμβάνει τρία στάδια, το στάδιο της Δημιουργίας κατ' εικόνα Θεού. Το στάδιο της σωτηρίας διά των βασάνων του Υιού και της θυσίας αυτού επί του σταυρού, και το στάδιο της αναστάσεως εκείνου μετά θάνατον.

Εφόσον λοιπόν ο άνθρωπος δημιουργήθηκε «κατ' εικόνα καί καθ' όμοίωσιν», και άρα είναι ελεύθερος, πρέπει να γίνεται σεβαστή η ανθρώπινη αξιοπρέπειά του. Διότι αυτή πηγάζει από τον ίδιο τον Θεό, έχει το δικό του τρόπο σκέψης και έκφρασης σε διάφορες και διαφορετικές μορφές, ακόμη και αν αυτό αποτελεί την έρευνα επί της Θεότητας του Μονογενούς Υιού και Λόγου.

Με αυτή την βάση ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ είχε ήρεμη, σοφή, πνευματική και οικουμενική στάση, την οποία πρέπει να τηρεί κάθε πιστός χριστιανός, που αγαπά τον Θεό και απορρίπτει διχασμούς και στείρα επιχειρήματα. Επίσης ο ίδιος εμφορείτο από το πνεύμα θεολογικής ευελιξίας και πνευματικής σοφίας, σε αντίθεση με πολλούς Πατέρες και κληρικούς, ιδιαιτέρως μοναχούς, της εποχής του, οι οποίοι δεν διέποντο από αυτή τη θεολογική ευελιξία και την πνευματική σοφία, όπως π.χ. οι μοναχοί της Μονής του αγίου Μπάσου (Mar Basos) και ο ηγούμενός τους Λάζαρος, οι οποίοι, με την αντίστασή τους στον Ιάκωβο του Σαρρούτζ, ανάγκασαν αυτόν να προβεί σε δημόσια αναθέματα κατά των αιρετικών, των προηγηθέντων και των συγχρόνων του, και να απορρίψει τη Σύνοδο της Χαλκηδόνας. Πάντως, χάρη στη βαθιά μοναστική και ασκητική πνευματικότητα, και την ειρηνική και σε όλους προσφιλή προσωπικότητά του, έδειχνε απροθυμία να στρέψει τις κατηγορίες και τα αναθέματα εναντίον άλλων.

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ απηύθυνε σημαντικές επιστολές προς πολλούς εκκλησιαστικούς, μοναχούς και λαϊκούς, οι περισσότερες από τις οποίες αποτελούσαν απαντήσεις επί θεολογικών ερωτημάτων. Σε αυτές εξήγησε τις θεολογικές και οικουμενικές του θέσεις, για να ομολογήσει δημόσια, ότι τάσσεται «εναντίον της διαμάχης

και της συζήτησης, οι οποίες τεμαχίζουν τον έναν Χριστό. Τάσσεται δηλαδή ο Ιάκωβος υπέρ της ενότητας του Χριστού, ώσπου να γίνουν όλοι ένα, με ένα πνεύμα στο ένα ουράνιο βασίλειο».

Στις θεολογικές και οικουμενικές του θέσεις ο Ιάκωβος βασίστηκε στις πνευματικές και διανοητικές αρχές, τις οποίες τήρησε επακριβώς, από τις οποίες οι σημαντικότερες είναι οι ακόλουθες:

1- Πρώτη αρχή: Η πίστη, που διακηρύχθηκε στις Συνόδους της Νικαίας και της Κωνσταντινούπολης, είναι επαρκής για τη σωτηρία και δεν επιδέχεται καμμία προσθήκη σε αυτήν.

2 - Δεύτερη αρχή: Η αποφυγή από την πτώση σε κίνδυνο της πνευματικής και διανοητικής υπερφάνειας, και προτίμηση θέση με αυτήν ή εκείνη την ομάδα που διαφωνεί.

3- Τρίτη αρχή: Ο άνθρωπος είναι περιορισμένης σκέψεως και άρα είναι αδύνατο να κατανοήσει τον Θεό, τον ενσαρκωμένο Λόγο, τον ανεξέταστο, απεριόριστο και ανέκφραστο από τη γλώσσα. Γι' αυτό και αδυνατούν οι λέξεις να τον περιγράψουν.

4 - Τέταρτη αρχή: Ο Χριστός είναι «θαυμαστός». Ο άνθρωπος αδύναμος και δειλός κατά τη φύση του αδυνατεί να κατανοήσει τον «θαυμαστό» και να προσδιορίσει αυτόν.

5 - Πέμπτη αρχή: Το επιχείρημα, που δεν συνδυάζεται με την αγάπη, σημαίνει ότι ο Χριστός λείπει και δεν είναι παρών στο ίδιο επιχείρημα, διαφορετικά δεν θα είχε αναζητήσει αυτόν.

6 - Έκτη αρχή: Κατά τον Ιάκωβο του Σαρρούτζ, για να κατανοηθεί το μυστήριο του Χριστού Ιησού, η ανθρώπινη πίστη πρέπει να είναι απλή και πνευματική, και να μην περιέχει τη φιλοσοφία και τη σοφία αυτού του κόσμου.

7 - Έβδομη αρχή: Η φράση «αυτός λέει έτσι και εκείνος λέει έτσι» προέρχεται από τον σατανά, ο οποίος θέλει να σχίσει το όμορφο ένδυμα της πίστεως, να διασπείρει ψεύδη και σύγχυση, και να «αντισταθεί στον δρόμο του Χριστού». Όπως κάθε διδασκαλία και σκέψη εναντίον της πίστεως της Εκκλησίας προέρχεται από τον σατανά.

8 - Όγδοη αρχή: Η οικουμενική αποστολική Εκκλησία πρέπει να αντιμετωπίσει τις διεφθαρμένες διδασκαλίες με σύνεση και υπομονή, και, αν δεν είναι σε θέση να πράξει

αυτό, πρέπει να αποκαθάρει τις διεφθαρμένες διδασκαλίες, που πηγάζουν από αυτήν, και να απορρίψει αυτές ως απόβλητα μακριά από την Εκκλησία.

Ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ δεν κλείνει την θύρα της θεολογικής διανοητικής ανάπτυξης, η οποία θα συνεχισθεί σε μόνιμη οριστικώς. Θεωρεί ότι η φράση «αυτός λέει αυτό και εκείνος λέει αυτό» θα επαναλαμβάνεται όσο ο άνθρωπος, ως ελεύθερο ον, ζει στη γη και έχει ποικίλες και διαφορετικές απόψεις. Επιχειρήματα και λογομαχίες θα αφανισθούν μόνο στον ουρανό. «Στον παρόντα κόσμο, οι διαφωνίες, οι συζητήσεις και οι ερωτήσεις περί του Υιού του Θεού είναι συνεχείς και ατελεύτητες. Μόνο στον νέο κόσμο θα παύσουν οι διαφωνίες, οι συζητήσεις και οι διαμάχες. Εκεί θα ομιλούν όλοι μία γλώσσα, ώστε να υμνούν και να δοξάζουν τον Μονογενή Υιό. Μόνο εκεί θα εκλείψει η θεολογική ελευθερία με την ορολογία και τις μεθόδους της. Εκεί οι άνθρωποι θα καταστούν ως άγγελοι, σταθερές φύσεις με καλοσύνη και δικαιοσύνη, εφόσον βλέπουν τον Θεό κατά πρόσωπο, και όχι όπως στον καθρέπτη επί της γης».

Επίσης ο Ιάκωβος υπέφερε για χάρη του πιστού και απλού χριστιανικού λαού, ο οποίος χάθηκε ανάμεσα στη διδασκαλία *«αυτού και εκείνου»*. «Τι πρέπει να πράττουν οι πιστοί των δύο αυτών ομάδων; Πώς πρέπει να συμπεριφέρεται το κοινό, που ακούει αυτά τα πολλαπλά θέματα; Ένας είναι ο Χριστός, ένας ο νυμφίος, μία και η Εκκλησία, η οποία δόθηκε σε αυτόν με γάμο, και σε αυτόν δεν γνωρίζει ούτε βαθμούς ούτε αριθμούς».

Οι άνθρωποι ζουν και σήμερα, 1500 έτη μετά τον θάνατο του Ιακώβου του Σαρρούτζ και τη μετάβασή του στην αιώνια ζωή. Ζούν σε μία εποχή κατά την οποία η αμαρτία έχει επιδεινωθεί, οι σωματικές και πνευματικές επιδημίες αφθονούν, όπως και ο αθεϊσμός και η απόσταση από τον Θεό, η ομοφυλοφιλία και η παραβίαση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και αντιστοίχων δικαιωμάτων, η εμφάνιση αιρέσεων, που ανάγονται στις αιρέσεις των πρώτων χριστιανικών, και η έντονη ανάπτυξη των φονταμενταλιστικών θρησκευτικών ιδεών σε ορισμένες θρησκείες και σε όλο τον

κόσμο, και ειδικότερα στην προσφιλή Ανατολή. Ως εκ τούτου, σήμερα πρέπει να επανεξετασθούν και να υιοθετηθούν οι αρχές, τις οποίες υποστήριξε και με τις οποίες συνεργάστηκε ο Ιάκωβος του Σαρρούτζ, ακόμη και αν σε κάποιες περιπτώσεις αναγκάστηκε να λύσει τα αναθέματα. Διαφορετικά θα είχε αναθεματισθεί στη σημερινή Εκκλησία, αν δεν είχε προβεί σε λύση αυτών. Οι σύγχρονοι άνθρωποι δεν πρέπει να διέπονται από φανατισμό, όπως οι μοναχοί της Μονής Mar Basos και όλοι, όσοι ήταν ή και όσοι δουλεύουν ακόμη επάνω στο πρότυπο αυτών. Πρέπει ακόμη να εργάζονται για την αποδοχή του άλλου και να επιδιώκουν τον διάλογο και την προσέγγιση, ώστε να φθάσουν στην επιθυμητή εκκλησιαστική ενότητα, την οποία επιδίωκε και συνέστησε και υπέρ της οποίας προσευχόταν ο Κύριος Ιησούς όσο ακόμη ήταν επί της γης.

Ο διάλογος είναι αυθεντική ανθρώπινη αρχή και επείγουσα ανθρώπινη ανάγκη, δεδομένου ότι σέβεται τα μεγαλύτερα αγαθά του ανθρώπου, όπως είναι ο νους (=η σύνεση), με τον οποίο ο Θεός διαχώρισε αυτόν από τα άλλα πλάσματα, διαφυλάσσει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ελευθερία, και επιτυγχάνει τους σκοπούς του Θεού κατά τη Δημιουργία του ανθρώπου. Διότι τα ανθρώπινα όντα είναι ελεύθερα και ίσα κατά την αξιοπρέπεια, ασχέτως χρώματος και φυλής, θρησκείας και πολιτισμού.

Και, αν υπάρχει κάποια ποικιλομορφία και διαφορά μεταξύ των χριστιανών, ειδικώς στο πλαίσιο της πίστεως, του δόγματος και της θεολογίας ως αποτέλεσμα συγκρούσεων και διαιρέσεων στην όλη ιστορία του Χριστιανισμού, που δημιούργησαν πολλαπλές και διάσπαρτες Εκκλησίες και διέλυσαν το ένα μυστικό σώμα του Χριστού, αυτή η διαφορετικότητα και η διαφορά μεταξύ των Εκκλησιών είναι ένα γεγονός, που δεν είναι δυνατόν να αμφισβητηθεί. Πρέπει ακόμη οι άνθρωποι να αγωνίζονται με πνεύμα ταπεινοφροσύνης και χριστιανικής αγάπης, ώστε να φέρουν τις απόψεις αυτές πλησιέστερα. Και αυτό είναι δυνατό να συμβεί με συνάντηση, διάλογο και γόνιμη επικοινωνία ως ανθρώπινη αξία.

Και αυτό, διότι ο διάλογος, πρώτον, καθιερώνει μία συνολική άποψη μεταξύ των συνομιλητών, ειδικώς αφού ο καθένας είναι πλασμένος κατ' εικόνα Θεού και αγωνίζεται, ώστε να είναι καθ' ομοίωσή του. Δεύτερο, συμβάλλει στη διάδοση της αγάπης και της ειρήνης. Τρίτον, εξαλείφει σταδιακά τους διαχωρισμούς και επιλύει προβλήματα και συγκρούσεις. Και τέταρτον, αυξάνει και ενισχύει τον δεσμό των υιών της μίας, αγίας, καθολικής και αποστολικής Εκκλησίας, και μάλιστα οδηγεί αυτούς σε ενότητα, σύμφωνα με την επιθυμία και την προσευχή του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγές

Η Αγία Γραφή (Ανά γλώσσες: Ελληνικά, Συριακά, Εβραϊκά, Αραβικά)

الكتاب المقدس باللغات: اليونانية، السريانية، العبرية، والعربية

Λεξικό της Καθολικής Θεολογίας (Dar Al-Mashreq), Λίβανος 1985 (αραβιστί)

معجم اللاهوت الكاثوليكي، دار المشرق، لبنان 1985

Manuscripts:

CFMM 00256 = Church of Forty Martyrs Mardin 00256

Damascus 2/8 = Syriac Orthodox Patriarchate, Damascus 2/8

<http://cdm.csbsju.edu/cdm/ref/collection/HMMLMicrofi/id/127112/rec/5>

Ms.Vat.Syr.155, (AD 1515)

Βοηθήματα

Abbeloos Joannes Baptista and Lamy, Thomas Joseph (eds), *Gregorii Barhebraei Chronicon ecclesiasticum*, Paris: Maisonneuve / Louvain: Peeters, 1872-1877

Abbeloos Joannes Baptista (ed.), *De vita et scriptis Sancti Jacobi Batnarum Sarugi in Mesopotamia Episcopi*, Lovania: Vanlinthout, 186, p p. 24-84

Akhrass Roger-Youssef and Syryany, Imad (eds.), *160 Unpublished Homilies of Jacob of Serugh*. Damascus: Syriac Orthodox Patriarchate, 2017

Albert Micheline, «Jacques de Saroug, Homélie contre les juifs, édition critique du texte syriaque inédit, traduction française, introduction et notes», *Patrologia Orientalis*, τ. 38, fas. 1, N.174, Brepols 1976

Barsum Ignatius Aphram I, *Τα μαργαριτάρια διάσπαρτα στην ιστορία των συριακών επιστημών και λογοτεχνίας*, 1996⁶ (αραβιστί). اللؤلؤ المنثور في تاريخ العلوم والآداب السريانية.

Bedjan Paul (ed.), *Homiliae Selectae Mar Jacobi Sarugensis*, Paris – Lipsiae, t. I, 1905 (Mimre 1–33); t. II, 1906 (Mimre 33–70); t. III, 1907 (Mimre 71–107); t. IV, 1908 (Mimre 108–146); t. V, 1910 (Mimre 147–195), Piscataway NJ, t. VI, 2006 (Mimre 196–211)

Bedjan Paul, *Cong. Miss. Lazarist. S. Martyr II, Qui ET Sahdona*, Paris – Lipsiae 1902, (Mimre 196–211)

Behnam Boulos, *Ο Χαμαγιέλ Αλ-Ριχάν ή Η του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ*. Αλ Μαλβάν (Αλ-Ιτιτιά Press), 1949.

خمائل الريحان أو أرثوذكسية مار يعقوب السروجي الملفان

Chabot Jean Baptiste (ed.), *Chronique de Michel le Syrien, patriarche jacobite d'Antioche (1166–1199)* (Ernest Leroux), Paris 1899-1910

Clement Robert, «Ιστορία της οικουμενικής κίνησης πριν από τη δεύτερη σύνοδο του Βατικανού», τ.1, *Εγκυκλοπαιδεία της χριστιανικής γνώσης*, μτφρ. π. Soubhi Hamoui (Dar Al Sharq Beirut) 1991 (αραβιστί)

كليمان، الأب روبير، تاريخ الحركة المسكونية جزء 1 قبل المجمع الفاتيكاني الثاني، موسوعة المعرفة المسيحية، ترجمة الأب صبحي الحموي، دار الشرق بيروت 1991.

De Lubac Henri, *Mistica e mistero cristiano* (Jaca Book), Milano 1979

Elias Fawzi, *Έξι Ημέρες Δημιουργίας μεταξύ θρησκείας και επιστήμης. Επισκοπική Βιβλιοθήκη Νέων*, Αίγυπτος 1995 (αραβιστί)

الياس، فوزي، ستة أيام الخليفة بين الدين والعلم، مكتبة أسقفية الشباب، مصر 1995.

Elias IV the Patriarch, *Η θεϊκή εικόνα στον άνθρωπο κατά άγιο Γρηγορίο Παλαμά*, (μτφρ.-σχολ. Ορθόδοξες Εκδόσεις), 1986 (αραβιστί)

البطريك الياس الرابع (ترجمة وتعليق)، الصورة الإلهية في الإنسان لدى القديس غريغوريوس بالاماس، المنشورات الأرثوذكسية، 1986.

Ephrem, «Hymns on the Epiphany 13.4. Des Heiligen Ephraem des Syrerers Hymnen de Nativitate (Epiphania)» (ed. and tr. E. Beck), *CSCO* 186–87, Scr. Syr. 82–83, Louvain: Peeters, 1959

Evdokimov Paul, *La connaissance de Dieu selon la tradition orientale. L'enseignement patristique, liturgique et iconographique* (Desclée de Brouwer), Paris 1988

Feghali Paul, *The Syriac Heritage, Jacob Al-Srouji* (Dar Al-Mashreq), Βηρυττός 1991 (αραβιστί)
الأب بولس فغالي، *التراث السرياني، مار يعقوب السروجي*، كنارة الروح وقيثارة البيعة، دار المشرق 1991

Kawerau Peter, «Christlich-Arabische Chrestomathie aus historischen Schriftstellern des Mittelalters», *CSCO* 370, 37 4, 385; Subs. 46, 50, 53. Louvain: Secrétariat du CorpusSCO, 1976-1977

Kitchen Robert A., «A Poetic Life: Metrical Vita of Jacob of Serug by Sa'īd bar Ṣabūnī'», pp. 65-78, *Syriac Encounters: Papers from the Sixth North American Syriac Symposium, Duke University, 26-29 June 2011* (Ed. by Doerfler, Maria E. and Fiano, Emanuel and Smith, Kyle Richard), *Eastern Christian Studies* 20, Leuven: Peeters, 2015

Lossky Vladimir, *Έρευνα στην σουφική θεολογία της Εκκλησίας της Ανατολής* (αραβοποίηση Νικολά Αμπού Μουράτ, εκδ. Al-Nour), 2000 (αραβιστί)

Mouterde Paul, «Deux Homélie inédites de Jacques de Sarough», *Mélanges de l'Université Saint-Joseph* 26 (1944–1946) 23–28

Olinder Gustav, *Jacobi Sarugensis Epistulae quotquot supersunt, Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium*, Syr. II, 45, Paris 1938

Sāwīrus Ibn al-Muqaffa', *Kitāb al-durr al-ṭamīn fī 'īdāh al-dīn*, edited by abnā' al-bābā Kīrillus, Cairo 1971 (αραβιστί)

ساويرس ابن المقفع أسقف الأشمونين، *الدر الثمين في إيضاح الدين*، منشورات أبناء البابا كيرلس، القاهرة 1971.

Sidaro Fadel, *Χριστιανική Ανθρωπολογία (1), Άνθρωπος κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Θεού* (Dar Al-Mashreq), Βηρυττός 2013 (αραβιστί)

الأب فاضل سيداروس، *الأنثروبولوجيا المسيحية (1)*، الإنسان على صورة الله ومثاله. دار المشرق، بيروت 2013.

Sony Behnan, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην ιστορία*, τ.1, « Σχηματισμός δημιουργημάτων στη διδασκαλία του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ », 1995 (αραβιστί)

سوني، الأب بهنام، *الإنسان في تعليم مار يعقوب السروجي الملقان*، موسوعة عظماء المسيحية في التاريخ، دراسات متخصصة جزء 1 منشورات دير مار روكز، لبنان، 1995.

Sony Behnan, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην ιστορία*, τ. 2, «Ο άνθρωπος στη διδασκαλία του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ», 1995 (αραβιστί)
سوني، الأب بهنام، *الإنسان في تعليم مار يعقوب السروجي الملفان*، موسوعة عظماء المسيحية في التاريخ، دراسات متخصصة جزء 2، منشورات دير مار روكز، لبنان، 1995.

Sony Behnan, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην ιστορία*, τ. 3, «Επιστολές του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ», 1995 (αραβιστί)
سوني، الأب بهنام، *رسائل مار يعقوب الملفان*، موسوعة عظماء المسيحية في التاريخ، جزء 3، منشورات دير مار روكز، لبنان، 1995.

Sony Behnan, *Εγκυκλοπαιδεία των μεγάλων του Χριστιανισμού στην ιστορία*, τ. 4, «Επιστολές του αγίου Ιακώβου του Σαρρούτζ», 1995 (αραβιστί)
سوني، الأب بهنام، *رسائل مار يعقوب الملفان*، موسوعة عظماء المسيحية في التاريخ سسس جزء 4، منشورات دير مار روكز، لبنان، 1995.

Tertullian, *The Apologeticus*, 17, 6

Traboulsi Adnan (δρ.), *Ορθόδοξη άποψη του ανθρώπου* (εκδ. Al-Nour), 1989

Touma Ignatius Yackoub III, Το δώρο της πίστης ή ο άγιος Ιάκωβος του Σαρρούτζ, ο μεγάλος δάσκαλος, 1971 (αραβιστί) هبة الإيمان أو مار يعقوب السروجي الملفان

Vatican II, «Document Gaudium et Spes (Joy and Hope)», *Pastoral Constitution on the Church in the Modern World*, Promulgated December 7, 1965

Wénin André, Da Adamo ad Abramo o l'errare dell'uomo : Lettura narrativa e antropologica della Genesi I. Gen 1,1-12,4, *EDB*, Bologna 2008

Ελληνικά βοηθήματα

Αγίου Γρηγορίου Νύσσης, «Ποιήσωμεν άνθρωπον κατ' εικόνα ημετέραν και όμοίωσιν», *GNO IX/1, PG 44, 273B*: «Κατ' εικόνα γάρ έχω τὸ λογικὸς εἶναι, καθ' όμοίωσιν δὲ γίνομαι ἐν τῷ Χριστιανὸς γενέσθαι»

Βεργάδου Ί., *Ἡ περί τοῦ σύμπαντος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία Γρηγορίου τοῦ Νύσσης*, Θεσσαλονίκη 1876

Γιαζίγκι Παύλου, *Ἡ εσχατολογικὴ θεμελίωση τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο* (εκδ. Γρηγόρης) 1990 (δ.δ.)

Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς τὴν Γένεσιν*, ὁμιλία ΙΣΤ', *PG 53, 131- 133e*

Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, «Κεφάλαια διάφορα θεολογικά τε καὶ οικονομικά καὶ περί ἀρετῆς καὶ κακίας», τ. 11^{ος} – 15^{ος} Δ, 2,96, *PG 90*